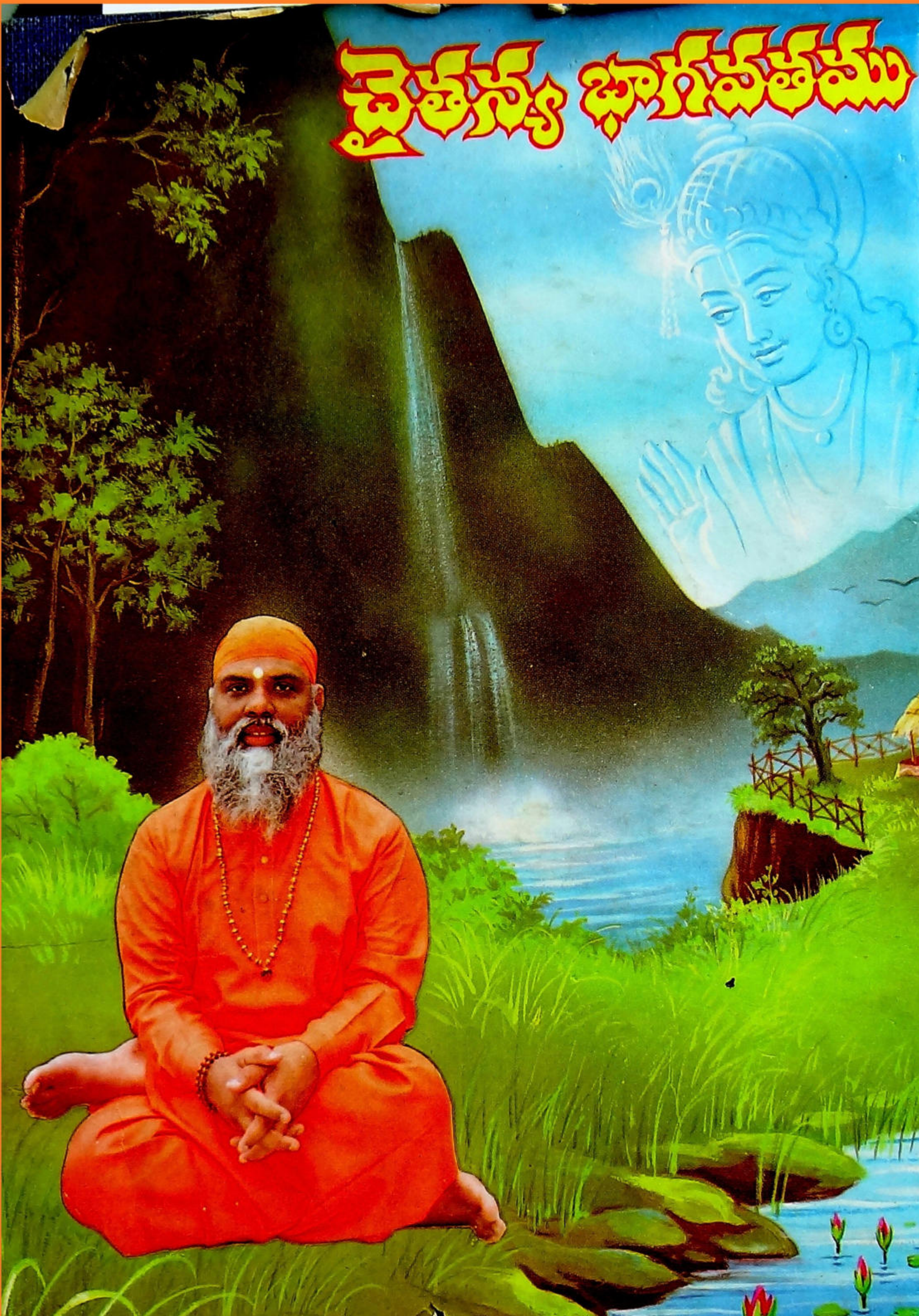

చైతన్య భాగవతము
పా సుందర చైతన

చైతన్య భాగవతము

(ప్రథమ భాగము)

జ్ఞానబ్రహ్మ

స్వామి సుందర చైతన్యానంద

శ్రీమద్భాగవతము మహాజ్ఞానియైన వ్యాస మహర్షి కలము నుండి కదలి, మహా వైరాగ్యమూర్తి యైన శుకబ్రహ్మ గళము నుండి స్రవించి, మహా భక్తుడైన పరీక్షిత్తుని హృదయమున నిలిచినది. కనుక ఈ మహోత్కృష్ట గ్రంథము భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య స్వరూపముగ తెలియుచున్నది.

వ్యాసమహర్షి విరచితమును, నిరోధలీలా ప్రతిపాదకమునగు ఈ భాగవత గ్రంథము పరమ పావన గ్రంథము. భాగవతము అనెడి పదములోని ఐదు అక్షరములు స్వరూపానుభూతికి పంచ సోపానముల వలె తెలియుచున్నవి.

"భా" యనెడి మొదటి అక్షరము భక్తిని తెలుపుచుండ, రెండవ అక్షరమైన **"గ"** శబ్దము ప్రజ్ఞాన ఘనమైన జ్ఞానమును నిర్దేశించుచుండ, మూడవ అక్షరమైన **"వ"** శబ్దము వివేకయుతమైన వైరాగ్యమును సూచించుచుండ, నాల్గవ అక్షరమైన **"త"** శబ్దము తమోభాస్కరమగు తపస్సును నిర్వచించుచుండ, ఐదవ అక్షరమైన **"ము"** శబ్దము మోక్షరూపమగు ముక్తిని ముంజేతి కంకణము వలె చూపుతున్నది. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను వెంట నిడుకొని తపోధనుడవై ముక్తి సింహాసనమును అధిష్ఠింపుమని భాగవతము బోధిస్తుంది.

వ్యాస భాగవతము సంస్కృత సౌరభముతో గుభాళించు చున్నందున భాషా వైదుష్యము లేనివారు అందులోని సుగంధమును ఆఘ్రాణించ లేక పోతున్నారు. పోతనామాత్యుని భాగవతము ద్రాక్షాపాకమైనను పద్యభరితమై నందున సామాన్య జనులు గ్రహించుటకు సులభం గాకున్నది. అందుచేత మూల గ్రంథములను చదువలేని వారు సులభముగా గ్రహించుటకు, ముఖ్యముగా కథలోని ఆధ్యాత్మిక భావ సౌందర్యమును దర్శింప జేయుటకు

జ్ఞానబ్రహ్మ

స్వామి సుందర చైతన్యానందుల వారు

ఈ చైతన్య భాగవతము ద్వారా ఆ బృహత్కార్య మును నిర్వహించి, ఆంధ్రదేశానికి ఎనలేని కృషి చేసినారు.

ఇది అందరూ చదువ వలసిన గ్రంథము. చదువుతూ ఉండవలసిన గ్రంథము. ఎప్పటికీ చదువదగిన గ్రంథము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

నవమ ముద్రణకు

నీరాజనం

భాగవతము శ్రీకృష్ణుని స్వరూపము. వాగ్రూపమున శోభించు వాసుదేవ వైభవము.

శైశవమున నా హృదయమున ప్రవేశించిన కృష్ణభక్తి భగవత్కృపచేత ప్రతిక్షణ ప్రవర్ధమాన మగుచున్నదే గాని క్షీణించలేదు. ఈ పుణ్యము తోడైనదేమో తెలియదు గాని, భాగవతమును రచించి భక్తులకు అందించే భాగ్యం నాకు దక్కింది.

శ్రమించి గ్రంథాన్ని వ్రాయడం దైవకృపతో సాగే మానవ యత్నము. గ్రంథము విశేషాదరణ పొందడం కేవలం దైవానుగ్రహం. "చైతన్య భాగవతము" శ్రీకృష్ణదేవుని పూర్ణానుగ్రహానికి నోచుకున్నది.

భక్తులు ఆదరించారు. భాగవతులు తృప్తి చెందారు. భాగవతోత్తములు ఆనందించారు. పరమ భాగవతోత్తములు ఆశీర్వదించారు.

అతి తక్కువ కాలంలో అధిక సంఖ్యలో ప్రతులు అమ్ముడుబోయిన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథము బహుశ ఆంధ్రదేశ చరిత్రలో ఇదే ప్రథమం కావచ్చు. ద్వితీయస్థానం "చైతన్యరామాయణము" నకు దక్కడం విశేషం.

చైతన్య భాగవతము (ప్రథమ భాగము)

స్వామి సుందర చైతన్యానంద

తొమ్మిదవ ముద్రణము

అక్టోబరు 1996

5000 ప్రతులు

ॐ

ప్రతులకు:

సుందర చైతన్య ఆశ్రమం

ధవళేశ్వరం - 533 125

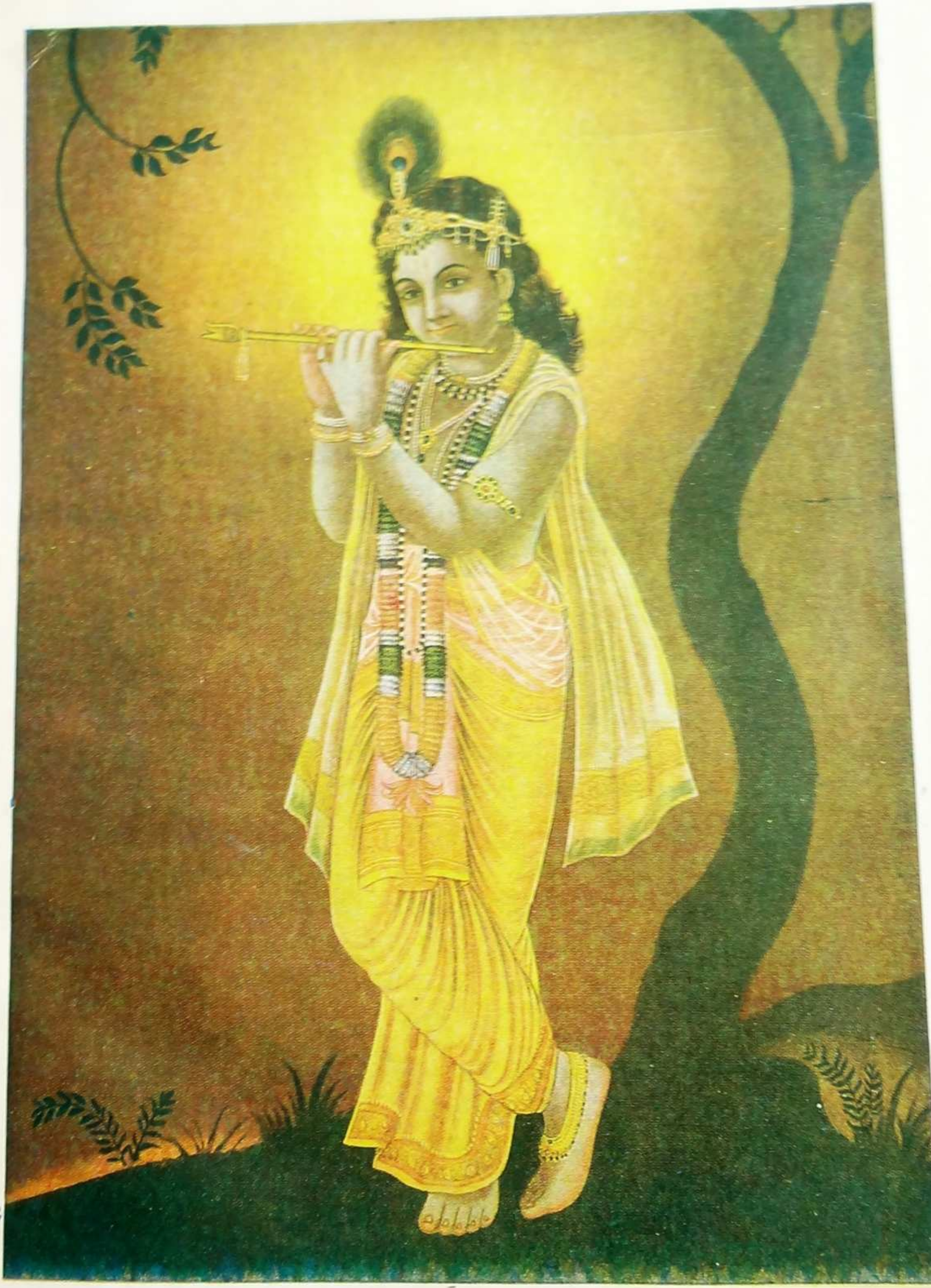
☎ 77378

రూ 250/- (రెండు సంపుటములు)

ముద్రణ :

శ్రీ లక్ష్మీ గణపతి బైండింగ్ వర్క్స్

కొవ్వూరు - 534 350 ☎ 31575

ఇది 9వ పునర్ముద్రణము. ప్లేట్లు కూడా ముద్రణకు ఉపకరించలేదు. ఎలాగూ ప్లేట్లు క్రొత్తవి చేయిస్తున్నాం కనుక అక్షర రమ్యతను ఆశించి నూతనంగా డి.టి.పి. చేయించాం. ఈ కారణంగా గతంలోని ముద్రణ లోపాలను సవరించే అవకాశం కలిగింది.

ఖరీదైన ఎన్.ఎస్.మాప్‌లితో కాగితమును ముద్రణకు వాడడం, విశేషంగా వర్ణచిత్రములను జోడించడం, అందమైన క్రొత్త ముఖచిత్రములను రూపొందించడం, ముఖ్యంగా ప్రస్తుత ముద్రణలో మేము చేపట్టిన విశేషాంశములు.

నవత్వము ఒకవైపు సంతసమును అందిస్తున్నా, నవమాసముల ఆలస్యము అనేది చిన్నది కాదు. బాధను కలిగించే విషయమే. ఏం చేద్దాం! బహుముఖంగా సాగిపోతున్న సుందరచైతన్యాశ్రమ ప్రచారోద్యమంలో గొప్ప అవరోధంగా కాలమే నిలుస్తున్నది.

భక్తులు ఎంతో సహనంతో ఉత్తరాలు వ్రాస్తూ నిరీక్షించారు. ఈ నాటికైనా ఈ పవిత్ర గ్రంథరాజమును మీ కరకమలములలో ఉంచుతున్నందుకు సంతసిస్తున్నాం.

ప్రణవప్రేమలతో

మీ

స్వామి సుందర చైతన్యానంద

నివేదన

ఉష్ణము అగ్నియొక్క ధర్మము. శీతము జలము యొక్క ధర్మము. క్రౌర్యము వ్యాఘ్రు ధర్మము. చపలత్వము లేడి ధర్మము. వర్షించుట మేఘ ధర్మము. ప్రేమించుట ప్రేమ ధర్మము. ప్రేమకు అన్యధర్మములు తెలియవు.

ప్రపంచము ప్రేమనుండి జనించినది. ప్రేమలో జీవిస్తున్నది. ప్రేమలో లయిస్తుంది. ప్రేమకు పుట్టుకలేదు. ప్రేమయే సృష్టికి మూలకారణము. వ్యష్టికి మూలాధారము. సమిష్టి మనుగడకు మూల విషయము. ప్రేమ అద్భుతమైన శక్తి. ప్రకృతి స్పందనలో, సౌందర్యములో తొంగిచూసే అసమాన ఆకర్షణాశక్తి. మానవ హృదయంలో, ఆరాధనా రూపంలో కదిలే భక్తి. సకల ప్రాణుల హృదయాలలో ఊరట పేరున కలిగే తృప్తి. జీవికి నిజమైన భుక్తి. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే అదియే తన స్వరూపమైన ముక్తి. ప్రేమ సర్వాంతర్యామి. అది కదులును, కదలదు. దగ్గర లేదు, దూరము ఉండదు.

తదేజతి తన్నైజతి తద్దూరే తద్వంతికే
తదంతరస్య సర్వస్య తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః

"అది కదులును. అది కదలదు. అది దూరమున గలదు. దగ్గరనూ గలదు. అది దీని అంతటిలో కలదు. దీని యంతటికి బాహ్యమున కూడా కలదు." అని ఉపనిషత్తు పలికింది.

ప్రేమకు రూపము లేదు. అరూపమైన ఉజ్వల ప్రేమ రూపమును దిద్దుకుని వ్యక్తమయితే ఎలా వుంటుంది? సముజ్వల విగ్రహమై భాసిస్తుంది. అట్టి సుందర సముజ్వల విగ్రహమే ప్రేమమూర్తియైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ. శ్రీకృష్ణుడు ప్రేమావతారమూర్తి. ప్రేమ నిండిన హృదిలో వెలితి తెలియదు. వెలుగు చెదరదు. ప్రేమ భాషణమునకు అలవాటుపడిన వ్యక్తికి అసంపూర్ణత అర్థం కాదు.

అది సరస్వతీ నదీతీరము. వేదములను సంస్కరించిన మహనీయుడు, అష్టాదశ పురాణములకు కర్తయైనవాడు, బ్రహ్మసూత్రములను రచించినవాడు నగు వేదవ్యాసుడు అశ్రుపూర్ణవదనుడై విచారముతో కూర్చొనియుండెను. దారిన వెడుచుండిన నారదమహర్షి వ్యాసభగవానుని జూచెను. ఆయన ముఖారవిందమున గోచరమయ్యే అవ్యక్తబాధను గ్రహించెను. మహర్షిని సమీపించి, "ఆర్యపూజితా! పరాశరాత్మజా! మీ వదనమున విషాదఛాయలు అలుముకొనుటకు కారణమేమి? సర్వశాస్త్ర పారంగతులైన మిమ్ములను అశాంతి అలుముకున్నదా? కారణమేమిటి?" అని అడిగెను.

"నారద మునీంద్రా! అదియే నాకును అవగతముగుటలేదు. నీవు త్రిలోక సంచారివి. జ్ఞానివి. నీకు తెలియని విషయము లేదు. నా ఈ విషాదమునకు కారణమును తెలియజేయుము" అని తెలిపెను.

నీ కెఱుఁగరాని ధర్మము లోకములను లేదు బహు విలోకివి నీవి
నా కొఱత యెట్టిదంతయు నాకున్ వివరింపుమయ్య నారద! కరుణన్

అని వ్యాసుడు ప్రార్థించెను.

నారదుడు ఒక క్షణమాలోచించాడు. కారణాన్ని అన్వేషించి అవగత మొనర్చుకున్నాడు. అర్థమైన విషయాన్ని అభ్యర్థించిన వ్యాసునికి తెలియజేశాడు.

అచింత్యమైన ధర్మచయమంతయుఁ జెప్పితి వందులోన నిం
చుకగాని విష్ణుకథ లేర్పడఁ జెప్పవు; ధర్మముల్ ప్రవచిం
చిన మెచ్చునే గుణ విశేషము లెన్నినఁగాక, నీకు నీ
కొంచెము వచ్చుటెల్ల హరిఁగోరి నుతింపమి నార్యపూజితా!

"మహాత్మా! వ్యాసా! జటిలమైన వేదాంతశాస్త్రమును ప్రవచించిన నీవు భగవద్భక్తిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా ప్రవచించనైతివి. ఎంతటి జ్ఞానము కలిగినను భక్తి లేనిదే ముక్తి రాదు. భగవానుని అనంత కళ్యాణ గుణములను కీర్తించకపోవుటయే నీ ఆవేదనకు ముఖ్యకారణము.

"హరిభక్తిని విరివిగా పంచెడి భాగవత కావ్యమును రచించి, నీ హృదిలోని ఆవేదనను పోగొట్టుకొనుడు" అని తెలియజేసెను.

నిగమంబులు వేయుఁ జదివిన । సుగమంబులు గావు ముక్తి సుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవతమను । నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తి నివసనము బుధా!

నారదమహర్షి చేత ప్రభావితుడైన వ్యాసమునీంద్రుడు శమ్యాప్రాసమనే ఒక ఆశ్రమంలో ఉండి భక్తిరస ప్రధానమైన భాగవత కావ్యమును రచించెను. తత్ఫలితముగ హృదయావేదనను పోగొట్టుకొని నిర్వికల్పానందములో రమించెను.

శ్రీమద్భాగవత కథామృతము మహాజ్ఞానియైన వ్యాసమహర్షి కలమునుండి కదలి, మహా వైరాగ్యమూర్తియైన శుకబ్రహ్మ గళమునుండి స్రవించి, మహాభక్తుడైన పరీక్షిత్తుని హృదయమున నిలిచినది. కనుక ఈ మహాకావ్యము భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య రూపమని తెలియుచున్నది.

వ్యాసమహర్షి విరచితమును, నిరోధలీలా ప్రతిపాదకమునగు ద్వాదశస్కంధ సముల్లసితమగు ఈ భాగవత గ్రంథము పరమపావన గ్రంథము. "భాగవతము" అనెడి పదములోని ఐదు అక్షరములు స్వరూపానుభూతికి పంచ సోపానములవలె తెలియుచున్నవి. మొదటి అక్షరమైన 'భా' శబ్దము ప్రకాశవంతమైన భక్తిని తెలియచేయుచుండ, రెండవ అక్షరమైన 'గ' శబ్దము ప్రజ్ఞానఘనమైన జ్ఞానమును నిర్దేశించుచుండ, మూడవ అక్షరమైన 'వ' శబ్దము వివేకయుతమైన వైరాగ్యమును సూచించుచుండ, నాల్గవ అక్షరమైన 'త'

శబ్దము తమోభాస్కరమగు తపస్సును తెలుపుచుండ, ఐదవ అక్షరమైన 'ము' శబ్దము మోక్షరూపమగు ముక్తిని ముంజేతి కంకణమువలె దర్శింపచేయుచున్నది. భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యములను వెంటనిడుకొని, తపోధనుడవై ముక్తి సింహాసనమును అధిష్ఠించమని భాగవతము బోధిస్తుంది.

ముముక్షువులారా! భావయుతమైన భాగవతరసములో చరించుట ఎంత కష్టమో, దానిని రచించుట కూడా అంతియే కష్టము.

భాగవతము తెలిసి పలుకుట కష్టంబు । శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధ జనుల వలన విన్నంత కన్నంత । తెలియవచ్చినంత తేటపఱతు

అని భాగవతముయొక్క ప్రాశస్త్యాన్ని పోతన ఎలుగెత్తి చాటాడు. నేటి కలియుగ మానవుని అంతర్య కాలుష్యము కరుగవలెనన్నచో భాగవత రసపానమే తరుణోపాయము. భాగవతమును రచించిన వ్యాసుడు ఆవేదననుండి బయటపడినాడు. భాగవతము నాలకించిన పరీక్షితుడు ముక్తిధామ మలంకరించాడు. ఈ భాగవత రసామృతమును పానముచేసిన వారెల్లరు అమరులై తరింతురు.

నిగమ కల్ప తరోర్గళితం ఫలం । శుకముఖాదమృత ద్రవ సంయుతమ్
పిబత భాగవతం రసమాలయం । ముహురహో రసికా భువి భావుకాః

అని వ్యాసభగవానుడు పరవశించి రచించగా

వేద కల్పవృక్ష విగళితమై । శుక ముఖసుధా ద్రవమున మొనసియున్న
భాగవత పురాణ ఫల రసాస్వాదన । పదవిఁ గనుడు రసిక భావవిదులు.

అని పోతనామాత్యుడు తన్మయుడై ప్రవచించాడు.

భాగవతము కథల సంపుటము గాదు. అగాధమైన ఆధ్యాత్మిక లోతులతో విరాజిల్లే ఆనంద రసామృత సాగరము. సర్వకాలములకు, సమస్త దేశములకు, సర్వమానవులకు ఆదర్శ జీవన మార్గమును ప్రసాదించే అమృతమయ సందేశము. భవరోగమునకు భవ్యమైన ఔషధము.. భావ దారిద్ర్యమును నిర్మూలించుటలో దివ్యమైన ఐశ్వర్యము.

భక్తులారా! భాగవత ప్రియులారా! బాగేమిటో తెలియని అభాగ్యులవలె చరించుచున్న నేటి మానవాళికి జ్ఞానమార్గంలో చరించే రీతిని భాగవతము బోధిస్తుంది. అనంత యాత్రలో శ్రమించి ప్రయాణమును సాగించే ముముక్షువులకు భాగవతము దారిదీపమే కాగలదు.

"భాగవతమును చదివితే ఏం జరుగుతుంది? భాగవతమును వింటే ఏం జరుగుతుంది?" అని ఒక వ్యక్తి ఒక సంత్ పురుషుని ప్రశ్నించెను. అందులకు సమాధానము నొసగుచు

"నాయనా! ఏదీ! ఆ భాగవత మనెడి పదమును నాలుగుసార్లు పలకండి" యని చెప్పెను.

కృష్ణుడు వాయుగుసిద్ధ భాగవతము - భాగవతము - భాగవతము - భాగవతము అని పలికెను. ఇలా పలుకుచుండగా భాగవతమునెడి పదము పునఃపునః పలుక "భాగవతోత్తము" అని వినిపించును. వెంటనే ఆ సంత్ పురుషుడు "నాయనా! ఎవరైనా భాగవతమును పఠించినచో మనమంతా భాగవతోత్తములే" అనెను.

దారి తెలియక పోయే జీవులకు ధన్యమైన, దివ్యమైన బాటను తెల్పే బావుటాయే భాగవతము.

బుధజనులారా! ఇది భాగవతము. ఎవరినో బాగుచేయాలని నేను వ్రాయలేదు. నన్ను బాగుచేసుకొనేందుకు వ్రాసుకున్నాను. నా జీవన ప్రయాణంలో దారిచూపిన ఈ భాగవతమును తోటి సహచరులైన మీకు పంచడం నా బాధ్యతగా భావించాను.

రాసి ఉందో లేదో రసిగా పట్టించాలనే అభిరుచి మాత్రం నాలో నిండుగా ఉండింది. ప్రేమతో అందిస్తున్నాను. గ్రహించండి.

ప్రమోద భరితమైన ఈ పవిత్ర గ్రంథమును ప్రశాంతముగా కూర్చుని వ్రాసే అదృష్టం కలుగలేదు. నిర్విరామ కార్యక్రమాల మధ్య ప్రయాణాలతో రచించాను.

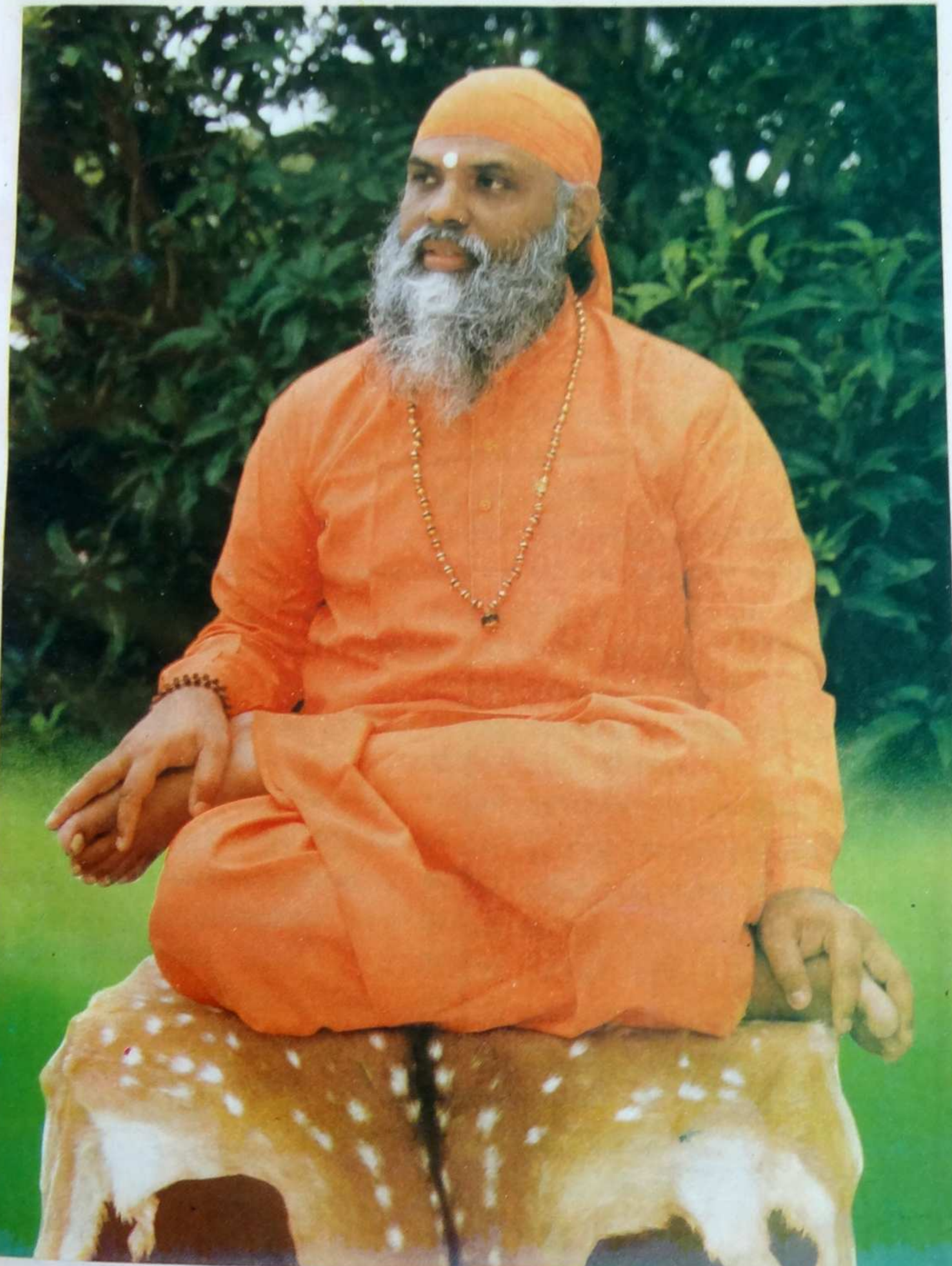
ఒకరి చేత రామభద్రుడు వ్రాయించాడు. నాచేత వ్రాయించమని శ్యామసుందరుని కన్నీళ్ళతో ప్రార్థించాను. నేను చేసినది అంతే.

చివరగా ఒక్కమాట. ఇన్నిన్ని మహాప్రమోదము. పూజారి ఎవరని చూడకండి. తీర్థపుగిన్నె ఎలా ఉన్నదని పరీక్షించకండి. అనంత కరుణామయుడైన శ్యామసుందరుని విల్లీతుక కృపా విశేషము, అపరూప ప్రేమాన్వితులైన మీ అందరి ప్రేమలు నాకు కొండంత అండగా నిలచి నా బ్రతుకు పంటను దండిగా పండించాయి. అందరికీ పట్టించే అవకాశాన్నిచ్చాయి.

అందుకోవడంతోనే పరిపూర్ణమైంది. తిరిగి ఏమి అందించగలను? ఏమీ లేదు. ఏమీలేని వాడను. మీకు ఇవ్వగలిగింది కూడా ఏమీ లేదు వందనము తప్ప. ఆ వందనమునే పంచి చేసి అందిస్తున్నాను. అందుకోండి.

ఇట్లు,
భాగవత సాగర తీరాన
ఒక రేణువు
మీ
స్వామి సుందర చైతన్యానంద

ధవళేశ్వరం,
15-12-'91.

జ్ఞానబ్రహ్మ
స్వామి సుందర చైతన్యానంద

విషయసూచిక

ధ్యానశ్లోకము

శ్లో॥ యం బ్రహ్మ వరుణేన్ద్ర రుద్ర మరుతః స్తున్వన్తి దివ్యైః స్తవై
ర్వేదై స్సాంగపదక్రమోపనిషదై ర్గాయన్తి యం సామగాః
ధ్యానావస్థిత తద్గతేన మనసా పశ్యన్తి యం యోగినో
యస్యాన్తం న విదు స్సురాసురగణాః దేవాయ తస్మై నమః

యం=ఎవనిని, బ్రహ్మ=బ్రహ్మదేవుడు, వరుణ=వరుణుడు, ఇంద్ర=ఇంద్రుడు, రుద్ర=రుద్రుడు, మరుతః=మరుద్గణములు, దివ్యైః=దివ్యములైన, స్తవైః=స్తవముల చేత, స్తున్వన్తి= స్తుతించుచున్నారో, సామగాః=సామవేదమును గానము చేయువారు, సాంగ పదక్రమోప నిషదైః=వేదాంగముల నెరిగి శ్రుతి, పద, ఉపనిషత్తులతో కూడిన, వేదైః=వేదములచే, యం=ఎవనిని, గాయన్తి=గానము చేయుచున్నారో, యం=ఎవనిని, యోగినః=యోగులు, ధ్యానావస్థిత=ధ్యానమగ్నులై, తద్గతేన=దానియందే యుంచిన, మనసా=మనస్సుచేత, పశ్యన్తి=గాంచుచున్నారో, యస్య=ఎవనియొక్క, అంతం=పూర్ణత్వమును, సురాసురగణాః= దేవాసుర గణములు, న విదుః=తెలియరో, తస్మై=అట్టి, దేవాయ=ఆది దేవునకు, నమః=నమస్కారములు.

భావము:- ఎవనిని బ్రహ్మ, వరుణుడు, ఇంద్రుడు, రుద్రుడు, మరుద్గణములు దివ్య స్తోత్రముల చేత, వేదాంగములు, ఉపనిషత్తులు, పదక్రమముతో గూడిన వేదములచేత స్తుతించుచుందురో, ఎవని మహాత్మ్యమును సామవేదమును గానము చేయువారు కీర్తించుచుండిరో, ఎవని స్వరూపమును యోగులు ధ్యానమగ్నులై, తద్గతులై గాంచుచుందురో, సురాసుర గణము లెవని వైభవమును ప్రయత్నించి తెలియలేరో అట్టి పూర్ణ రూపుడగు దేవదేవుని నమస్కరించుచున్నాను.

Meaning: Hail to the glorious Lord whom Brahma, Varuna, Indra, Rudra and the Maruts extol through heavenly hymns; Whom the chanters of the Sama Veda glorify by means of the Vedas including the Angas or Branches of knowledge auxiliary to the steady of the Vedas, their analysis into words marking their sequence and the Upanishads; Whom the Yogis perceive with their mind fixed on him through meditation; Yet whose whole truth neither the hosts of gods nor of the Demons are able to know.

శ్రీమద్భాగవత మహాత్మ్యము

శ్రీమద్భాగవతము యొక్క మహాత్మ్యమును గూర్చి అనేక పురాణములు వర్ణించినవి. పద్మపురాణాంతర్గతమైన మహాత్మ్యమునే ముఖ్యముగా గ్రహించుచుందురు. దానినే ఇచ్చట మనము గాంచుచున్నాము.

విద్వాంసులకు పరీక్షాగ్రంథ మనదగిన ఈ భాగవతము యొక్క వైభవమును వీక్షించుట యనగా అందులోని అమృత సందేశము నాస్వాదించుటయే నని భావము. భాగవతము సర్వదోషహరము. సమస్త శుభకరము.

ప్రలయం హి గమిష్యన్తి శ్రీమద్భాగవత ధ్వనేః
కలే ర్దోషా ఇమే సర్వే సింహ శబ్దా ద్వృకా ఇవ ॥

"మృగరాజు ధ్వని విని తోడేళ్ళు పలాయన మగునట్లు, శ్రీమద్భాగవతము యొక్క శబ్దము వినిపించగనే కలియుగ దోషములన్నియు నశించును" యని పద్మపురాణాంతర్గత భాగవత మహాత్మ్యము తెలిపినది.

తపోనిధియైన వ్యాసభగవానుడు, ఒంటరిగా వనములకు భగవత్సందర్శనాభిలాషియై వెడలిన మహా వైరాగ్యమూర్తి శుకయోగీంద్రుని ఎడబాటును సహింపలేనివాడై 'పుత్రా' అని పిలువగ వృక్షరాజములన్నియు తన్మయత్వముతో ప్రత్యుత్తర మిచ్చినవట. యోగబల ప్రభావముచే చరాచర జగతిని స్పందింపజేసిన శుకయోగీంద్రులకు నమస్కరించుచూ మునిశ్రేష్ఠుడగు శౌనకుడు సూతునకు నమస్కరించి, భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యముల వలన వివేకము వృద్ధినొందు విధమును, కలియుగమున వివిధ క్లేశములతో అసుర సంపదను పుణికి పుచ్చుకొనిన జీవుని పరిశుద్ధాంత రంగుని చేయగల ఉపాయమును, శ్రీకృష్ణుని పొందించు శాశ్వతమైన సాధనను వివరించమని ప్రార్థించెను.

చిన్తామణి ర్లోక సుఖం సురద్రుః స్వర్గ సమ్పదమ్ ।
ప్రయచ్ఛతి గురుః ప్రీతో వైకుణ్ఠం యోగి దుర్లభమ్

చింతామణి లౌకిక సుఖము నిచ్చును. కల్పవృక్షము స్వర్గసంపద నందించును. కానీ సద్గురువు యోగులకు దుర్లభమగు వైకుంఠమును ప్రసాదించును అని గురుమహిమను శౌనకుడు ప్రస్తుతించెను.

శౌనకుని హృదయమున నిక్షిప్తమైయున్న భగవత్ప్రేమను గాంచి సంతుష్టుడైన సూతుడు భక్తి ప్రవాహమును వృద్ధిపరచునదియు, జననమరణ భయనాశినియునైన సాధనమును చెప్పుటకు ఉద్యుక్తుడయ్యెను. కలియుగమున కాలసర్పము వాతబడు మనుజుల భయమును పారద్రోలుటకై శుకమహర్షి శ్రీమద్భాగవతమును ప్రవచించెను. జన్మాన్తరే భవేత్పుణ్యం తదా భాగవతం లభేత్ జన్మాంతర పుణ్యమువలననే భాగవతము లభిస్తుంది. శుకమహర్షి పరీక్షిత్తునకు కృష్ణ కథామృతమును వితరణ చేయుచుండగా

దేవతలు అమృతభాండమును తీసికొనివచ్చి దానికి బదులుగా కథామృతమును యొసంగుమని అడిగిరి.

క్వ సుధా క్వ కథా లోకే క్వ కాచః క్వ మణిర్మహాన్

"గాజు ఎక్కడ? అమూల్యమైన మణి ఎక్కడ?" అలాగే అమృతమునకు కథామృతమునకు సామ్య మెక్కడయని శుకుడు దేవతలను అపహాస్యము చేసెను. దేవతలు భక్తి లేనివారని యెరిగి కథామృతమును యొసంగలేదు. అందువలన శ్రీమద్భాగవత కథామృతము దేవతలకు గూడా దుర్లభ మయ్యెను. బ్రహ్మలోకమున విధాత పరీక్షిన్మహారాజు ముక్తి పొందుటను జూచి ఆశ్చర్యపడి సమస్త విషయములను తూనిక యందుంచగా ఇతర సాధనలన్నియు భాగవతమున కంటె తేలికలైనవి. అదిచూచి విస్మయమొందిన ఋషులు భాగవత శ్రవణము భగవద్రూపమైనందున మోక్షము కరతలామలకమని నిశ్చయించిరి. దేవర్షియగు నారదునకు సప్తాహ శ్రవణవిధిని దయాపరాయణులగు సనకాదులు వినిపించిరి.

'లోక విగ్రహ ముక్తుడైన' నారదునకు విధి విధానము శ్రవణము చేయవలెనవెడి ప్రీతి కలుగుటకు కారణమును, సనకాదులతో జరిగిన సమాగమమును శౌనకుడు ప్రశ్నించగా, గుహ్యముగా శుకమహర్షి వినిపించిన భక్తియుతమైన కథను సూతుడు వివరించుచున్నాడు.

నారదుని నైరాశ్యము

ఒకనాడు బదరికాశ్రమ సమీపమున సత్సంగమున నిమగ్నులై యుండిన సనకాది మునులు ఉదాసీనముగ, చింతాయుతుడైన నారదుని జూచిరి. నారదుని ఆ దీనావస్థను గాంచి మునులచ్చెరు వొందిరి. "నారదా! ధననష్టము జరిగిన మనుజుని వలె నీవు దుఃఖముతో గన్పట్టుచున్నావు. ముక్తసంగుడవైన నీకు ఈ దైన్యమెలా కలిగినది?" యని ప్రశ్నించిరి.

సర్వోత్తమలోక మని భావించి నేను భూలోకమునకు వచ్చి ప్రయాగ, కాశీ, సేతుబంధము మొదలుగాగల పెక్కు తీర్థములలో మ్రుంకినా ఎచ్చటను మనశ్శాంతి లభింపలేదు. సత్యము, తపస్సు, శౌచము, దయ, దానము మచ్చునకైనను లేవు సరిగదా అసత్యపరులు, సోమరులు, మందబుద్ధులు, అదృష్టహీనులు, ఉపద్రవగ్రస్తుల సంఖ్య మిక్కుటముగా యున్నది. సర్వదా అధర్మము విలయతాండవము చేయుచున్న కలియుగ దోషములను చూచుచు యమునా నదీతటమునకు చేరితిని. అచట నేను ఒక ఆశ్చర్యమును గాంచితిని. అచేతనముగ పడియున్న ఇరువురు వృద్ధ పురుషులకు సేవజేయుచు, ఒక యువతి ఖిన్న మనస్కురాలై కూర్చుండి యున్నది. ఆమెకు నలునైపులా పందలాది స్త్రీలు వినసకట్టులతో పరిచర్యలు జరుపుచుండిరి. దూరమునుండి గమనించి, కుతూహలము గలవాడనై ఆమెను సమీపించి ప్రశ్నించగా ఆ యువతి తన

పేరు భక్తి అనియు, ఆ ఇరువురు తన పుత్రులైన జ్ఞాన వైరాగ్యములనియు, కాల ప్రభావముచే వారు జర్జరులైరనియు తెలిపినది. ఘోరమైన కలియుగ ప్రభావముచే పాషండులు ఛిన్నాభిన్నము చేయగా; తాను, తన పుత్రులు దుర్బలులు, తేజోవిహీను లైతిమని వాపోయినది. బృందావన ధూళి సోకగానే తాను యథాస్థితిని పొందినప్పటికీ, తన పుత్రులు శ్రమాధిక్యత వలన దు:ఖితులగుట వలన, ఆ ప్రదేశమును వదలలేక పోతున్నామనియు, తమ విపరీత పరిస్థితికి మార్గమును జూపించుమని మనవి చేసినది.

కలియుగమున భక్తియొక్క దైన్యస్థితి ఈ విధముగ నున్నది. భక్తికి తొమ్మిది అంగములు గలవు. అవి 1) శ్రవణము 2) కీర్తనము 3) స్మరణము 4) పాదసేవనము 5) వందనము 6) అర్చనము 7) దాస్యము 8) సఖ్యము 9) ఆత్మనివేదనము. కానీ భక్తియొక్క ఈ తొమ్మిది అంగములు నీరసపడి నిర్వీర్యమైనవి.

కలియుగమున మొదటిదియైన శ్రవణభక్తి జరుగుచున్నదేగాని ఫలితము సిద్ధించుటలేదు. విత్తనము వేసినంత మాత్రాన ఫలమొచ్చునా? దాని కాహారము గూడా అందించాలి. కలియుగమున శ్రవణము అధికముగ జరుగును. కానీ మననము శూన్యముగా నుండును. మననములేని శ్రవణము వాస్తవానికి మరణమునే అందించును.

కీర్తనము ద్వితీయ సోపానము. ఈ ద్వితీయ సాధన నిజానికి అద్వితీయమైనదియే. కలియుగమున హరికీర్తనయే పరమోత్కృష్టము.

యత్ఫలం నాస్తి తపసా న యోగేన సమాధినా
తత్ఫలం లభతే సమ్యక్ కలౌ కేశవ కీర్తనాత్

"తపస్సు చేతను, యోగము చేతను, సమాధి చేతను లభించని ఫలము కలియుగమున కేవలము కీర్తనముచేతనే లభించును."

కానీ ఈ కీర్తనా భక్తి కూడా బలహీనమైనది. కీర్తన యనగా భగవానుని అనంత కళ్యాణ గుణ వైభవమును కీర్తించుటయని భావము. ఇట్టి కీర్తనాభక్తి క్రమముగ స్వరూపానుభూతికి దారితీయును. కానీ ఈనాడు కీర్తనాపరులు కీర్తిపరులయ్యారు. భగవానుని కీర్తించుట గౌణమైనది. తమ కీర్తిని ప్రకటించుకొనుట ముఖ్యమైనది. వీరు భక్తిమాతను మరీ నీరసపరచే నిష్ప్రయోజకులైన పుత్రులైనారు.

సత్సంగాలలో గూడ వీరు దర్శనమిస్తూనే యుంటారు. మైకుముందు గూర్చుని మైకముతో తూలి పోతుంటారు. వారు పాడాలి. వారే పాడాలి. ఎంత కర్ణ కఠోరమైనా సర్వులు అద్దానిని కర్ణపేయంగా స్వీకరించాలి. జనం వద్దని చప్పట్లు చరుస్తున్నా గంగా ప్రవాహంలా అర్థరహితమైన ప్రసంగంతో జనులకు విసుగెత్తించాలి. ఏంచేద్దాం? కష్టజీవియైన తండ్రి సంపాదించిన సంపదను, విలాసవంతులైన పుత్రులు దుర్వినియోగ మొనర్చునట్లు, మహాత్ములు సాగించెడి భక్తి ఉద్యమమును ఈ కీర్తికాముకులు పాడు చేస్తుంటారు. ఈవిధంగా పరమోత్కృష్టమైన కీర్తనాభక్తి కలియుగమున బలహీనమైనది.

స్మరణ భక్తి మూడవది. భగవద్భక్తి గలవారు భగవానుని స్మరిస్తూ జీవిస్తుంటారు. కానీ కలియుగ భక్తులు భగవానుని భక్తి చేస్తుంటారు; విషయ సుఖాలను స్మరిస్తూ

ఉంటారు. నిర్విషయానంద సాగరుని విస్మరిస్తుంటారు. విషయ చింతనముచే విషతుల్యమైన మనస్సు విశేషముగ కీర్తించలేదు. ఈవిధముగా స్మరణభక్తి బలహీనమైనది.

ఈ విశ్వము భగవంతునియొక్క పాదము. విశ్వప్రేమ నలవరచుకొనినచో మనము కూడా విశ్వామిత్రులమై విశ్వనాథుని సేవింపగలము. కానీ విశ్వప్రేమ స్థానంలో విచిత్రమైన ప్రేమలు చోటుచేసుకున్నాయి. అందుచేత పాదసేవనా భక్తి పతనమైంది. నాల్గవ పాదము కూడా బలహీనమైనది.

ఐదవది వందనము. వందనభక్తి వందనీయము. కానీ అహంకారము వృద్ధియగుట వలన అదికూడా నిందనీయమే అయినది. వందనము భగవంతునికి బంధనము. నమస్కారములో మమకారము, అహంకారము నశించును. కానీ అదికూడా ఈనాడు దుర్లభమైనది. ఇతరులలో పరమాత్మను గాంచి నమస్కరించుటకు పాడు అహంకారము అడ్డువచ్చుచున్నది. అదియునుగాక అందరూ తమకే నమస్కరించాలని చెడిన చిత్తము చింతిస్తున్నది. ఈ విధముగా వందనభక్తి అందమును గోల్పోయినది.

ఆరవది అర్చన. అనగా భగవంతుని రూపమును పూజించుట యని భావము. నేడు పరమాత్మ రూపమును ధ్యానించుట కన్నను తమ స్వరూపములను అర్చించుకొనే భక్తుల సంఖ్యయే ఎక్కువైనది. దేహధ్యానము, పుత్రధ్యానము, కళత్రధ్యానము, ధనధ్యానము - ఇవియే ప్రముఖముగా యున్నవి. స్వవిషయములను పూజించే ధ్యాస తగ్గిననాడు పరమాత్మను అర్చించే అదృష్టము ప్రాప్తించును.

దాస్యము ఏడవది. దాసభావము జీవుని ధన్యునిగ మార్చును. భగవానుడు స్వామి యనియు, తాను భృత్యుడ ననియు భక్తుడు భావించును. ఈవిధముగ తన బాధ్యతలను, బరువులను భగవానుని పవిత్ర పాదపద్మముల చెంతనుంచి భక్తుడు తేలికపడును. ఆనందమయుడగును. కానీ కలియుగ భక్తులు దైవదాసులు గారు; పైసాకు దాసులు; పదవులకు దాసులు; పేరు ప్రఖ్యాతులకు దాసులు; కామానికి దాసులు; కాంచనమునకు దాసులు; అందుచేత దాస్యభక్తి కూడా దైన్యస్థితినే బొందినది.

ఎంతనేర్చిన, ఎంతజూచిన, ఎంతవారలైన కాంతదాసులే

యని త్యాగరాజస్వామి ఒక కీర్తనలో గానం చేశారు.

సఖ్యభక్తి ఎనిమిదవ అంగము. సఖ్యమనగా స్నేహము. మనస్సు అనేక విషయములతో స్నేహము చేయును. కానీ భగవంతునితో స్నేహము చేయకుండును.

యేస్తు స్తుల్యా ముకుందస్య తే సఖాయ స్సతాం మతాః

"ఎవరు ముకుందునికి సమానులో వారే ఆయనకు సఖులు."

కనుక భగవానుని అనంత కళ్యాణ గుణములను భక్తుడు గూడ వృద్ధిపరచు కొనవలెను. భావవైరుధ్యము భక్తికి అంతరాయమును కలిగించును. భగవంతుని భక్తులమని చెప్పుకొనుచు, విషయములతో సఖ్యమును కలిగియుండు వారివలన అష్టమ అంగమైన సఖ్యభక్తికూడ కష్టముల పాలైనది.

ఇక తొమ్మిదవ భక్తి ఆత్మనివేదనము. ఇదియే శరణాగతి. భక్తి జీవితమునకు పూర్ణాహుతి. ఇదియే భక్తులు పొందదగిన సద్గతి. సమగతి. విషయ సుఖ స్థితుల నుండి విడివడినవారే విషమపరిస్థితి నుండి బయటపడి సమస్థితిని పొంది తరింతురు. ఆలయమే లేనపుడు కలశప్రతిష్ఠ జరుగుట యనునది కలయే కాగలదు. కల్లయే కాగలదు. ఎనిమిది భక్తి అంగములు బలహీనమైనపుడు పరాభక్తి స్వరూపమైన ఈ తొమ్మిదవ అంగము లభించే సమస్యే లేదు. ఈవిధముగా భక్తిమాత కలియుగమున నీరసపడినది.

నారదుడు పలుకుచున్నాడు: "కౌరవుల అత్యాచారములనుండి ద్రౌపదిని రక్షించిన వాడు, గోపభామలను సనాథలను చేసినవాడు అయిన శ్రీకృష్ణుని చరణపంకజములను స్మరింపుము."

త్వం తు భక్తిః ప్రియా తస్య సతతం ప్రాణతోధికా
త్వయా హు తాస్తు భగవాన్ యాతి నీచ గృహేష్వపి

శ్రీకృష్ణునికి ప్రాణములకంటె ప్రియమైనదానవు. నీవు పిలిచినచో దురాగతుల గృహములలోనికి గూడా వెడలును. కృత త్రేతా ద్వాపర యుగములలో జ్ఞాన వైరాగ్య ములు ముక్తి సాధనములు కాగా కలియుగమున భక్తియే బ్రహ్మసాయుజ్యమును ప్రసాదించునదియై యున్నది. ఒకనాడు నీవే భగవానుని నీ కర్తవ్యము నిర్దేశించుమని ప్రార్థించగా

మద్భక్తాన్ పోషయేతిచ

"నా భక్తులను పోషింపుము" అని నిన్ను ఆజ్ఞాపించెను. భగవదాజ్ఞను శిరసా వహించినందున శ్రీహరి సంతసించిన వాడై ముక్తిని నీకు దాసీగా, జ్ఞాన వైరాగ్యములను పుత్రులుగా ప్రసాదించెను. ముక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను వెంట నిడుకొని ద్వాపరము వరకు ఆనందముతో వుంటివి. కలియుగమున నీ దాసియగు ముక్తి పాషండ రోగపీడితయై క్షీణింపసాగెను. వైకుంఠమునకు మరలిన ముక్తి నిన్ను స్మరించుట చేతనే వచ్చుచు, మరలుచున్నను జ్ఞానవైరాగ్యములు నీ వద్దనే నిలుపుకొంటివి. నీవు చింతింపకుము. మీ నవజీవితమునకై మార్గము నన్వేషించెదను. ప్రతి ఇంట, ప్రతి మానవుని హృదయములో నిన్ను పునఃప్రతిష్ఠించెదను" అని నారదుడు అభయదాన మిచ్చెను.

నృణాం జన్మ సహస్రేణ భక్తౌ ప్రీతిర్హి జాయతే
కలౌ భక్తిః కలౌ భక్తి ర్భక్త్యా కృష్ణః పురః స్థితః

మనుష్యులకు వేలకొలది జన్మముల పుణ్యముచే భక్తియందు అనురాగము కలుగును. కలియుగమున కేవలము భక్తియే సారము. భక్తిచే సాక్షాత్తుగ కృష్ణుని దర్శింపవచ్చును.

ఇట్లు నారదునిచే పరిపుష్టిని పొందిన భక్తి తనయందు నిశ్చలమైన ప్రేమను నింపియున్న నారదుని హృదయమునందు ప్రతిష్ఠితమై వుందునని, ఎప్పటికీ వదలి వెడలనని, తన దుఃఖమును ఉపశమింపచేసిన దయామూర్తిని, తన కుమారులను చైతన్యవంతులను చేయుమని ప్రార్థించినది.

మహర్షులు, వేదవేదాంగములు, షడ్దర్శనములు, అష్టాదశ పురాణములు మూర్తిమంతములై అచట చేరినవి. గంగాది నదులు, హిమాలయాది పర్వతములు, దేవ, దానవ, గంధర్వులు సమకూడిరి. సనకాదులు ఉత్తమాసనములపై విరాజిల్లిరి. శ్రోతలందరి ప్రణామములు స్వీకరించిన పిదప సనకాది ఋషులు నారద మహర్షికి శ్రీమద్భాగవత మహాత్మ్యమును చెప్పసాగిరని సూతుడు పలికెను.

సనకాదులు భాగవత మహాత్మ్యమును ప్రారంభించిరి. పదునెనిమిది వేల శ్లోకములు, పండ్రెండు స్కంధములు గల భాగవతము శ్రీశుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజుల సంవాదముగా గలదు. శుకవాగామృతము చెవుల బడనంత కాలము పెరిగిన భ్రమలు విరుగవు. ముక్తిని ముంజేతి కంకణము చేయగల శక్తివంతమైన భాగవత ప్రవచనము చేయబడుచున్న గృహము తీర్థరూపమగును.

న గఙ్గా న గయా కాశీ పుష్కరం న ప్రయాగ కమ్
శుక శాస్త్ర కథాయాశ్చ ఫలేన సమయాం న యేత్॥
దుర్లభైవ కథా లోకే శ్రీ మద్భాగవతోద్భవా
కోటి జన్మ సముత్థేన పుణ్యనైవ తు లభ్యతే॥

కోట్లకొలది జన్మల పుణ్యము చేతనే భాగవత కథ లభించును. నారదా! నీవు యోగనిధివి. సత్య భాషణము చేత, బ్రహ్మచర్యము చేత ఎల్లప్పుడును శ్రవణము చేయుట ఉత్తమమైనదిగా నిర్ణయించినప్పటికి శుకమహర్షి అందించిన విశేష విధి తెలిసికొనదగినదని సనకాదులు తమ ప్రసంగమును కొనసాగించుచున్నారు.

కలియుగమున బహు దినముల వరకు చిత్తవృత్తులను నిరోధించుట దుస్తరమైనందున సప్తాహ శ్రవణ విధి ఏర్పాటు చేయబడినది. తపస్సు, యోగము, సమాధి చేత లభించని ఫలము దీనివలన సులభముగ లభించును.

సంపూర్ణ భాగవతమును ఏడు రోజులలో శ్రవణము చేయుటనే ముఖ్యవిషయముగ భావించి భాగవత సప్తాహమును నిర్వహించుచుందురు. సప్తాహమనిన ఏడురోజులు మాత్రమే చేయదగిన కార్యమని భావింపరాదు. వారమునకు ఏడు రోజులు. కనుక వారం రోజులు, అంటే ప్రతిరోజు యని భావము. హృదయములో శ్రీకృష్ణుడు సుప్రతిష్ఠమగు నంతవరకు భాగవతమును వదలరాదు. కార్యమునకు పూర్ణాహుతియే గాని, భక్తికి కాదు.

శౌనకుడు పలుకుచున్నాడు: "సూతుడా! మోక్షమును కలిగించు జ్ఞానాది సాధనములను తిరస్కరించిన ఈ యుగమున భక్తి ఎట్లు గొప్పదైన" దని తన సందేహమును వారి ముందు ఉంచెను.

"శౌనకా! శ్రీకృష్ణ భగవానుడు అవతారమును చాలించి నిత్యధామమునకు వెడలు నపుడు ఆయన ముఖారవిందమునుండి ఏకాదశ స్కంధమును శ్రవణము చేసిన ఉద్ధవుడు "గోవిందా! కలియుగమున దుర్జనులు అధికంగా జన్మించి భూభారమును పెంచుదురు. భక్తవత్సలా! నిరాకారుడవైన నీవు భక్తులకొరకు సగుణ రూపమును ధరించిన చిన్మాత్రుడవు. సాధువులపై దయజూపి వెడలవద్దనియు" ప్రార్థించెను. ప్రభాస

దేవతలకు గూడా దాట శక్యముగాని మాయను దాటుటకు సప్తాహ శ్రవణ విధానము చెప్పబడినది.

"శౌనకా! సనకాదులు ఈవిధముగా సప్తాహ శ్రవణ మహిమను చెప్పుచుండగా ఒక ఆశ్చర్యకరమైన విషయము సంఘటిల్లినది. దానిని చెప్పెదను; వినుము.

యువకులైన తన ఇరువురు పుత్రులతో భక్తి "శ్రీకృష్ణ! గోవింద! మాధవ! వాసుదేవ!" అను నామోచ్చారణతో భాగవతార్థ భూషణములను ధరించి అచ్చట ప్రకటితమైనది. నష్టప్రాయమైన తనకు పుష్టిని కలుగచేసిన మహాత్ములను తానెక్కడ ఉండవలెనో చెప్పుమనగా సనకాదులు

భక్తేషు గోవిన్ద స్వరూప కర్త్రీ ప్రేమైకధర్త్రీ భవరోగ హన్త్రీ
సా త్వం చ తిష్ఠ స్వ సుధైర్య సంశ్రయా, నిరన్తరం వైష్ణవ మానసాని

విష్ణుభక్తుల హృదయాలలో నివసింపుమనియు, కలిదోషములు ఎంత ప్రభావితాలైనప్పటికి భక్తిపై చూపజాలవని తెలుపగ, వారి ఆజ్ఞానుసారం భక్తి వెడలి భగవద్భక్తుల హృదయము లందు నిలిచెను.

కథాశ్రవణము చక్కగ జరిగినచో పరమాత్మ హృదయములో ప్రవేశించును. కథను శ్రవణము చేయగనే మొదట వ్యక్తి హృదయము పశ్చాత్తాపముతో స్పందించవలెను. "అయ్యో! నా జీవితమంతయు వృథాయైనది గదా?" యనెడి భావము కలుగవలెను. అప్పుడే శ్రవణఫలము లభించును. భక్తిదేవి యొక్క కథను వివరించడము జరిగెను. తద్వారా భాగవతము యొక్క మహాత్మ్యము మనకు వెల్లడి అయ్యెను. కానీ దృష్టాంతము నందించినపుడే విషయము సులభముగ అవగతమగును. భాగవత శ్రవణప్రభావమును తెలుపుచు దృష్టాంతముగ గోకర్ణుని గాథను చెప్పుచున్నారు.

గోకర్ణోపాఖ్యానము

సప్తాహయజ్ఞమున ఎవరెవరు పవిత్రులగుదురో తెలియచేయవలసినదని నారదుడు సనకాది మునులను ప్రార్థించెను. "సత్యహీనులు, తల్లిదండ్రులను దూషించువారు, ఆశ్రమధర్మములను త్యజించినవారు, బ్రహ్మహత్యచేసినవారు, చోరులు; ఒకరననేల? సర్వులు పవిత్రులగుదురు" యని మహర్షులు నుడివిరి.

అత్ర తే కీర్త యిష్యామ ఇతిహాసం పురాతనమ్
యస్య శ్రవణ మాత్రేణ పాపహానిః ప్రజాయతే

"నారదా! సర్వ పాపములను వినినంతనే హరింపచేయు ఒక ఇతిహాసమును వినిపింతుము, అవధరింపుము.

పూర్వకాలమున తుంగభద్రా తీరమున సత్కర్మానుష్ఠానపరులతో అలరారుచున్న ఉత్తమమైన పట్టణమొకటి వుండెడిది. ఆ నగరమున సర్వవేద విశారదుడగు ఆత్మదేవుడు 'ద్వితీయ భాస్కరుడు' గా ప్రభవించుచుండెను. అతని భార్య ధుంధులి. అర్థ, భోగములు

పుష్కలముగా గల ఆ దంపతులకు సంతాన ప్రాప్తి లేకుండెను. ధర్మమార్గమున తత్ప్రాప్తికై దానధర్మముల నెన్నియో చేసిరి. ఫలితము నొనగూడని బ్రాహ్మణుడు మిగుల వ్యథ చెందుచుండెను.

ఒకనాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు మిగుల దు:ఖితుడై ఇంటినుండి బయలుదేరి వనమునకు వెళ్ళి పరిభ్రమించి, రెండు ఝాముల సమయమున దప్పికగొన్నవాడై ఒక మడుగును సమీపించెను. దప్పిక తీర్చుకొని, అలసిన వాడై అచ్చటనే విశ్రమించెను. రెండు ఘడియలు గడచిన పిమ్మట అచ్చటికి ఒక సన్యాసి వచ్చెను. ఆత్మదేవుడు ఆయన పాదములకు నమస్కరించెను. విచలిత మనస్కుడైన ఆత్మదేవుని చింతకు గల కారణమును సన్యాసి ప్రశ్నించెను. వ్యాకులుడైన ఆత్మదేవుడు తన హృదయావేదనను విన్నవించగా, యతివరుని హృదయమున కరుణ ఉత్పన్నమయ్యెను. యోగనిష్ఠుడగు యతి ఆత్మదేవుని తలవ్రాతను చదివి, మోహమును త్యజింపుమనియు, వివేకమును ఆశ్రయించి సంసారవాసనను ప్రక్షాళిత మొనరించుకొనుమనియు తెలిపెను. ప్రారబ్ధము ననుసరించి ఏడు జన్మల వరకు అతనికి సంతాన ప్రాప్తి లేదనియు, సగరచక్రవర్తి అంగడు సంతానము వలన దు:ఖము ననుభవించిరనియు అనునయ పూర్వకముగా చెప్పెను. వివేకము తనకు అవసరము లేదనియు, పుత్రుని యొసంగనిచో ప్రాణములను పరిత్యజింతు ననియు ఆత్మదేవుడు పలికెను. బ్రాహ్మణుని పట్టుదలను జూచి, తపోధనుడు, విధివ్రాతను తుడిచిపెట్టిన చిత్రకేతుడు పెక్కు కష్టముల పాలైన విధముగనే, అతనికి గూడ పుత్రసుఖము కలుగదని వివరించెను. పట్టుదలను వీడని ఆత్మదేవునికి ఒక ఫలమునిచ్చి భార్య కొసంగుమనియు ఆమె దానిని భక్షించి సత్పుత్రు నొకనిని ప్రసవించగలదనియు చెప్పెను. అతని భార్య సంవత్సర కాలము సత్య శౌచ దయా దానములను కలిగి ఏకభుక్త యైనచో పరిశుద్ధ స్వభావముగల బాలుడు జన్మించునని పలికి యోగి వెడలిపోయెను.

బ్రాహ్మణుడు ఇంటికి వెళ్ళి, ఫలమును భార్యకిచ్చి, ఎక్కడికో వెడలిపోయెను. కుటిల స్వభావము కలది, దుష్టభావములు గలది యగు ధుంధులి పండును తినలేదు. భర్త ఎదుట తినినట్లు నటించినది. ధుంధులి ఎందుకు పండు నారగించలేదు? బిడ్డ అవసరము లేకనా? కాదు బిడ్డ కావాలి. కాని ప్రసవవేదన యుండగూడదు. కష్టము లేకుండా సుఖము రావాలి.

వేదాంతమును అందరూ వింటారు. ఆచరించాలంటే కష్టపడతారు. సూక్ష్మమైన మార్గము చెప్పమని అడుగుతారు. ఆచరించేందుకు అంత:కరణ అంగీకరించదు. చెట్టు లేకనే ఫలము నాశించువారు దు:ఖము పాలగుదురు. అట్టి అయోమయ జీవియే ధుంధులి.

ఒకనాడు ఆమె సోదరి రాగా, సర్వ వృత్తాంతమును వినిపించినది. గర్భవతియైన ఆ సహోదరి ప్రసవానంతరము తన బాలుని ఇచ్చుటకు నిర్ణయించినది. దానికి ప్రతిగా తన భర్తకు ధనమొసంగవలెనని తీర్మానించింది. ఇరువురు ఫలమును పరీక్షించవలెనని గోవునకు తినిపించిరి. కొంతకాలమునకు ఆ స్త్రీ బాలుని ప్రసవించినది. వాని తండ్రి రహస్యముగ తెచ్చి ధుంధులికి ఒసంగెను. తాను సుఖముగ ప్రసవించితినని చెప్పగ

ఆత్మదేవునకు పుత్రోదయమైనందుకు సర్వులు సంతసించిరి. ఆత్మదేవుడు వానికి జాతకర్మ సంస్కారము చేసి బ్రాహ్మణులకు దానము లిచ్చెను. కొన్నిరోజులు గడచిన పిమ్మట, ధుంధులి తన స్తనములలో పాలు లేవనియు, తన సోదరి ప్రసవించిన బిడ్డ మరణించినందువలన ఆమెను తమ యింటిలో ఉంచుకొనినచో, బాలుని పోషించ గలదనియు చెప్పెను. పుత్రుని రక్షణకై ఆత్మదేవుడు ఆ విధముగనే చేసెను. ధుంధులి ఆ బాలునికి ధుంధుకారుడని పేరిడెను.

మూడునెలల పిమ్మట గోవు సర్వాంగ సుందరుడైన, మనుష్యాకారుడైన ఒక బాలుని కనినది. దానిని చూచి, సంతసించిన ఆత్మదేవుడు స్వయముగా దానికి అన్ని సంస్కారములు చేసి ఆవు చెవుల వంటి చెవులు కలిగియుండుటను చూచి 'గోకర్ణు' డను పేరు పెట్టెను.

కొంతకాలము గడచిన పిమ్మట బాలురిరువురు యువకులైరి. గోకర్ణుడు పండితుడు కాగా ధుంధుకారుడు దుష్టుడయ్యెను. ఎట్టి భోజన నియమములు లేనివాడై, శవహస్త భోజనము కూడా తినుచుండెడివాడు. దుష్టుడై, వేశ్యాలోలుడై, పిత్రార్జితమైన సంపద నంతటినీ హరింపజేసెను.

క్వ తిష్ఠామి క్వ గచ్ఛామి కోమే దుఃఖం వ్యపోహయేత్
ప్రాణాం స్త్యజామి దుఃఖేన హా కష్టం మమ సంస్థితమ్

"ఇప్పుడు నేనెక్కడ యుందును? ఎక్కడికి వెళ్ళుదును? నా ఈ కష్టమును ఎవరు పోగొట్టగలరు? భరింపలేని ఈ దుఃఖమువలన ప్రాణములను త్యజింతును" యని తండ్రి దుఃఖించుచుండగ, పరమ జ్ఞానియగు గోకర్ణుడు వచ్చి వైరాగ్యమును తండ్రికి బోధించి శాంతపరచెను. సారహీనము, దుఃఖభాజనము అయిన సంసారములో పుత్రవ్యామోహం, ధనవ్యామోహం అర్థరహితములనీ, సుఖమనునది కేవలము విరక్తునకు, ఏకాంత జీవియైన మనన శీలునకు మాత్రమే లభించుననీ, 'నాది' యను అజ్ఞానమునూ, మోహమునూ త్యజింపుమనెను. గోకర్ణుని మాటలు నిత్యసత్యము లగుటచే ఆత్మదేవుడు వనమునకు వెడలుటకు సన్నద్ధుడై కుమారుని తన్నుద్ధరింపు మార్గమును సవిస్తరముగా తెలుపమని అడిగెను.

శరీరము ఎముకలు, మాంసము, రక్తములతో నిండిన ఓటికుండ వంటిదనియు "నేను" "నాది" అనే అహంకార, మమకారములను త్యజింపుమనియు గోకర్ణుడు తండ్రికి చెప్పెను.

ధర్మం భజస్వ సతతం త్యజ లోకధర్మాన్
సేవస్వ సాధు పురుషాఞ్జహి కామతృష్ణామ్
అన్యస్య దోషగుణ చిన్తన మాశు ముక్త్వా
సేవా కథ రస మహో నితరాం పిబత్వమ్

"సదా భగవంతుని భజించుటయే గొప్ప ధర్మము. లౌకిక వ్యవహారములను త్యజింపుము. సత్పురుషులను సేవింపుము. కామేచ్ఛను నశింపజేయుము. అన్యుల

దోషగుణములను విస్మరించి అనన్య చింతనముతో భగవంతునియందే మనస్సును లగ్న మొనర్చుము. భగవత్కథా సుధను సదా పానము చేయుము" అని పలికెను. సుపుత్రుడైన గోకర్ణుని మాటల నాలకించి ఆత్మదేవుడు వనములకెళ్ళెను.

తుంగభద్రా తీరమున ఆత్మదేవుడు వసించుచుండును. జీవుడే ఆత్మదేవుడు. దేవ శబ్దమునకు అర్థమును చూచెదము. 'దివు క్రీడాయామ్' క్రీడించువారు గనుక దేవతలు. ఆత్మదేవుడు యనగా క్రీడించు ఇంద్రియాలతో మిళితమై యుండువాడు యని భావము.

ఆత్మదేవుడు తుంగభద్రా తీరమున వసించుచుండును. 'తుంగ' యనగా ఉన్నతమైన దని అర్థము. 'భద్ర' మనగా శుభము. తుంగభద్రా యనగా శ్రేష్ఠాతి శ్రేష్ఠమని భావము. అట్టిది ఆత్మయేగాని మరొకటి గాదు. ఆత్మదేవుడు తుంగభద్ర సమీపముననే యుండెను. జీవుడు కూడా ఆత్మ చైతన్యమునకు చేరువనే యున్నాడు.

ఆత్మదేవుని భార్య ధుంధులి. దారితప్పిన బుద్ధియే ధుంధులి. ధుంధులి ఆత్మదేవుని మోసగించెను. భరించే భర్తనే వంచించెను. మనస్సుగూడ జీవుని మోసగించును. తన మనుగడకు ఆధారమైన వానినే వంచించును.

ధుంధులి తన సోదరియొక్క సహకారముతో ఆత్మదేవుని వంచించెను. బుద్ధి మనస్సుయొక్క సహకారముతో జీవుని వంచించును.

ఋషియొసగిన గొప్పదియైన ఫలమును దెచ్చి ఆత్మదేవుడు ధుంధులి కిచ్చెను. ధుంధులి ఆ పండును ఆవుకు తినిపించెను. ఉపనిషద్రుషు లొసగిన జ్ఞానఫలమును జీవుడు మనస్సున కొసగును. మనస్సు అద్దానిని ఇంద్రియములకు ఒసగును. 'గో' శబ్దము ఇంద్రియములను నిర్ణయించును.

సదా చెడు కార్యములయందు రమించువాడే ధుంధుకారి. ధుంధుకారి వేశ్యాలోలుడు అయ్యెను. అతడు ఐదుగురు వేశ్యా స్త్రీలతో చిక్కుబడియుండెను. శబ్దాది విషయసుఖములే ఐదుమంది వేశ్యలు.

అతడు శవముయొక్క హస్తమునుండి ఆహారమును స్వీకరించు చుండెనని చెప్పబడినది. ఏ చేతులు భగవత్పూజను ఆచరింపవో అవియే శవహస్తములు. ఎవరయితే పరులకు సేవచేయకుండా తమ స్వార్థమునే చింతించుచు ఆర్జించుచుందురో అట్టివారి చేతులే శవహస్తాలు.

ధుంధుకారి చెడు మార్గములయందు చరించుచుండెను. తండ్రియగు ఆత్మదేవుడు దు:ఖించుచుండెను. గోకర్ణుడు తండ్రికి హితబోధ చేసెను. సత్త్వగుణము జీవుని సన్మార్గమున నడిపించును. పుణ్య తీర్థములను దర్శింపచేయును. గోకర్ణుని సలహాపై ఆత్మదేవుడు తీర్థాటన కెళ్ళెను.

ధుంధుకారి పాపవిముక్తి

సూతుడు శౌనకునితో పలుకుచున్నాడు: శౌనకా! తండ్రియైన ఆత్మదేవుడు అడవికి వెడలిన పిమ్మట ధుంధుకారి ధనమునకై తల్లిని వత్తిడిచేసి తీవ్రముగా హింసించగా ఆమె దు:ఖితయై బలవన్మరణము పొందినది. యోగనిష్ఠుడగు గోకర్ణుడు కూడా తీర్థయాత్రలకై

సూతుడు ఈవిధముగా పున: కొనసాగించుచున్నాడు.

భక్తి పలికిన వాక్కులను విని, దయాతప్త హృదయుడైన నారదుడు భక్తియొక్క కుమారులను చేతితో తట్టుచూ, "ఓ జ్ఞానమా! త్వరగా మేలుకొనుము; వైరాగ్యమా! త్వరగా మేలుకొనుము" అని పెద్దగా పలికెను. వేదాంతఘోష చేత, గీతాగానము చేత అతికష్టముతో మేలుకొలిపెను. సోమరితనము వలన, ఆకలిదప్పులచేత దుర్బలు లైనందువలన, లేచియు మరల నిద్ర కుపక్రమించిరి. శౌనకా! వారి వార్ధక్యము ఏ విధముగా తొలగింపవలెనని ఆలోచించుచు భగవానుని స్మరించెను.

వేదఘోషలు, గీతాపారాయణములు, వేదాంత ప్రవచనములు నేడు గూడ జరుగుచున్నవి. ఆనాడు నారదునికి వాటి ఫలితము లభించని విధముగ నేడుగూడ ఫలితము గోచరించుటలేదు. వేదాంతము నాలకించినపుడు హృదయమంతా వైరాగ్యముతో నిండిపోతుంది. ఏదో జీవితము ఆనాడే తరించిపోతున్నట్లు భావిస్తుంటారు. కొద్ది సమయములోనే సూర్యుని మేఘము కప్పినట్లు బుద్ధిని అజ్ఞానము ఆవరించును. మళ్ళీ చేసిన పనులే; చూసిన రుచులే!

నారదుని ప్రవచనముల ద్వారా భక్తియొక్క కుమారులగు జ్ఞాన వైరాగ్యములు తిరిగి యౌవనవంతులైనట్లే గోచరించినది. చూస్తుండగనే వారు నీరసపడిపోవుచుండిరి. ఏమి చేయవలెనో నారదునికి అంతుపట్టకుండెను.

అంతట ఆకాశవాణి నారదుని ఒక సత్కర్మ నాచరింపుమని, దానిని సత్పురుషులైన మహానుభావులు చెప్పగలరనీ, దాని ప్రభావమున క్షణకాలముననే వారి నిదుర, వృద్ధాప్యము తొలగగలవనీ ఆదేశించినది.

ఆకాశవాణి సుస్పష్టముగనే వినిపించినప్పటికి ఏ సాధన చేసిన స్థిరమగునో, ఆ మహాత్ములెవరో, వారా సాధన నెట్లు చెప్పగలరో విశదపరచ నందున, నారదుడు జ్ఞాన వైరాగ్యములను రెండింటినీ అచ్చటనే వదలి తీర్థాటన ప్రారంభించి, మార్గమధ్యమున సనకసనందనాది మునీశ్వరులను బదరికాశ్రమమున దర్శించి, ప్రశ్నించుట జరిగెను.

తా వద్ద ధర్శ పురతః సనకాదీ న్మునీశ్వరాన్
కోటి సూర్య సమాభాసా నువాచ మునిసత్తమ

తన ఎదుట కోటి సూర్యప్రకాశముతో వెలుగు సనకాది మునీశ్వరులను చూచి తన అదృష్టబలమున వారి సాంగత్యము లభించినదని ముద మందినవాడై సాధనను వివరింపుమని అర్థించెను. సనకాదులు భక్తియొక్క ఔన్నత్యమును బహుధా కీర్తించి శ్రీమద్భాగవత పారాయణము, జ్ఞానయజ్ఞములే సత్కర్మములని తెలిపిరి.

భక్తి జ్ఞాన విరాగాణాం తద్ఘోషేణ బలం మహత్
వ్రజిష్యతి ద్వయోః కష్టం సుఖం భక్తే ర్భవిష్యతి

దాని శబ్దము వినుటచేతనే భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యములకు గొప్ప బలము లభించు వనియు, కష్టము తొలగగలదనియు, ఆనందము దొరకగలదనియు నుడివిరి.

"దివ్యాత్ములారా! వేదాంత గీతా ప్రబోధముల ద్వారా వారిని నేను మేల్కొలిపితిని. కాని నిష్ఫలమాయెను. అట్టి స్థితిలో శ్రీమద్భాగవతమును వినిపించుట ద్వారా ఎలా మేల్కొనగలరు? భాగవతములోని ప్రతి శ్లోకము నందును, ప్రతి పదము నందును యున్నది వేదాంతమే గదా?" యని నారదుడు ప్రశ్నించెను.

ఋషులు చెప్పుచున్నారు: "నారదా! నిజమే. భాగవతము వేదోపనిషత్తుల సారమే అయివున్నది. కానీ ఇది ఫలరూపము.

ఒక చెట్టునందు రసము మూలమునుండి చివరి కొమ్మవరకు యుండును. కానీ ఆ స్థితిలో మనము ఆరగించలేము. రసమే ఫలరూపమున వచ్చినపుడు మనోహరమగును గదా! భాగవతము అలాంటిదే.

"నారదా! నేయి పాలలోనే యుండును. కానీ రుచి వేరుగా యుండును. నేయిని పాలనుండి వేరుచేసిన పిమ్మట అది దేవతలకు గూడ రుచిని అందించును. భాగవతము నేయి లాంటిది.

"నారదా! చెరకు గడలో ఎచ్చట చూచినను చక్కెర నిండియుండును. కానీ చెరకునుండి వేరుచేసిన చక్కెర ఎలా ఉండును? భక్తి రూపమైన ఈ భాగవతము జ్ఞానమనెడి నేయితోను, భక్తియనెడి చక్కెరతోను సమరసమై యున్నది. ఈ భాగవత ఫలరసమును త్రాగిన వారికి అమృతత్వము లభించును." అందుచేతనే

పిబత భాగవతం రసమాలయం

ఈ భాగవత రసానందమును పానము జేయుమని ప్రారంభముననే వ్యాసభగవానుడు తెలుపును.

భక్తికి దుఃఖనివృత్తి

నారదుడు తాను భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను నిలబెట్టు ప్రయత్నముతో జ్ఞానయజ్ఞము చేయుదుననియు దానికై స్థల నిర్దేశనము, దానిని శ్రవణము చేయు విధానమును తెలియ చేయవలసినదని సనత్కుమారులను ప్రార్థించెను.

సనకాదులు వినయ వివేకములకు ప్రతిరూపమైన నారదుని ఎడల ప్రసన్నులై హరిద్వార సమీపమున ఆనందమను తటమున్నదనియు, అది సౌందర్యయుతమై, నైరుధ్యము లంతరించిన సముచిత ప్రదేశమనియు, అచ్చోట కథయందు అమృతరసము ప్లావితమగుట వలన భక్తి కూడా జ్ఞాన వైరాగ్యములను వెంటనిడుకొని అచటకు రాగల దనియు చెప్పిరి. ఆ కథాశబ్దము వీనులకు సోకినంత మాత్రముననే వారు పునః యౌవనవంతు లగుదురు.

ఈవిధముగ నారదునితో చెప్పి సనకాదులు కూడా కథామృతమును పానము చేయుటకు, గంగాతీరమును చేరుటకు బయలుదేరిరి. మార్గమధ్యమున త్రిలోకములందు కథామృతమును గురించిన కోలాహలమును గాంచిరి. భగవత్కథా రసికులగు విష్ణుభక్తులు,

బయలుదేరెను. సుఖదు:ఖముల యందు, మానావమానముల యందు సముడైన గోకర్ణుని సాంసారిక బాధలూ, బంధాలు, భయాలూ స్పృశింపలేక పోయాయి.

ధుంధుకారి వేశ్యాలోలుడయ్యెను. వారి పోషణలో రిక్తహస్తుడయ్యెను. నానావిధములైన క్రూరకర్మములను చేయుట మొదలిడెను. వేశ్యలను తృప్తి పరచుటకు ప్రతిదినము చౌర్యముచేసి ఆభరణములను సంపాదించుట వాని వృత్తిగా, ప్రవృత్తిగా మారినది. దుష్టబుద్ధులైన వేశ్యలు ఏదో ఒకనాటికి వాని చౌర్యము బయల్పడుననియు, ఆనాడు రాజ దండనను అనుభవించవలసి వచ్చుననియు శంకించి, వానిని చంపి ఆ ధనమునంతటిని తస్కరించి పలాయనమగుటకు నిశ్చయించుకొనిరి.

ఆ విధముగా తలచి ఒకనాటి రాత్రి వారు నిద్రించు ధుంధుకారిని త్రాళ్ళతోకట్టి కంఠమునకు ఉరిని వేయసంకల్పించిరి. కాని వారి ప్రయత్నము సఫలీకృతము కాలేదు. పాపిని ముట్టుకొనేందుకు మృత్యువు కూడా వెనుకాడును. అందుచేత పాపులు ఎక్కువ కాలము జీవించి ఎక్కువ పాపమును మూటకట్టు కొనుచుందురు. తదనంతరము ముఖముపై అగ్నికణములను పోయగా, ఆ జ్వాలలో గిలగిల కొట్టుకొని మరణించెను. తాను నమ్మిన ఇంద్రియాలే తన మృత్యువునకు కారణమయ్యాయి. తాను మధురమని భావించిన విషయాలే తనకు విషము నందించాయి. వానిని గుంటలో పూడ్చి, తదనంతరము ఆ కులటలు ధుంధుకారి సమస్త సంపదలో అచటనుండి పలాయనమైరి. చెడుకర్మల నాచరించిన ధుంధుకారి ప్రేతమాయెను.

గోకర్ణుడు ధుంధుకారి మరణించిన వార్తను వినినవాడై, అనాథుడై ప్రేతరూపమైన వానికి గయలో శ్రాద్ధము పెట్టెను. తాను దర్శించిన తీర్థరాజము లన్నిటిలోను శ్రాద్ధకర్మల నాచరించెను.

గోకర్ణుడు రాత్రులందు తిరిగి నగరమునకు వచ్చి తన వాకిలి ముందు పరుండెడివాడు. అక్కడ తన సోదరుడు పరుండి యుండుటను గాంచిన ధుంధుకారి భయంకరమైన తన పైశాచిక రూపములను ధరించెను. ఆ విపరీత అవస్థలను గాంచిన గోకర్ణుడు దుర్గతి చెందిన జీవుడై యుండనోపు అని భావించి, 'ఎవ్వడవు నీవు? రాత్రివేళ ఈ భయానక రూపమున ఏల సంచరించుచుంటివి?' అని ప్రశ్నించెను.

సూతుడు చెప్పుచున్నాడు: గోకర్ణుడు యిట్లు అడుగగా మాట్లాడుటకు శక్తిలేని యాతడు సంజ్ఞలను చేసెను. గోకర్ణుడంత జలమును అభిమంత్రించి వానిపై జల్లగా, పాపములు శాంతింపగా వాడిట్లు చెప్పెను. "నేను నీ సోదరుడనైన ధుంధుకారిని. బ్రాహ్మణత్వమునకు మచ్చ కలిగించిన దుచ్చరిత్రుడను. దుష్కర్మలు దుర్దశను అందించగా ప్రేతత్వమును పొందితిని. దయాసముద్రుడవైన సహోదరా! నన్ను త్వరితగతిని విడిపింపుము" అని దు:ఖించుచు ప్రార్థించెను. మానవులు నవ్వుతూ పాపము లాచరిస్తుంటారు. పాపఫలము ననుభవించవలసి వచ్చినపుడు విపరీతముగ దు:ఖిస్తారు. అనేక దుష్టకర్మల నాచరించిన ధుంధుకారి ఇప్పుడు భరించలేని దు:ఖముతో పరితపించు చున్నాడు.

అంత గోకర్ణుడు "నేను యథావిధిగా గయలో పిండప్రదానము చేసితిని. అయినను నీవు ఎందులకు ముక్తుడవు కాలేదు? గయాశ్రాద్ధము వలన గూడా ముక్తి కలుగనిచో మార్గాంతరమును నీవే నిర్దేశించుము" అని ప్రేతాత్మకు చెప్పెను.

అంత పైశాచిక రూపుడైన ధుంధికారి వందలకొలది గయా శ్రాద్ధములను ఒనరించినను తనకు ముక్తి అసంభవమే యగునని పరితపించగా గోకర్ణుడు అతనిని యథాస్థానమునకు వెడలుమని ఆదేశించి ఉపాయమును అన్వేషించుట కారంభించెను.

గోకర్ణుని రాకను యెరిగిన విద్వాంసులు, యోగులు, జ్ఞానులు విషయము నెరిగి సర్వశాస్త్రములను కూలంకషముగ చర్చించిరి. అయినను వాని ముక్తికి ఎట్టి ఉపాయము దొరకదాయెను. అప్పుడు అందరూ ఆదిత్యుని వాక్కును ఆచరించవలెనని నిర్ణయించగా, గోకర్ణుడు తన తపోబలముతో సూర్యగమనమును నిరోధించెను. జగత్సాక్షియైన సూర్యునికి ప్రణామము లాచరించి ధుంధుకారి ముక్తికి ఉపాయమును చెప్పవలసినదని గోకర్ణుడు అభ్యర్థించగా, సూర్యుడు

శ్రీమద్భాగవతాన్ముక్తిః సప్తాహం వాచనం కురు
ఇతి సూర్య వచః సర్వై ర్ధర్మరూపం తు విశ్రుతమ్

"శ్రీమద్భాగవతము వలన ముక్తి కలుగును. అందువలన నీవు దానిని సప్తాహ పారాయణము చేయుము" అని ఆదేశించెను.

గోకర్ణుడు తదనుసారముగా నిశ్చయించి భాగవతమును వినిపించుటకు సిద్ధమయ్యెను. గోకర్ణుడు ఆసనము నధిరోహించి, కథను ప్రారంభించగా, ప్రేత మచ్చటికి వచ్చి ఏడు కణుపులున్న ఒక వెదురు కఱ్ఱలోని ఒక రంధ్రము గుండా క్రిందికి ప్రవేశించి కథను వినుటకు కూర్చుండెను.

సాయంకాలము కథను నిలిపివేయగా అప్పుడొక విచిత్రము జరిగినది. సభాసదులు చూచుచుండగనే వెదురుకఱ్ఱలోని ఒక కణుపు ధ్వనితో పగిలెను. ఈవిధముగనే రెండవనాటి సాయంకాలమున రెండవ కణుపు, అదేవిధంగా ఏడు దినములలో ఏడు కణుపులను ఛేదించుచు ధుంధుకారి ద్వాదశస్కంధమునకు పవిత్రుడై, ముక్తుడై దివ్యరూపమును ధరించి అందరి ఎదుట ప్రకటిత మాయెను. వెంటనే తన సోదరుడగు గోకర్ణునకు నమస్కరించి ప్రేతయోనినుంచి విముక్తిని చేసినందులకు కృతజ్ఞత సమర్పించెను.

కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములనెడి అరిషడ్వర్గములును, వీటికి ఆధారమైన అజ్ఞానమే వెదురు కఱ్ఱలోని ఏడు కణుపులు. వీనినుండి విడిపడగనే జీవుడు ముక్తుడగును. భాగవత సప్తాహ శ్రవణము జరుగుచుండగా ఎక్కడ తమ నాశనము జరుగునోయని సర్వపాపములు వణకుచుండును.

ధుంధుకారి భాగవత శ్రవణ మహాత్మ్యమును ఈవిధముగా పలికి, అన్నివైపులా, మండలాకారముగా ప్రకాశము వ్యాపించు దివ్యవిమానము రాగానే దాని నధిరోహించెను. ఆ విమానము నధిరోహించి వచ్చిన వైష్ణవులతో గోకర్ణుడు అచ్చట నిర్మలులైన శ్రోతలెందరో ఉండగా, వారి కొరకు విమానము లెందులకు రాలేదని, భేదభావ మెందుకని ప్రశ్నించినాడు.

అంతట హరిదాసులు ఫలభేదమునకు కారణము శ్రవణ భేదమేననియు, శ్రవణములో హెచ్చుతగ్గులు లేకపోయినను, మననములో అంతరములు వున్నవనియు, ధుంధుకారి ఏడుదినముల వరకు ఉపవాసముండి శ్రవణము చేసెననియు, వినిన విషయమును మనన

నిధి ధ్యానలలో నిలిపెననియు చెప్పిరి. నియమములను పాటించినచో శ్రవణఫలము కలుగు ననియు, ఆ శ్రోతలు మరల శ్రీమద్భాగవతమును వినినచో వారికి వైకుంఠ ప్రాప్తి కలుగుననియు, గోకర్ణుని భగవానుడే స్వయముగా వచ్చి గోలోకమునకు తీసికొని పోవుననియు చెప్పి వెడలిరి.

శ్రావణ మాసమున తిరిగి గోకర్ణుడు భాగవత కథను వినిపించెను. కథ పరిసమాప్తమగు సమయమునకు భగవానుడు ప్రత్యక్షమై గోకర్ణుని ఆలింగన మొనరించుకొనెను. గోకర్ణునితోబాటు శ్రవణ భాగ్యమబ్బిన వారందరు, యోగులు వెడలు విష్ణులోకమునకు పంపబడిరి. అయోధ్యావాసులు శ్రీరామునితో బాటు సాకేత ధామమునకు వెడలినట్లు శ్రీకృష్ణునితో వారందరు దుర్లభమగు గోలోకమునకు గొనిపోబడిరి.

పరమ పవిత్రమగు ఈ కథను ఒక్కమారు ఆలకించినను జీవులు సమస్త పాపరాశిని దగ్ధ మొనర్చుకొని తరింతురు.

సప్తాహ యజ్ఞ విధానము

సనకాదులు యజ్ఞ విధానమును నారదునకు ఈవిధముగా వివరించుచుండిరి.

మొదట జ్యోతిష్కుని పిలిచి ముహూర్తమును నిర్దేశించవలయును. మోక్షప్రాప్తికి కారణములైన భాద్రపదము, ఆశ్వీయుజము, కార్తీకము, మార్గశీర్షము, ఆషాఢము, శ్రావణము కథారంభమునకు యుక్తమైనవి. భాగవత శ్రవణము జరుగుచున్నదను వార్త దేశ దేశాంతరములకు పంపవలయును. ప్రతిదేశము నందున్న హరిభక్తులకు, హరికీర్తన ప్రేమికులకు ఆహ్వానములను పంపవలెను. కథాశ్రవణము ఏ తీర్థము నందైనను, వనము నందైనను లేదా తనయింటి యందైనను చేయుట యుక్తము.

విరక్తో వైష్ణవో విప్రో వేదశాస్త్ర విశుద్ధి కృత్
దృష్టాన్త కుశలో ధీరో వక్తా కార్యోతి నిఃస్పృహః

వేదశాస్త్రములను స్పష్టముగా వ్యాఖ్యానింపగలవాడు, వివిధములగు దృష్టాంతములను ఈయగలవాడు, వివేకి, నిస్సంగుడు, విరక్తుడు, విష్ణుభక్తుడు వక్తగా అగ్రతాంబూలార్హుడు.

ఒక మండప మేర్పరచి శ్రీహరిని స్థాపించి శ్రీకృష్ణు నుద్దేశించి షోడశోపచార విధితో పూజచేయవలెను.

శ్రీమద్భాగవతాఖ్యోయం ప్రత్యక్షః కృష్ణ ఏవహి
స్వీకృతోసి మయానాథ ముక్త్యర్థం భవసాగరే!

శ్రీమద్భాగవత రూపమున నీవు సాక్షాత్తు శ్రీకృష్ణుడవు. భవసాగరమును దాటుటకు నిన్ను శరణంటిని అని స్తుతింపవలెను.

సూర్యోదయము నుంచి ఆరంభించి మూడున్నర జాముల వరకు ప్రవచింపవలెను. శక్తియున్నచో నిరాహారులై సప్తాహము వుండవలెను. దీక్షతో సప్తాహ శ్రవణము చేయవలెను. విష్ణుభక్తి దీక్షలేని వారు కథాశ్రవణమునకు అధికారులు కారు.

దుంధుకారిని ఉద్ధరించిన గోకర్ణుడు

శౌనకా! మహామునులగు సనకాదులు ఒకవారము వరకు మోక్షప్రదాయినియైన భాగవతకథను ప్రవచనము చేసిరి. కథాంతమున జ్ఞాన వైరాగ్యములకు, భక్తికి పుష్టి చేకూరినది.

తన కోరిక నెరవేరుట వలన సంతోషించిన నారదుడు గద్గద స్వరముతో సనకాదులు దయతో తనను అనుగ్రహించినందులకు కృతజ్ఞతాంజలి సమర్పించెను. వైకుంఠధాముడగు శ్రీకృష్ణుని అందించు శ్రీమద్భాగవత కథాశ్రవణము సర్వధర్మముల కంటె శ్రేష్ఠమైనదిగా తలపోసెను.

సూతుడు పలుకుచున్నాడు: శౌనకా! నారదుడిట్లు పలుకుచుండగనే కృష్ణపాదారవింద భ్రమరమైన శుకయోగీంద్రుడు అచ్చటికి విచ్చేసెను. పరమతేజస్వియగు శుకుని జూచి సభాసదులందరు లేచి ప్రణామముల నందించి ఒక ఉన్నతాసనమున అధివసింపజేసిరి. అంతట శుకయోగీంద్రులు అద్భుత సందేశాన్ని అందిస్తున్నారు.

శుకుడు ప్రవచనమును కొనసాగించు చుండగనే సభలోనికి ప్రహ్లాదుడు, ఉద్ధవుడు, అర్జునుడు ఆదిగాగల భక్తులతో శ్రీహరి ప్రత్యక్షమయ్యెను. పరమాత్మను సంకీర్తనలతో అర్చించ హరి ప్రసన్నుడై

మత్తోవరం భావవృత్త్యా ద్వృణుధ్వం ప్రీతః కథాకీర్తన తోస్మి సాంప్రతమ్
శ్రుత్వేతి తద్వాక్యమతి ప్రసన్నాః ప్రేమార్ద్ర చిత్తా హరి మూచిరేతే ॥

"మీ భక్తిభావము నన్ను మీ వశము చేసినది. వరములను కోరు" మని పలికిన భగవానుని వాక్కులకు పరవశులై భగవానుని భవిష్యత్తులోగూడ ఎక్కడ సప్తాహశ్రవణము జరుగునో తప్పక అచ్చోటకు రావలసినది అని అభ్యర్థించిరి. 'అట్లే అగుగాక!' అని పలికి హరి అంతర్ధాన మయ్యెను.

తరువాత నారదుడు నారాయణునికి, శుకాది తాపసులకు ప్రణమిల్లెను. శుకుడు భక్తిని ఆమె పుత్రులతోబాటు తన శాస్త్రమున నిలిపెను.

శౌనకుడు సూతుని ప్రశ్నించుచున్నాడు. శుకుడు పరీక్షిన్మహారాజునకు, గోకర్ణుడు ధుంధుకారికి, సనకాదులు నారదునకు ఏయే సమయములందు ఈ గ్రంథమును వినిపించినదీ తెలియజేయుమని అడిగెను.

సూతుడు చెప్పుచున్నాడు: శ్రీకృష్ణుడు తన లోకమునకు వెడలిన పిమ్మట కలియుగమున ముప్పది సంవత్సరములు పైగా గడచిన పిమ్మట భాద్రపద శుక్ల నవమినాడు శుకుడు, పరీక్షిత్తు కథ వినిన తరువాత కలియుగమున రెండు వందల సంవత్సరములు గడిచిన పిమ్మట ఆషాఢ శుద్ధనవమినాడు గోకర్ణుడు, అటుపిమ్మట ఇంకను ముప్పది సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట కార్తీక శుక్లనవమినాడు సనకాదులు కథనారంభించిరి.

పాపరహితుడవగు శౌనకా! ఈ కలియుగమున భాగవతకథ భవరోగమును రూపుమాపు నట్టిది. కృష్ణునికి ప్రియమైన ఈ కథామృతము భక్తిని వృద్ధిచేయును. ముక్తిని ప్రసాదించును.

చతుశ్శ్లోకీ భాగవతము

(Bhagavata in a Nutshell)

అహమమే వాసమే వాగ్రే నాన్యద్య త్సద సత్పరమ్
పశ్చాదహం యదేతచ్చ యోఽవ శిష్యేత సోఽస్మ్యహం

"సృష్టికి పూర్వము నేనొక్కడనే యుంటిని. నాకన్యముగ సత్తులేదు. అసత్తును లేదు. సృష్టికి తరువాత గూడా నే నొక్కడనే యున్నాను. ప్రళయము నందు కూడా నేనే యున్నాను.

Before the creation I alone existed. There was nothing, sat or Asat. I am that which remains after dissolution.

ఋతేర్థం యత్ప్రతీ తీ యేత నప్రతీయేత చాత్మని
తద్విద్యా దాత్మనో మాయాం యథాభాసో యథాతమ:

"నిజానికి లేనిదే యైనను ఆత్మయందు ఏది ప్రతీయమాన మగుచున్నదో, నిజానికి ఏది ఆత్మను అంటలేదో దానిని నా మాయగా తెలియుము.

Understand that to be Maya or illusion which is devoid of any purpose, which is not to be found in the self and which is unreal like light and darkness.

యథా మహాన్తి భూతాని భూతేషూచ్చా వచేష్వను
ప్రవిష్టా న్యప్రవిష్టాని తథా తేషు న తేష్వహమ్

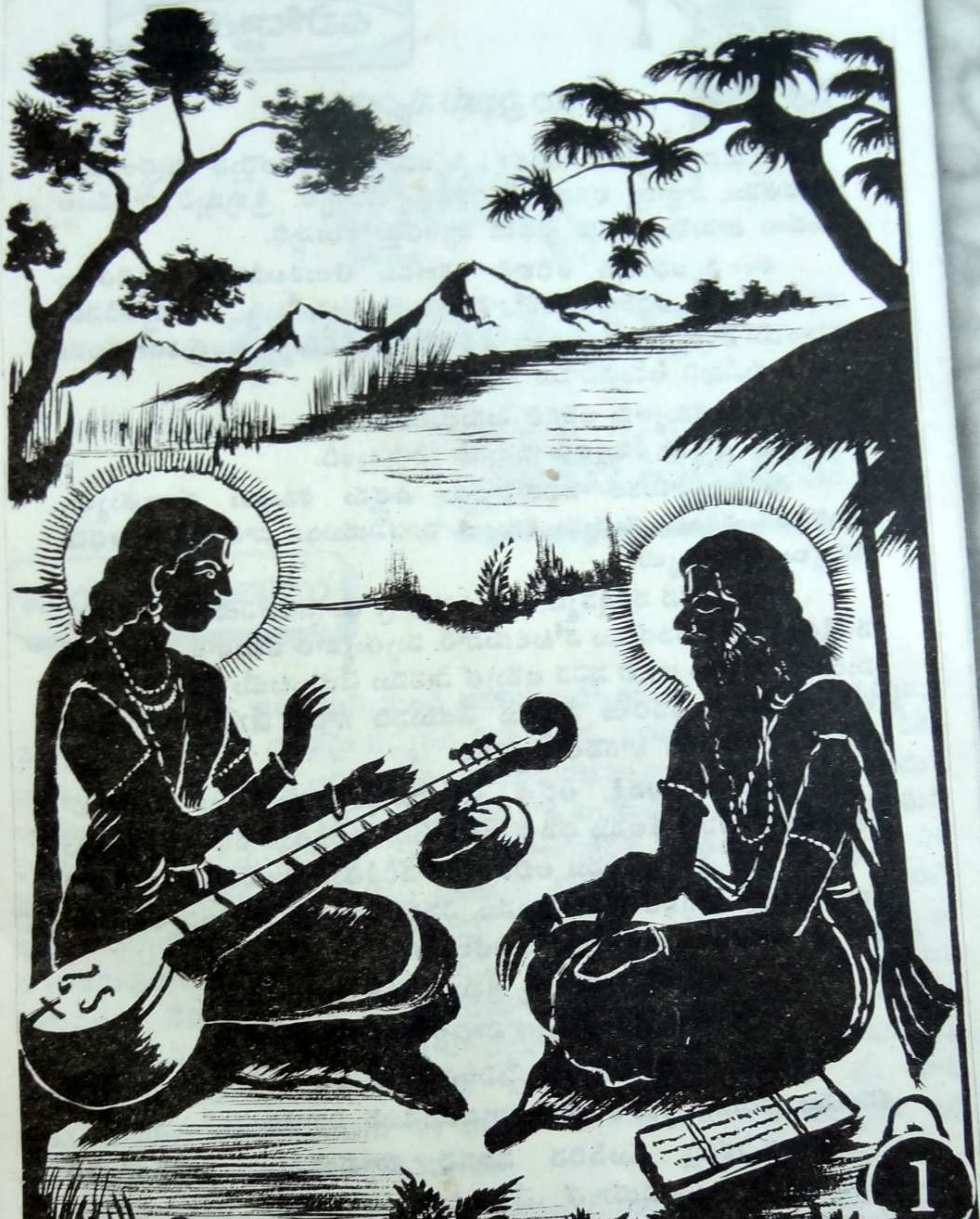
"మహా భూతములు భౌతికములైన ఘట పటాదులయందు ప్రవేశించినను ప్రవేశింపనట్లే యుండును. అలాగే నేను గూడ సర్వభూతముల యందు ప్రవేశించి యుండినను ఆత్మ రూపముతో సర్వగతుడనై యున్నాను.

As the primary elements are amalgamated with one another and also seperate from one another at the same time, so I pervade the whole universe and am also seperate from it.

ఏతావదేవ జిజ్ఞాస్యం తత్త్వ జిజ్ఞాసు నాత్మన:
అన్వయ వ్యతిరేకాభ్యాం యత్స్యా త్సర్వత్ర సర్వదా!

"సర్వత్రా, సర్వదా ఏది బోధితమై యుండునో అట్టిదానిని అన్వయ వ్యతిరేక పద్ధతుల ద్వారా ఆత్మయని గ్రహింపుము."

The aspirants should, by the methods of Anvaya-vyatireka, know that thing which exists always and everywhere.

1

ఉపోద్ఘాతము

ఇది ప్రథమ స్కంధము.

శ్రీమద్భాగవతము ద్వాదశ స్కంధ సముల్లసితమైన సద్గ్రంథము. భాగవతము సాక్షాత్తు భగవానుని రూపమై యున్నది. శ్రీకృష్ణుని పాదముల మొదలు జానువుల వరకు ప్రథమ స్కంధమై యున్నది.

ఈ స్కంధమున అధికారి లక్షణము తెలుపబడినది. భాగవతము నాలకించుటకు అధికారి ఎవరో ఈ స్కంధమున స్పష్ట మొనర్పబడినది. గ్రహించు పాత్రను బట్టి జలము లభించునట్లు, శిష్యుని అంతఃకరణమును బట్టి గురుదేవుని అనుగ్రహము లభించుచుండును.

అధమ శిష్యులకు అపగతి మిగులుతుంది. మధ్యమ శిష్యులకు ఉపగతి లభిస్తుంది. ఉత్తమ శిష్యులకు సమగతి ప్రాప్తిస్తుంది.

ఊర్ధ్వ భూమికల నధిరోహించు ఉత్తమ శిష్యులు ధన్యాత్ములు. మార్గమున చరించు మధ్యమ శిష్యులు మాననీయులు. దారి తప్పిన అధమ శిష్యులు దౌర్భాగ్యులు.

భాగవతమున పరీక్షిన్మహారాజు ఉత్తమ శ్రోత. ప్రతిజీవియును ఒకనాడు పరీక్షిత్తుని వలె కాలసర్పము నోటపడువారే. మృత్యువాత బడువారే. ఈ విపత్తు నుండి విముక్తులు కావలె ననిన అమృత పానము చేయుటయే ఏకైక మార్గము. అమృత మనగా దేవతలు పానము చేయునది గాదు. దేవతలకు సైతము లభించనిది. అదియే భాగవతామృతము.

అవసరము, ఆసక్తి, అర్హత ఈ మూడు లక్షణములు అధికారిలో యుండినచో శ్రవణ ఫలము తప్పక లభించును. పరీక్షిత్తుని వలె అధికారులగు వారికి భాగవత శ్రవణ ఫలము లభించును. పరీక్షిత్తుని హృదయమున శ్రీహరి విరాజిల్లుటయే భాగవత శ్రవణ ఫలము. ఎవరు పరీక్షిత్తుని వలె అర్హులగుదురో వారి హృదయమున పరమాత్మ విరాజిల్లును.

సదాసేవ్యా సదాసేవ్యా శ్రీమద్భాగవతీ కథా
యస్యాః శ్రవణమాత్రేణ హరిశ్చిత్తం సమాశ్రయేత్

“శ్రీమద్భాగవత కథను సదా సేవించవలెను. సదా స్మరింపవలెను. దీనిని శ్రవణము చేయగా శ్రీహరి శ్రోత హృదయమున విరాజిల్లును.”

అజ్ఞానచీకట్లు ముసిరిన మానవ హృదయాలలో జ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించుకొని, ఆనందయాత్ర చేయుటకు భాగవతమే ఏకైక మార్గమై యున్నది. అధికారి లక్షణములను బొంది, అధ్యయనమును సాగించు వారలు ఆప్తకాములై తరింపగలరు.

ఇది ఆరంభము. ఇక ప్రారంభించండి.

చైతన్య భాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

మంగళాచరణము

ప్రత్యూషమున ప్రభాకరుని నుండి కదలిన ప్రద్యోతముచే స్పృశింపబడి పద్మము ప్రఫుల్లమైనది. ప్రమోద భరితమై పద్మము వికసించింది. అతులిత హృదయ అంబారీలో ఆసీనుడైయున్న అప్రమేయ అధిపతిచే స్పృశింపబడి ముముక్షుజన చిత్తము పూచేదెపుడు? అభిమంత్రించిన అహర్పతిని ఆలింగన మొనర్చుకొనే శుభఘడియ ఎప్పుడు? నిశ్శ్రేయసుని నిలయానికి చేరే ప్రయత్నములో నాంది ఎలా జరగాలి? ఉద్గతియే తెలియని వానికి ఉషస్సు ఎలా గోచరిస్తుంది? కాలము తెలియని చోటికి నడిపించే కాకవెలుగు ఎవరు? ఇవన్నీ చర్చించాలంటే నీవు అర్చకుడవై యుండాలి. సమర్చనలో నిత్యసత్యాలు ద్యోతకమవుతాయి. అప్పుడే సాధన యనెడి నిస్తుల నిశ్రేణిపై పయనించి నిరంజన ధామమును చేరగలము. ఈ మహాప్రయత్నములో ప్రథమ సాధనము వందనము. వంద్యుని గాంచి వందన మొనర్చినపుడే హృదయ నందనోద్యాన వనములో కాలిడగలము. కంటకములు లేని, ఆటంకములుండని బాటలో పయనించగలము. ఈ బాట మంగళప్రదము. ఆచరణీయమగు ఈ బాటలో గమనము సర్వులకు ఆదర్శము. ఇది శుభకరమైన ఆచరణము. మంగళాచరణము.

చంద్రుని గాంచి సాగరము ఉప్పొంగునట్లు, సూర్యోదయమున మయూరము స్పందించినట్లు, వాయుస్పర్శచే వృక్షములు చలించినట్లు, భగవంతుని వందనములో భక్తుడు పరవశిస్తాడు. వందనముతో ఆరంభముగాని గ్రంథము వ్యర్థము.

గ్రంథారంభమున మంగళాచరణము జరుగును. ఇక్కడే ప్రథమునికి ప్రథమ వందనము సమర్పించబడును. వందనము చందనము వలె చల్లనిది. వందనము బ్రతుకులో అందమును నింపును. అజ్ఞానము నంతమొందించును. అహంకారమును ధ్వంసమొనర్చును. అభిమానమును నిర్వీర్య మొనర్చును. వందనము భగవానుని బంధించును. నమస్కార మనెడి సుగుణము సంస్కారులనే వరించును.

"నమ ఇతి ద్వే అక్షరే" నమ యనునవి రెండు అక్షరములు. "న" యనగా 'లేదు' అని అర్థము. 'మ' యనగా అహంకారము. "నమ" యనగా 'అహంకారము లేదు' అని భావము. అహంకార రహితులై చరించువారిని పరమాత్మ ఆశీర్వదించును. వందన భక్తులు సదా అభివందనీయులే యగుదురు.

నమ ఇత్యేవయో బ్రూయా న్మద్భక్త శ్రద్ధయాన్వితః
తస్యాక్షయో భవే ల్లోకః శ్వపాకస్యాపి నారద

"నారదా! శ్రద్ధాయుతుడై, నాకు భక్తుడై ఎవడు నాకు నమస్కరించునో వాడు చండాలుడైనను అక్షయలోకమును బొందుచున్నాడు" అని పరమాత్మ నారదునికి చెప్పి యున్నాడు.

నందనందనుని రసమయగాథ శ్రీమద్భాగవతమును ప్రారంభించు శుభసమయాన శిష్టాచార సంప్రదాయమును పాటించుచు వ్యాసదేవుడు మంగళాచరణము చేయుచున్నాడు. విషయ, సంబంధ, ప్రయోజన, అధికారులను తెలుపుచున్నాడు.

జన్మాద్యస్య యతోఽన్వయాది తరత శ్చార్థేష్వభిజ్ఞః స్వరాట్
తేనే బ్రహ్మ హృదా య ఆదికవయే ముహ్యన్తి యత్సూరయః
తేజోవారిమృదాం యథా వినిమయో యత్ర త్రిసర్గోఽమృషా
ధామ్నా స్వేన సదా నిరస్త కుహకం సత్యం పరం ధీమహి ।

ఈ ప్రపంచము యొక్క సృష్టిస్థితిలయాదులు ఎవని వలన ఏర్పడుచున్నవో, ఎవడు జగత్కార్యముల యందభిజ్ఞుడై యుండెనో, ఎవడు స్వప్రకాశ చైతన్యరూపుడో, ఎవడు బ్రహ్మదేవునకు వేదము లందించెనో, ఎవడు దేవతలను, బుధజనులను మోహింప జేయునో, ఎండమావులలో నీరులేని విధముగా ఎవనిలో అన్యముగా తెలియు అసత్యములు నిజానికి లేనివో, ఎవడు కాపట్యము నెరుగడో అట్టి సత్య స్వరూప లక్షణుడగు పరమేశ్వరుని ధ్యానింతుము.

సీ॥ విశ్వజన్మస్థితి విలయంబు లెవ్వని వలన నేర్పడు ననువర్తనమున
వ్యావర్తనమున గార్యములం దభిజ్ఞుడై తాన రాజగుచు జిత్తమున జేసి
వేదంబు లజునకు విదితముల్ గావించె నెవ్వడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల నీట గాచాదుల నన్యోన్య బుద్ధి దా నడరునట్లు
ఆ॥ త్రిగుణ సృష్టి యెందు దీపించి సత్యము భంగి దోచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకు డెవ్వ డతని గోరి చింతించెద ననఘు విశ్వమయుని ననుదినంబు

ప్రథమ శ్లోకమున పరమాత్మను ధ్యానించి ద్వితీయ శ్లోకమున వస్తునిర్దేశమును గావించుచున్నారు. భాగవత గ్రంథము యొక్క ప్రాశస్త్య ప్రభావాదులను, ప్రతిపాద్య విషయమును ఈ వస్తునిర్దేశము నందు తెలుపుచున్నారు.

ధర్మః ప్రోంఝితకైతవోఽత్ర పరమో నిర్మత్సరాణాం సతాం

వేద్యం వాస్తవ మత్ర వస్తు శివదం తాపత్రయోన్మూలనమ్

శ్రీమద్భాగవతే మహామునికృతే కిం వా పరైరీశ్వరః

సద్యో హృద్యవరుధ్యతేఽత్ర కృతిభిః శుశ్రూషుభిస్తత్క్షణాత్ 2

మహాముని యగు వ్యాసునిచే రచింపబడిన శ్రీమంతమగు ఈ భాగవత గ్రంథమునందు మాత్సర్య రహితులగు సత్పురుషుల ఉత్కృష్టమైన భక్తిస్వరూపము వర్ణింపబడినది. ఇది ఆధ్యాత్మికాది తాపత్రయములను నశింపజేయును. జీవగమ్యమై యుండును. సత్యమై యుండును. శుభప్రదమై యుండును. వ్యాసునిచే రచింపబడిన భాగవతముండగా అన్య గ్రంథములయొక్క అవసర మేముండును? శివరూపమైన ఈ భాగవతమును భక్తియుతులై ఎవరు శ్రవణము చేయుదురో అట్టివారి పవిత్ర హృదయములలో పరమాత్మ వసించును.

సీ॥ శ్రీమంతమై మునిశ్రేష్ఠ కృతంబైన భాగవతంబు సద్భక్తితోడ
వినగోరు వారల విమల చిత్తంబుల జెచ్చెర నీశుండు చిక్కుగాక
యితర శాస్త్రంబుల నీశుండు చిక్కునె మంచివారలకు నిర్మత్సరులకు
గపట నిర్ముక్తులై కాంక్ష సేయక యిందు దగిలి యుండుట మహాతత్త్వబుద్ధి

తే॥ పరగ నాధ్యాత్మికాది తాపత్రయంబు నడచి పరమార్థ భూతమై యధిక సుఖద
మై సమస్తంబు గాకయు నయ్యునుండు వస్తు వెఱుగంగ దగు భాగవతము నందు

భాగవతము నందు మోక్షమే కేంద్రవిషయమై యున్నది. పరమపురుషార్థమైన ముక్తిని భాగవతము ప్రతిపాదించుటచేత పరమాత్మ కన్నను అన్యమైన విషయముల యందు భాగవతధర్మము ఆసక్తిని జూపదు. అన్యము లేనపుడు అహంకార ముదయించే అవకాశమే లేదు. అహంకార మణగిన వ్యక్తిలో మాత్సర్యముండదు. అందుచేత భాగవత భక్తులు నిర్మత్సరులు, నిరాడంబరులై శోభిస్తూ ఉంటారు.

ఏకమైన చిత్స్వరూపమును, భాగవతము ప్రతిపాదించుచున్నందున ద్వైతము నంగీకరించనిదియై తాపత్రయములను ధ్వంసమొనర్చుచున్నది. తాపత్రయములు లేని స్థితి తాపసులకు లభించును. తాపసులు దేనినైతే బొందెదరో భాగవత ధర్మము నాచరించు భక్తులు అట్టి ఉత్తమగతినే బొందెదరు. ఇదియే పొందదగినదియై యున్నది అని వ్యాసులవారు వస్తునిర్దేశమును చేయుచున్నారు.

యస్మి న్విజ్ఞాతే సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతి

"బ్రహ్మమును పొందినచో సమస్తమును బొందినట్లే యగుచున్నది" అని శాండిల్యోపనిషత్తు ప్రవచించినది.

భాగవతము ఇట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమును ప్రసాదించుచున్నది. బ్రహ్మము క్రొత్తగా పొందబడునది గాదు; స్వరూపముగా నున్నదియే. బ్రహ్మము అగోచరమై, అనుభవమునకు అందకపోవుటకు మనసులోని మాలిన్యమే కారణమై యున్నది. మనోమాలిన్యము శుద్ధిగానిచో బ్రహ్మజ్ఞానము అందదు. అందుచేత అనేక విధములైన భక్తి సాధనలను భాగవతము ప్రవేశపెట్టింది. కానీ భాగవతము యొక్క ముఖ్యఫలము మోక్షమే. అలా గానిచో భాగవతము ఉండగా అన్యశాస్త్రముల అవసర మేమున్నది? అని బ్రహ్మ సూత్రములను రచించిన వ్యాసుడెందులకు చెప్పెను?

శ్రీమద్భాగవతే మహామునికృతే కిం వా పరైరీశ్వరః

"వ్యాసమహర్షి రచించిన భాగవతము ఉండగా అన్యశాస్త్రముల యొక్క అవసర మేమున్నది?"

కనుక ఎవరయితే భాగవతమును శ్రవణము చేయుదురో, ఆచరింతురో వారు పరమాత్మ కృపకు పాత్రులై తరింతురు. పరమాత్మను హృదయమున సాక్షాత్కరించు కొందురు.

ఈ విధముగా ప్రథమ శ్లోకమున ధ్యానమును, ద్వితీయ శ్లోకమున వస్తువిర్దేశమును తెలిపి, తృతీయ శ్లోకమున ఆశీర్వాదము నందించుచున్నారు.

నిగమకల్పతరోర్గళితం ఫలం శుకముఖాదమృత ద్రవ సంయుతమ్

పిబత భాగవతం రసమాలయం ముహురహో రసికా భువి భావుకాః

"భగవద్భావ రసజ్ఞులారా! శ్రీమద్భాగవతము వేద కల్పవృక్ష విగళితమైన మహాఫలము. శుకముఖము నుండి ద్రవించిన ధగుటచే అమృత రసస్వరూపమై యున్నది. మఱల మఱల ఈ దివ్యమగు భాగవత రసమును పానము చేయుము."

ఆ॥ వేదకల్పవృక్ష విగళితమై శుకముఖ సుధాద్రవమున మొనసియున్న
భాగవత పురాణ ఫల రసాస్వాదన పదవి గనుడు రసిక భావవిదులు

ఉపనిషత్తులనెడి కల్పవృక్షము నుండి పండిన అమృతఫలమే శ్రీమద్భాగవతము. ఈ ఫలములో తొక్క, పిక్కలవంటి త్యాజ్యవస్తువులు మచ్చుకైనను లేవు. ఇది చిలుకకొట్టిన ఫలము. శుకముఖ గతమగు మధురామృత ద్రవముతో మిళితమై అమృతరస స్వరూపమై యున్నది. ఇది దేవతలు పానముచేయు అమృతము గాదు. శుకమహర్షి పరీక్షిత్తునకు భాగవతమును బోధించుచుండగ దేవతలు అమృతపాత్రను గొనివచ్చి, వారి అమృతమును స్వీకరించి భాగవతామృతమును ప్రసాదింపుమని ప్రార్థించిరి. భాగవతఫల రసాస్వాదనము భువియందే లభ్యమగును గాని దివిలో లభించదు.

ఈ భాగవతామృతమును పానముచేసి పరీక్షిత్తుడు మృత్యువును దాటి అమృతత్వమును బొందెను. కనుకనే మాటిమాటికి ఈ భాగవత మధురామృతమును పానము చేయుమని వ్యాసులవారు తెలుపుచున్నారు. అమృతరూపమైన భాగవతమును పానము చేయువారు అమృతస్వరూపు లగుదురు.

శ్రీమద్భాగవతము వాగ్రూపమగు భగవదవతారమని బుధజనుల అభిప్రాయము. భాగవతమును అమరగాథ యనిగూడ అందురు. కాశ్మీరదేశము నందలి అమరనాథ గుహాలో బోధించబడినందున దీనికి ఆ పేరువచ్చెనని చెప్పుచుందురు. ఒకనాటి రాత్రి పరమేశ్వరుడు అమరనాథ గుహాలో పార్వతీదేవికి శ్రీమద్భాగవతమును బోధించినట్లు కాశిక సంహితలో తెలుపబడియున్నది.

కథారంభమునకు ముందుగా భగవానుని ప్రార్థించుచు మంగళాచరణము జేయుట జరిగినది. పరమాత్మ కృపను బొందుటకై జరిపిన మంగళాచరణము నందు భగవంతునికి వందన మొనర్చుటయే ప్రధాన విషయము. ప్రారంభశ్లోకము వందనముతో మొదలైనది. భాగవతమును సమాప్తిచేయుచు చివరి శ్లోకములో గూడ వ్యాసదేవుడు వందనమునే సమర్పించినాడు.

ప్రణమో దుఃఖ శమన స్తం నమామి హరిం పరమ్

"సమస్త దుఃఖములను పోగొట్టెడి పరమపురుషుడగు శ్రీహరికి నమస్కారము" అని పలుకుతూ భాగవతమును సమాప్తము జేసెను.

ఇచ్చట దుఃఖములను ప్రసాదింపవద్దని చెప్పలేదు. దుఃఖములను పోగొట్టుమని ప్రార్థించెను. దుఃఖము ప్రారబ్ధాధీనము. దాని నెవ్వరూ తప్పించుకొనలేరు. దుఃఖము తెలియని ప్రసాదస్థితి మనస్సున కబ్బినచో దుఃఖము ద్రవీభూతమగును.

బుద్ధుడు, శంకరుడు, రామకృష్ణ పరమహంస, వివేకానందస్వామి మొదలైన మహాత్ములెవరూ బాధలకు దూరం కాలేదు. కానీ వారెవ్వరూ బాధల ననుభవించలేదు.

"మీరు శస్త్ర చికిత్సను బొందినచో ఆరోగ్యవంతు లగుదురు" అని వైద్యులు రామకృష్ణ పరమహంసతో అనిరి. "నా మనస్సును జగన్మాత కొసగినాను. ఆ విషయమును నేనెలా ఆలోచింపగలను? దేహమును గూర్చి నేనెలా ఆలోచించేది? దేవి కొసగిన చిత్తమును తిరిగి రక్తమాంసయుతమగు దేహమునకు ఎలా సమర్పించేది? నేను ఆనందముగనే యున్నాను" అని సమాధాన మొసగెను.

దుఃఖము మనిషిని బాధించదు. దుఃఖమునకు సంబంధించిన భావనయే బ్రతుకును శోకమయం జేస్తుంది. దుఃఖమనునది జీవితములో లభించే మహదవకాశము. అగ్ని ఇనుమును మెత్త బరచునట్లు దుఃఖము జీవిని నిర్మలుని జేస్తుంది.

దుఃఖము భగవంతుని జ్ఞాపకము జేస్తుంది. సుఖము పరమాత్మను మరపిస్తుంది. భగవంతుని స్మరణకు దెచ్చు దుఃఖము కూడా మంగళప్రదమే. దుఃఖితులగు వారు సదా పరమాత్మనే స్మరించుదురు గాన దీనదయాళుడగు భగవానుడు వారి వద్దనే యుండును. కృష్ణగతచిత్తులైన పాండవులు దుఃఖితులై యున్నప్పుడు, బాధల ననుభవించినపుడు శ్రీకృష్ణుడు వారితో కలసియే యుండెను. పాండవులకు రాజ్యము లభింపగనే శ్రీకృష్ణుడు వారికి దూరమయ్యెను. తనకు ప్రేమపాత్రులైన గోపికలను తరింపజేసేందుకే శ్రీకృష్ణుడు వ్రజపురమును విడచివెళ్ళెను. శ్రీకృష్ణుని విరహములో వినష్టచిత్తులైన గోపికలు విశిష్టమైన

మోక్షమును బొందిరి. అందుచేత భక్తులు దుఃఖమును ఆహ్వానింతురేగాని దుఃఖమునకు భయపడరు.

ఒకనాడు కుంతీదేవి తీవ్రముగా వ్యథ జెందెను. పరమ పవిత్రులు, ధర్మాత్ములునగు తన బిడ్డలు అరణ్యముల పాలగుటయు, దురాత్ములగు దుర్యోధనాదులు రాజ్యమును పాలించుటయు గాంచి కుంతీదేవి తీవ్రముగ కలత చెందెను. భగవానుడైన శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను. కన్నీటితో స్వామిని తదేకముగ చింతించెను. కుంతీ ప్రార్థన నాలకించి స్పందించిన శ్రీకృష్ణుడు ఆమె ముందు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అనుగ్రహించెను.

"అత్తమ్మా! నేను నీ ప్రార్థన నాలకించి నీ వద్దకు వచ్చితిని. ఏమి వరము కావలెనో కోరుకొనుము" అని చెప్పెను.

"కృష్ణా! నీ అనుగ్రహముచే నా జన్మ ధన్యమైనది. సదా నన్ను బాధలు ఆవరించి యుండునట్లు అనుగ్రహింపుము" అని ప్రార్థించెను.

"అమ్మా! నీ ప్రార్థన విచిత్రముగా యున్నది. అందరు సుఖాభిలాషులై నన్ను ప్రార్థింతురు. కానీ నీవు దుఃఖమును ప్రసాదింపుమని నన్ను అర్థించుచున్నావు. విచిత్రమైన నీ విన్నపము నా కవగత మగుటలేదు" యనెను.

"యదుభూషణా! చిత్స్వరూపుడవైన నీకు అర్థముగాని విషయమేముండును? తండ్రీ! హస్తినాపురంలో హంసతూలికా తల్పముపై శయనించినపుడు నీవు జ్ఞాపకము రాకుంటివి. భోగముల మధ్య నిన్ను స్మరించే భాగ్యమునకు నా మనస్సు నోచుకోలేదు. ఈ నాడు భాగ్యహీన నైనందున నిన్ను స్మరించే భాగ్యమునకు నోచుకున్నాను. నిన్ను మరపించే సంపదల కన్నను నిన్ను స్మృతికి తెచ్చే బాధలే శ్రేయస్కరములని నా అభిప్రాయము. కనుక బాధలనే నా కనుగ్రహింపుము. బాధలు నా చిత్తమునకు ప్రసన్నతను గల్పించినవి" అనెను. కనుకనే మహాత్ములందరు బాధలను బోధలుగ గ్రహించినారు.

దివ్యారంభము

పరమపవిత్రమైన నైమిశారణ్యమున శ్రీహరిని బొందుటకై సహస్రవర్ష పరిమితమగు సత్రయాగమును చేయుటకు శౌనకాది మహర్షులు ఉపవిష్టులై యుండిరి. అచ్చటికి వ్యాసభగవానుని శిష్యుడు, పరమభాగవతోత్తముడు నగు సూతమహర్షి అరుదెంచెను.

అది ప్రాతఃకాల సంధ్యాసమయము. ప్రత్యక్ష నారాయణుడగు ప్రభాకరుడు ప్రవేశించుటకు సిద్ధపడుచున్నాడు. ఆయన రాకను ముందుగా తెలుపుతూ మలయమారుతము వీచుచున్నది. చల్లటి వాతావరణములో గళము విప్పి కోయిలలు మెల్లగ కూయుచున్నవి. పరిసర ప్రాంతముల నుండి దివ్యమైన సుమ పరిమళము వెదజల్లబడుచున్నది. మధుర సుమములలోని మకరంద మాధుర్యము నాస్వాదించి, పరవశించిన భృంగకన్యకలు శృంగారముగ నర్తించుచూ, మంజుల గానము లొనరించుచున్నవి. మయూరములు మైమరచి నృత్యము చేయుచున్నవి.

పవిత్రమైన ఆ ఉషోదయమున శౌనకాది మహర్షులు నిత్యనైమిత్తిక హోమాదుల నాచరించి, సుఖాసీనుడైయున్న సూతమహర్షిని చేరి, నమస్కరించి ఇట్లనిరి:

"మహాత్మా! పురాణేతిహాసములను, ధర్మశాస్త్రములను గురువు కడ నీవు చక్కగ అభ్యసించితివి. ఆ గ్రంథరాజములను గూర్చి ప్రబోధించుచుందువు. వేదవ్యాసాది మునులు దర్శించిన అమోఘమైన విషయములను నీవు దర్శించితివి. అనఘా! వాటిని మాకు బోధించుము" యనిరి.

అధికారియగు శిష్యునికి గురువుల వద్ద అభ్యసించిన విషయములే బుద్ధిలో స్థిరముగ నిలుచును. గురువు అనుగ్రహమునకు నోచుకోని వారలు ఎన్ని గ్రంథముల నభ్యసించినను జ్ఞానమును పొందలేరు. సూతమహర్షి గురువులను సేవించి తత్త్వమును గ్రహించెను. అంతియే గాదు. దానిని గూర్చి ఉపన్యసించుచుండెను.

తాను తరించడమే గాక ఇతరులను గూడ తరింపజేయువారు పుణ్యాత్ములు. వారే ధర్మాత్ములు. మహాత్ములు. వారు పాపరహితులు. వారి బోధల నాలకించువారు గూడ పాపరహితులే యగుదురు. శౌనకాది మునులు సూతుని "అనఘా" యని పిలిచిరి. అనఘుడనగా పాపరహితుడని భావము.

పాపమును పోగొట్టుకొనినవాడు గురువు. పాపమును పోగొట్టుకొనుటకు యత్నించువాడు శిష్యుడు. పాపవినిర్ముక్తుడై నందున గురువు పాపాచరణమును జేయడు. శిష్యుడు పాపప్రక్షాళనము కొరకు యత్నించువాడై యున్నందున పాపమును జూచి భయపడును.

పాపి భగవంతునకు దూరుడగును. పాపము చేయువాడు నిర్మల బుద్ధిని కలిగియుండలేడు. పాపి తన మనస్సును గాంచి తానే దుఃఖితుడగుచుండును. భగవంతుని చేరవలెననెడి ప్రయత్నమును సాగించనివాడే నిజమైన పాపి యగును. చీకటిలో వస్తువులు గోచరింపని విధముగ పాపి మనసులో పరమాత్మ గోచరింపడు. భగవత్కథాశ్రవణము భగవంతుని యందు ఆసక్తిని వృద్ధిచేయాలి. కొందరు ఉపన్యాసములను శ్రద్ధతో ఆలకించుచుందురు. కాని ప్రవర్తనము నందు మార్పునొందలేక యుందురు. ఈ దురవస్థకు వారిలోని పాపమే కారణము.

సూర్యుని సన్నిధిలో అంధకారము అదృశ్యమగు లాగున పరమ పవిత్రులగు గురుశిష్యులుండుచోట పాపములు నిలువనేరవు. పాపరహితుడైనందున గురువు పాపమునకు దూరుడు. పాపమును జూచి భయపడుచున్నందున శిష్యుడు పాపాచరణము నెరుగడు. కనుక వీరిరువురు వసించు స్థలము పాపరహితమై, పుణ్యప్రదమై యుండును. కనుకనే ఆశ్రమ ప్రదేశములను పుణ్యక్షేత్రములుగ, తీర్థరాజములుగ వర్ణించుచుందురు.

కానీ కొందరి నేత్రములు ఆశ్రమాలను, ఆలయాలను దర్శించేందుకు గూడ నోచుకోవు. డబ్బుంటే సినిమా చూడగలరు. కానీ పుణ్యముంటేనే ఆశ్రమాలను, ఆలయాలను దర్శింపగలరు.

అల్పాయుష్కులతో, అల్పబుద్ధులతో, అధములతో కలియుగము నిండియున్న ఇట్టి వారిని తరింపజేయు బోధ తక్షణ కర్తవ్యమై యున్నది. అట్టిదానిని బోధింపుమని శౌనకుడు సూతుని అర్థించుచున్నాడు.

చ॥ అలసులు, మందబుద్ధి బలు లల్పతరాయువు లుగ్ర రోగ సం
కలితులు, మందభాగ్యులు సుకర్మము లెవ్వియు జేయజాలరీ
కలియుగ మందు మానవులు కావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై
యలవడు నేమిటం బొడము నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే!

ఈ ప్రపంచమున పొందేందుకు ఎన్నో ఉన్నవి. అవి ఇవి యననేల? పరమాత్మ గూడ లభించును. కానీ సోమరికి ఏమియును లేదు. సోమరులు, మందభాగ్యులు నగు మనుజులు నిర్భాగ్యులై యుందురు. అట్టి వారిని గూడా భాగవతము తరింపజేయును. బంధములను భాగవతము తొలగించును. భయము నంతమొందించును. పుణ్య నైర్మల్యమును ప్రసాదించును. పూర్ణశాంతి నొసంగును.

సీ॥ ఎవ్వని యవతార మెల్లభూతములకు సుఖమును వృద్ధియు సొరిదిజేయు
నెవ్వని శుభనామ మేప్రొద్దు నుడువంగ సంసార బంధంబు సమసిపోవు
నెవ్వని చరితంబు హృదయంబు జేర్పంగ భయమంది మృత్యువు పరువువెట్టు
నెవ్వని పదనది నేపారు జలములు సేవింప నైర్మల్య సిద్ధి గలుగు
తే॥ దపసు లెవ్వని పాదంబు దగిలి శాంతి తెరువు గాంచిరి వసుదేవ దేవకులకు
నెవ్వ డుదయించె దత్కథ లెల్ల వినగ నిచ్చ వుట్టెడు నెఱిగింపు మిద్ధ చరిత

భగవత్కథలు ఆపాతమధురములు. సాధారణముగ తీపి నెక్కువగా తినినచో వెగటు పుట్టును. కానీ భగవానుని గాథలలో నిండియున్న తీపి వెగటును కలిగించదు. ఆరగించు కొలది రుచి నధిక మొనర్చుచుండును. ప్రతిక్షణ వర్ధమానమై, అనుభవరూపమై యుండును. చెట్టు మొదలు యందు నీరు పోసినచో చెట్టు పచ్చగా పెరుగును. అలాగే కర్ణములయందు కథామృతమును పోసినచో బ్రతుకంతయు తేజోవంత మగును. భక్తి వృద్ధియగుచుండును.

దైవభక్తి దేహభ్రాంతిని తొలగించును. శాశ్వతుడైన పరమాత్మ జ్ఞానమును గుర్తింప జేసి అశాశ్వతమైన దేహముపై నున్న భ్రాంతిని అంతమొందించును. కథాశ్రవణము కామక్రోధముల నంతమొందించును. మనస్సులో నిర్మల భావములను నిలుపును. మోక్షమునకు ముఖ్య ప్రతిబంధకమగు సంశయములను తొలగించును. భూతదయను పెంపొందించును. నిత్యతృప్తి నొసగును.

దురంతమగు, దుస్సహమగు, దుస్తరమైన దురితము లనెడి భయంకరాగ్నులు గోవింద కథా సుధారస వర్షధారా ప్రవాహముచేగాని ఆరవు. నిరంతరము భగవత్కథా శ్రవణము చేయువారి బుద్ధి భగవంతునితో నిండియుండును. భగవానుని దివ్యమం

గాథలు కన్నులకు గట్టినట్లు ఎదురుగ గోచరించు చుండును. మేను పులకించు చుండును. హృదయము పరవశించుచుండును. నేత్రములు వర్షించుచుండును. ఏ కార్యము నాచరించుచున్నను పరమాత్మయే మదిలో మెదలుచుండును. ఈ స్థితిని ఒక్క శ్రవణమే కల్పించగలదు. సంసార జలధిని దాటుటకు కథాశ్రవణ మందించు భక్తియే ఉత్తమ నావయై యున్నది.

సీ॥ హరినామ కథన దావానల జ్వాలచే గాలవే ఘోరాఘ కాననములు
వైకుంఠ దర్శన వాయు సంఘంబుచే దొలగవే భవదుఃఖ తోయదములు
కమలనాభధ్యాన కంఠీరవంబుచే గూలవే సంతాప కుంజరములు
నారాయణ స్మరణ ప్రభాకర దీప్తి దీఅవే షడ్వర్గ తిమిరతతులు
ఆ॥ నళిన నయన భక్తి నావచే గాక సంసార జలధి దాటి చనగరాదు
వేయునేల మాకు విష్ణుప్రభావంబు దెలుపవయ్య సూత! ధీ సమేత!

"మహానుభావా! సూతదేవా! కలియుగము వచ్చినదని మేము గ్రహించితిమి. పరమ పవిత్రమైన ఈ నైమిశారణ్యమున యజ్ఞము నాచరించుటకు సంకల్పించి ఇచ్చటి కరుదెంచితిమి. కలియుగము నందలి కల్మష జలధిని దాటవలెనని భావించితిమి. సంసార మహార్ణవమును దాటుటకు సిద్ధపడి యుంటిమి. హరికథా శ్రవణము నందు మా బుద్ధి ఆసక్తి నొందియున్నది. భగవత్కథలను ఎంతగ ఆలకించినను మా చిత్తము తృప్తి చెందుట లేదు. మఱల మఱల వినవలయుననియే అనిపించుచున్నది.

"భక్తులను రక్షించుటకై శ్రీమహావిష్ణువు కృష్ణుడై జన్మించుటను నీవు పూర్ణముగ తెలిసికొని యుంటివి. ఆ దివ్యగాథను శ్రద్ధావంతులమై మేము వినదలచితిమి. మహాత్మా! నీవు మా పుణ్యఫలముగా లభించితివి;" యనిరి.

సద్యః పునంత్యుపస్పృష్టాః స్వర్ధున్యాపోఽనుసేవయా

గంగానది పరమ పవిత్రమైనది. కానీ కృష్ణకథ ప్రవేశించిన తరువాత గంగయొక్క ప్రాశస్త్యము తగ్గిపోయినది. స్పృశించిన వారినే గంగ పునీతము చేయును. కానీ దర్శన మాత్రముననే సాధువులు పవిత్రత నొసంగెదరు. కనుక భగవానుని కథల నెరిగిన మహాభక్తుల దర్శనభాగ్యము పుణ్యాత్ములకే లభించును. నావికుడుండినచో నావ చక్కగ తీరమును చేరును. మహాత్ముల సహచర్యము బ్రతుకును తరింపజేయును.

క॥ జలరాశి దాట గోరెడి కలము జనుల్ గర్ణధారు గాంచిన భంగిన్
గలిదోష హరణ వాంఛా కలితుల మగు మేము నిన్ను గంటిమి సూతా!

భక్తి వైశిష్ట్యము

"మహాత్మా! ధర్మరక్షకుడగు శ్రీకృష్ణుడు అవతారమును సమాప్తి చేయగా భారతము గోల్పోయిన ధర్మము నెవరి నాశ్రయించెను?" యని శౌనకాది మునులు రోమహర్షణుని పుత్రుడగు సూతుని ప్రశ్నించిరి.

శౌనకాది మునులను సంతృప్తి పరచుటకు సూతుడు భాగవతకథను చెప్పనారంభించెను. కథను ప్రారంభించుచు మహానుభావుడైన శుకమహర్షికి నమస్కరించు చున్నాడు. భాగవతులకు నమస్కరించనిదే భాగవత మహాత్మ్యము అనుభవమునకు అందదు.

శుకబ్రహ్మ పరమ భాగవతోత్తముడు. వ్యాసుని కుమారుడు. సుమారు పదునారు సంవత్సరముల వరకు శుకదేవుడు తల్లి గర్భమునందే వసించుచుండెను. జన్మింప కుండెను. తండ్రియగు వ్యాసుడు ఒకనాడు "నాయనా! నీవు గర్భమున ఎంతకాల ముండెదవు? నీవు జన్మింపకుండుటకు కారణమేమి?" యని ప్రశ్నించెను.

శ్రీశుకుడు తల్లి గర్భము నుండి ఇట్లు పలికెను: "నాకు ప్రపంచమును దర్శింపవలె ననెడి అభిలాష లేదు. అచ్చట అజ్ఞాన సుడిగుండము గలదు. అదొక విషవలయముగా నాకు తెలియుచున్నది. మాయా నిర్మితమైన ప్రపంచముతో నేను సంగత్వము నేర్పరచు కొనుటకు సిద్ధంగా లేను. పాప నిలయమైన ప్రపంచములో కాలుబెట్టుటకు నేను భీతి చెందుచున్నాను" యని శుకుడు సమాధాన మొసగెను.

పుణ్యాత్ముడెవరు? పాపమును గాంచి భీతి చెందువాడు. పాప దర్శనము ఎవరికి భీతిని కల్గించునో, పుణ్యాచరణము నందు ఎవరు సంతృప్తులై యుందురో వారే భాగవతులు.

కొందరు అనేకములైన భక్తి సాధనల నాచరించు చుందురు. కానీ పాపాచరణమును మానరు. అట్టివారిని భగవానుడు అనుగ్రహింపడు. పరమాత్మ నీ అర్చనను గాకుండా దాని నాచరించు అంతఃకరణమును గాంచును.

శుకునిలోని పాపభీతిని గాంచిన భగవానుడు శ్రీశుకుని ఆశీర్వదించెను. భక్తులైన వారిని పాపము అంటదని చెప్పెను. భగవదాజ్ఞను శిరసా ధరించి శ్రీశుకుడు జన్మించెను.

శుకు డుదయించక మునుపే అతనియందు భక్తి ఉదయించి యుండెను. అందుచేత శుకుడు జన్మించగనే జగన్నాథుని అన్వేషింపసాగెను. తనకు వాసయోగ్యమైనది వనమే యని నిర్ణయించుకొనెను. పరమాత్మ నన్వేషించుచూ శుకుడు వనముల కేగుచుండెను.

పుట్టగనే శుకబ్రహ్మ సత్యాన్వేషణమును ఆరంభించెను. కొందరు గిట్టేవరకు అసత్యజీవనమునే గడుపుచుందురు. పుట్టినదెందుకనెడి ప్రశ్న ఎవరి మనస్సులో పుట్టునో వారి పుట్టుక ధన్యమగును.

నైమిశారణ్యంలో భాగవతమును బోధిస్తున్న సూతమహర్షి

మాతాపితలను వీడి జగల్పిత నన్వేషించుచు శ్రీశుకుడు బయలుదేరుచుండెను. తల్లి మనస్సు కలత చెందెను. శుకుని లాంటి బిడ్డడు దూరమగుటను సహింపలేక పోయెను. తన బిడ్డ యొక్క ప్రయాణము నాపుమని వ్యాసుని ప్రార్థించెను.

"ప్రియమైన వాటిని పరమాత్మకు సమర్పించాలి. బిడ్డడు మనకు ప్రియమైనవాడు. అతనిని పరమాత్మకు సమర్పించుటయే ధర్మము" యని మహాజ్ఞాని యగు వ్యాసుడు పలికెను. తల్లి దిగులుచెందెను.

సద్భక్తితో పాటు సమర్పణ భావము కూడా ఉండాలి. భగవంతుడు ప్రసాదించిన దానిని తిరిగి ఆయనకు సమర్పించని వాడు దోషి యగును. దొంగ యగును. కొందరు భక్తిని కలిగి యుందురు. కానీ త్యాగమునకు దూరులై యుందురు. అట్టి జీవులు వాసన లేని పూల వంటివారు. భక్తికి తోడుగా త్యాగము నిలిచినచో సుగంధ భరిత సుమములవలె పరమాత్మ పూజ కుపకరింతురు.

కదలిపోవుచున్న బిడ్డను గాంచి తల్లి కలత చెందసాగెను. పుత్రుని పరమాత్మకు సమర్పించినను నిర్విచారుడై, నిర్భీతుడై వెడలుతున్న పూపవయస్కుడగు శుకుని గాంచి వ్యాసభగవానుడు కూడ విహ్వలు డాయెను. "పుత్రా! పుత్రా!" యంటూ వెంబడించెను. వ్యాసుని వేదనను గాంచి వృక్షములు గూడ వ్యథచెంది "కుమారా!" యని పలికినవట. కథను ప్రారంభించే ముందు కరుణా పూరితమైన ఈ సన్నివేశమును స్మృతికి దెచ్చుకొని సూతుడు శుకునికి వందన మాచరించుచున్నాడు.

మ॥ సముడై యెవ్వడు ముక్తకర్మచయుడై సన్యాసియై యొంటి బో
వ మహాభీతి నాహో కుమార! యనుచున్ వ్యాసుండు సీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు చక్కంజేసె మున్నట్టి భూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణి దపో ధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్

పుత్రవాత్సల్యముతో విహ్వలుడైన వ్యాసుని గాంచి వృక్షములు గూడ స్పందించెను. ప్రేమ స్పందింప జేయలేని వస్తువు ప్రపంచములో గోచరించదు. వ్యాసుని వ్యథను గాంచిన వృక్ష సమూహము ఒక్కసారిగ "కుమారా! కుమారా!" యని పలికినవి. ఇచ్చట నిగూఢమైన విషయములు చోటుచేసుకొని యున్నవి.

చేరువైన ముద్దుబిడ్డడగు శుకుడు తండ్రియగు వ్యాసుని వదలి వెళ్ళునట్లు, ముద్దులొలుకు పలుకులతో చెట్టుపై నిలిచిన శుకములు చెట్టును వీడి వెళ్ళుచుండును. బాధల ప్రపంచములో ఎవరు సుఖింపగలరు? సర్వులకు బాధలు సమములే యని తెలుపుచు వృక్షములు వ్యాసుని ఓదార్చుచున్నవి.

తల్లిదండ్రుల నుండి బిడ్డ లుద్భవించునట్లు, వృక్షముల నుండి ఫలము లావిర్భవించును. సారవంతమైన ఫలములను వృక్షములు పరుల కొసగునే గాని తాము ఉంచుకొనవు. ప్రీతియైన వానిని పరమాత్మకు సమర్పించువారు ధన్యాత్ములు.

"మా బిడ్డలగు ఫలములను మేము పరులకు దారబోసి తృప్తిచెందుచున్నాము. నీవును పరోపకారార్థము నీ పుత్రుడగు శుకుని త్యాగ మొనర్చితివి. విలపింపకుము" యని

వృక్షములు ఓదార్చుచున్నవి. అంతియే గాదు. శుకుని కొరకు వ్యథ చెందుతున్న
కరుణాపూరిత హృదయము వృక్షములను కదలించగా అవి మాతృభావమున
"పుత్రా-పుత్రా" యని రోదించినవి. అట్టి శుక మహర్షిని ధ్యానించి, ప్రార్థించి సూతుడు
కథను ప్రారంభించెను.

యస్స్వానుభావ మఖిల శ్రుతిసార మేకం

అధ్యాత్మ దీప మతితితీర్షతాం తమోఽన్ధమ్!

సంసారిణాం కరుణయాఽఽహ పురాణ గుహ్యం

తం వ్యాససూను ముపయామి గురుం మునీనామ్!

"సర్వవేద సారము, పురాణ రహస్యము, స్వానుభవ విషయము నగు భాగవతమును, అజ్ఞానాంధకారము నుండి తరించుట కభిలషించు జనులకు కరుణామయుడై బోధించినవాడు, మునులకు ఆచార్యుడు, వ్యాస తనయుడు నగు శుకబ్రహ్మను శరణు జొచ్చుచున్నాను" యని సూతుడు శుకుని ప్రార్థించెను.

నారాయణం నమస్కృత్య నరం చైవ నరోత్తమమ్

దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం తతో జయ ముదీరయేత్

"నారాయణునకు, నరునకు, సరస్వతీ దేవికి, వ్యాసదేవునికి నమస్కరించిన పిమ్మట భవసాగరమును దాటించు ఈ గ్రంథమును చెప్పుచున్నాను.

"మునులారా! సర్వలోకములకు శుభములను జేకూర్చు విషయమును మీరు నన్నడిగితిరి. ధర్మము అతి సూక్ష్మమైనది. శ్రీకృష్ణుని యందు నిష్కామముగ చిత్తము లగ్నమైనచో అట్టి ధర్మము శ్రేష్ఠమైనది. నిరపేక్షులైన భక్తులు శ్రేష్ఠులు. శ్రవణభక్తి ద్వారా లభ్యమగు స్థితి నిష్కళంకమై యుండును" యని సూతుడు చెప్పసాగెను.

భగవానుని గూర్చి శ్రవణము చేసినచో భక్తి వృద్ధి యగును. పరమాత్మ యెడల ఆసక్తి మెండగును. శ్రవణము నందు అకుంఠితమైన శ్రద్ధ యుండవలెను. లేనిచో ఆసక్తి వృద్ధిచెందదు. తీవ్రమైన ఆసక్తితో శ్రవణము చేయువారు భగవత్కృపకు పాత్రులగుదురు. జ్ఞానమును పొంద గలుగుదురు.

వాసుదేవే భగవతి భక్తి యోగః ప్రయోజితః

జనయత్యాశు వైరాగ్యం జ్ఞానం చ యదహైతుకమ్

"వాసుదేవుని యందు ఏర్పడిన భక్తి - వైరాగ్యమును పుట్టించును. జ్ఞానమును కలిగించును" యని సూతుడనెను.

భగవత్కథాశ్రవణము నందు ఆసక్తి లేనివాడు ధర్మము నెంతగా అనుష్ఠించినను మోక్షము నొందలేడు. శ్రమనే ఫలముగా పొందును. త్రివర్గము లనేడి ధర్మార్థ కామములు మోక్షమును ప్రసాదించలేవు. కనుక ఏ ధర్మము ననుష్ఠించుచుండినను మనుజుడు తన మనస్సును పరమాత్మ యందే ఉంచవలెను. మునులందరు ఇలాగే తరించుచుందురు.

పరమాత్మ విషయమున సుదృఢమైన విశ్వాస ముండవలెను. విషయభోగములను త్యజించవలెను. భోగాసక్తి తగ్గినచో భక్తి వృద్ధిచెందుతున్నదని భావము. భక్తి కోరికలను

కదలనివ్వదు. నిరోధ రూపమై యుండును. భగవానుని యందు అనన్య చింతను పెంపొందించుచు, దానికి అన్యమైన విషయముల యందు ఉదాసీనతను కల్పించును. కనుక సదా ఏకాంత భక్తిని అలవరచుకొనవలెనని సూతుడు తెలిపెను.

తస్మాదేకేన మనసా భగవాన్ సాత్వతాం పతిః
శ్రోతవ్యః కీర్తితవ్యశ్చ ధ్యేయః పూజ్యశ్చ నిత్యదా

"ఏకాంత భావముతో సదా శ్రవణము చేయదగినవాడు, కీర్తింపదగినవాడు, స్మరింపదగినవాడు, పూజింపదగినవాడు భగవానుడే."

భగవత్కథా శ్రవణ మనెడి ఖడ్గముచే బంధమును కల్పించు కర్మలను ఛేదింపవలెను. కర్మలను త్యజింప నవసరము లేదు. ఆసక్తిని విడచిపెట్టిన సరిపోవును. భోగాసక్తి లేనిచో వాసనలు తయారుగావు. భగవచ్చింతనము నిర్విఘ్నముగ సాగినచో హృదయమున వాసనల జోరు తగ్గిందని భావము. భోగాసక్తిని విడచినచో వ్యక్తి సుఖించును. శాశ్వతానందమును బొందును.

ఆహారమును భుజించుట తప్పుగాదు. పరమాత్మకు అర్పించకుండా భుజించుట దోషము. పరమాత్మకు సమర్పించిన పిదప భుజించినచో అది ప్రసాదమగును. ప్రసాదము ప్రశాంతత నందించును.

భక్తి భోగాసక్తిని నిర్మూలించి భగవంతుని యందు ఆసక్తిని పెంచును. ఇట్టి భక్తిని మెల్లమెల్లగ అభ్యసించాలి. భక్తి నాల్గు విధములైన సాధనల ద్వారా లభించునని సూతుడు చెప్పుచున్నాడు. 1. తీర్థక్షేత్ర సందర్శనము 2. సద్గురు సేవ 3. భక్తుల సేవ 4. కథాశ్రవణము. ఈ విధమైన భక్తి సాధనలు పాపములను నశింప జేయును. వాసనలను ప్రక్షాళన మొనర్చును. గుణజనిత వికారములు అదృశ్య మగును. భక్తి హృదయమును నిర్మల మొనర్చి, జ్ఞానోదయమునకు సిద్ధము చేయును. పునాది లేనిదే భవనము నిలువదు, భక్తి లేనిదే జ్ఞానము కుదరదు. అట్టి జ్ఞానము వాసుదేవ చైతన్యమే గాని వేరొకటి కాదు.

వాసుదేవ పరం జ్ఞానం వాసుదేవ పరం తపః
వాసుదేవ పరో ధర్మో వాసుదేవ పరా గతిః

"వాసుదేవుని తెలిపెడి జ్ఞానమే జ్ఞానము. వాసుదేవుని లక్ష్యముగ నిర్ణయించుకొనిన తపస్సే తపస్సు. వాసుదేవుని కొరకు చేయు ధర్మమే ధర్మము. వాసుదేవుడే సర్వులకు గమ్యమై యున్నాడు" అని సూతమహర్షి శౌనకాది మునులకు భక్తి వైభవమును చెప్పుచూ భగవానుని అవతార విశేషములను వర్ణించుచున్నాడు.

ఆదినారాయణ స్వరూపము నిర్గుణ మైనను భక్తుల కొరకు భగవానుడు సగుణ రూపమును ధరించి అవతరించెను. ఇవి మొత్తము ఇరువది నాలుగు అవతారములు గలవు. భాగవతమును ప్రవచించే ముందు అవతార విశేషములను సూతుడు సుందర ముగా వర్ణించుచున్నాడు.

భగవానుని అవతారములు

భాగవతమున కృష్ణకథయే ముఖ్య ఫలము. అందుచేతనే దశమస్కంధమును భగవానుని ముఖముతో పోల్చినారు. కృష్ణకథ చివరలో వచ్చును. ప్రస్తుతము మనము ప్రథమ స్కంధమున యున్నాము. ఇప్పుడు భగవానుని అవతారములను సంక్షేపముగ చెప్పుచున్నాడు. ఇది ప్రథమ స్కంధమున తృతీయాధ్యాయము.

అవ్యక్త చైతన్యము వ్యక్త మగుటయే అవతారము. అవతారము యనగా క్రిందికి దిగుట యని అర్థము. నిరాకారుడైన భగవానుడు శిష్టజన రక్షణార్థం సాకార రూపుడుగ వ్యక్తమగుటయే అవతారము. భగవంతుడు ఎక్కడ అవతరించును? ఎక్కడనుండి అవతరించును? సర్వగతుడైనవాడు ఒకచోట అవతరించినచో అతడు పరిమితుడు గాకుండునా? పరిమితుడైనవాడు పరిపూర్ణుడెలా కాగలడు? పరిపూర్ణుడు గానిచో సర్వగతుడెలా అగును? భగవానుడు సర్వవ్యాపియైనపుడు సర్వమూ భగవత్స్వరూపమే కాగలదు. ప్రతి వస్తువు, ప్రతి వ్యక్తి భగవదవతారమే యగును. ఈ అద్వైత భావనలో అవతారము ఆవిర్భవించలేదు. భగవదవతార మూర్తుల యందు చైతన్యము ప్రస్ఫుటముగ దర్శింపబడి మనలోని అజ్ఞాన పొరలు పలుచబడే స్థితి ఏర్పడును. అజ్ఞాన మెంతగా కరుగుచుండునో జ్ఞాన మంతగ పెరుగుచుండును. అజ్ఞానము సమూలముగ నశించగనే జ్ఞానానుభూతి ఏర్పడి, ప్రతి వ్యక్తి, ప్రతి వస్తువు భగవదవతారముగ గోచరించును.

జీవులు ఆవిర్భవించడానికి, భగవానుడు అవతరించడానికి ఎంతయో తేడా కలదు. సంచిత కర్మవలయంలో చిక్కుకొని, ప్రారబ్ధమును వెంట నిడుకొని జీవులు ఈ ప్రపంచములో కాలుమోపుతారు. అందుచేత త్రాటితో కట్టివేయబడిన పశువువలె స్వేచ్ఛను కోల్పోయి ఒక నిర్దిష్టమైన గాడిలో నిలబడి నియమిత జీవనాన్ని అనుభవిస్తూ, పరిమిత జీవనాన్ని కొనసాగిస్తుంటారు. కానీ భగవానుని అవతారము అలాంటిది గాదు. తనకు ఏ విధమైన సంచితము లేదు. ప్రారబ్ధము లేదు. కేవలం జీవులను ఉద్ధరించవలె ననెడి దివ్య సంకల్పముతో తన మాయను ఆధారముగా జేసికొని మాయను పాలించుచు ఈ జగత్తులో వ్యక్త మగును. అందుచేత అవతార వైశిష్ట్యమును అవగతము చేసుకోలేక జనులు మథనపడుతుంటారు. కర్మాతీతుడైన భగవానుడు ఏ కర్మానుభవమునకై అవతరించును? అనెడి శంక చాలామందిలో కదలుచుండును. భగవానునకు పాప పుణ్యములు లేవు. పుణ్యాత్ముల పుణ్యకర్మలు, పాపాత్ముల పాపకర్మలు కలిసి భగవానుని ఆవిర్భావమునకు కారణమగుచున్నవి. మన పాపపుణ్యముల కారణంగా అరుదెంచిన జన్మమున కలిగెడి సుఖదుఃఖములను మనమే అనుభవించునట్లు, పాపాత్ముల, పుణ్యాత్ముల కర్మల కారణంగా అరుదెంచిన భగవదవతారము వలన లభించెడి శుభాశుభములను వారే అనుభవించుచుందురు. శ్రీరాముని ఆవిర్భావమునకు రావణుని పాపకర్మయే కారణము గాదు. విభీషణుని పుణ్యకర్మ కూడాను. శ్రీకృష్ణుని అవతారమునకు రుక్మిణీ దేవి పుణ్య కర్మయే గాదు. శిశుపాలుని పాపకర్మ కూడాను. ఎవరి ఫలములను వారే అనుభవించు

చుందురు. భక్తులు భగవద్దర్శనముతో పునీతులగుచుందురు. దురాత్ములు భగవానుని చేతిలో హతులగుచుందురు. ఈ విధముగా భగవదవతారము భూదేవి నుద్ధరించు చుండును. **"భూమేః భారావతారాయ"** భూ భారమును తగ్గించుట కొలకే భగవానుడు అవతరించుచుండును.

"అసంఖ్యాః అవతారాః హరేః" శ్రీహరి యవతారములు అసంఖ్యాకములు. శ్రీమహావిష్ణువు తన యోగమాయచే అసంఖ్యాకమైన అవతారములు ఎత్తును. పూర్ణ, అంశ, ఆవేశావతారములుగ పృథివిపై అవతరించును.

అజాయమానో బహుధా విజాయతే తస్య ధీరాః పరిజానన్తి యోనిమ్

పుట్టుక తెలియని భగవానుడు అనేక రూపాలలో అవతరించుచుండును. అయితే భగవానుని అవతార వైభవమును ధీరపురుషులగువారే తెలిసికొనగలరు.

జన్మ కర్మ చ మే దివ్యం ఏవం యో వేత్తి తత్త్వతః
త్యక్త్వా దేహం పునర్జన్మ నైతి మామేతి సోఽర్జున

"అర్జునా! ఎవడు దివ్యమైన నా జన్మమును, కర్మమును వాస్తవముగ తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టివాడు ఈ శరీరమును విడచిన పిదప జన్మము నొందక నన్నే పొందుచున్నాడు" అని భగవద్గీత జ్ఞానయోగము నందు భగవానుడు తెలిపియున్నాడు.

దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ, ధర్మ సంస్థాపన యనునవి భగవదవతారము ఆవిర్భవించుటకు గల కారణములని భగవద్గీత తెలుపుచున్నది. దుష్టశిక్షణ యనునది ఏ నాలుగైదు వేల సంవత్సరములకు పూర్వము ఏ కంసుని గాని, లేదా రావణుని గాని సంహరించుటయే అయినచో ఈనాడు దుష్టశక్తులచే పీడింపబడు మనము భగవదవతారములను ఉపాసించి పొందే ప్రయోజన మేమున్నది?

దుష్టులు బయట లేరు. లోపలే యున్నారు. మనలోని దుష్టభావములు తొలగించబడితే విశ్వము విశ్వనాథ స్వరూపముగ గోచరిస్తుంది. మనలను బాధించునది బాహ్య రాక్షసులు గారు. ఆంతరంగిక శత్రువులే చాలా ప్రమాదముగ మారి మనలను హింసించుచున్నారు. మనలోని దుష్ట సంకల్పాలు, అశుభవాసనలే నిజమైన అసురులు. వ్యక్తి ఆంతర్యములో చోటుచేసికొని యున్న దుష్టభావ రాక్షసులను సంహరించి, సుగుణ సంపదను రక్షించి, వ్యక్తి జీవితమును ధర్మ మార్గములో నుంచు చొరవయే అవతారము. కనుక భగవానుడు ప్రతి హృదయములోను అనుకూల సమయము నందు అవతరిస్తాడు. ఆంతర్యములో దర్శన మొసగబోవు అవతారవైశిష్ట్యమును అవగాహనతో గ్రహించు అధ్యయన శిక్షణయే బాహ్యము నందు అవతారములు దర్శన మిచ్చుటలోని మహత్తర ఆశయము. ఆంతర్యములో ఏర్పడు దీప్తికి బాహ్యము నందు స్ఫూర్తి కలుగవలెను. శ్రీమహావిష్ణువు తన యోగమాయచే అసంఖ్యాకమైన అవతారములు ఎత్తును. **"అవతారహ్యసంఖ్యాయః"** అని శాస్త్రము తెలుపుచున్నది.

ఈ అవతార విశేషములు వేదమువలె ప్రాచీనమైనవి. ఇవి పురాణములందు గోచరించును. పురాణములు భగవానుని నిశ్వాసలని బృహదారణ్యకము తెలిపింది. కనుక

పురాణములను, వాటి నిజ స్వరూపములను తత్త్వదీపిక ద్వారా అన్వేషించి దర్శించవలసిన అవసరమెంతైనా గలదు. **"పురా అపి నవం ఇతి పురాణమ్"** పురాతన విషయములను నవీనముగ అగుపించునది ఏదియో అదియే పురాణము యని భావము. కనుక పురాణములలోని సన్నివేశములను, కథలను, భావములను ఆధునిక విజ్ఞాన, మనస్తత్వ శాస్త్ర పరిధుల నుండి దర్శించి, అవగాహన చేసికొనవలెను.

భగవానుని అవతార విశేషములను శౌనకాది మునులకు సూతుడు తెలుపుచున్నాడు. ప్రథమంగా భగవానుడు సనక సనందనాది మహర్షుల రూపమున అవతరించెనని చెప్పుచున్నాడు.

స ఏవ ప్రథమం దేవః కౌమారం సర్గ మాశ్రిస్థిః
చచార దుశ్చరం బ్రహ్మ్మే బ్రహ్మచర్య మఖండితమ్

శ్రీమహావిష్ణువు మొదట సనక, సనందన, సనాతన, సనత్కుమారుల రూపములతో ఆవిర్భవించెను. దుస్సాధ్యమైన అఖండ బ్రహ్మచర్యము ననుష్ఠించెను. బ్రహ్మజ్ఞులై భాసిల్లెను.

బ్రహ్మచర్యము యొక్క ప్రాశస్త్యమును మొదటి అవతారము ప్రబోధించుచున్నది. బ్రహ్మచర్యము లేనివారికి బ్రహ్మము అనుభవమునకు అందదు. సాధకుడు ప్రారంభమున బ్రహ్మచర్యమును విధిగా పాటించాలి. వీర్యనష్టము మరణము నందించునే గాని అమృతత్వమును ప్రసాదించదు. మనము భుజించిన ఆహారము రసముగను, రక్తముగను, మాంసముగను క్రమ పరిణామము చెందుతూ చివరగ వీర్యశక్తిగా సార రూపమును ధరిస్తుంది. కనుక వీర్యమునకు దేహములో ఒక స్థానమంటూ లేదు. అది దేహమంతట యుండి దేహమునకు శక్తిని, దీప్తిని అందించును. సారము నశించగనే ఫలములెలా నిరుపయోగము లగునో వీర్యనష్టము వలన జీవి నశించును. వీర్యము దేహమంతట యుండుట వలన వీర్యనష్టము జరుగువారికి దేహమంతయు నీరసమగును. రసహీనులకు నీరసమే ప్రాప్తించును.

యథా పయసి సర్పిస్తు గుడ శ్చేక్షురసే యథా
ఏవం హి సకలే కాయే శుక్రం తిష్ఠతి దేహినామ్

"పాలలో ఘృతము దాగియున్నట్లు, చెరకు నందు బెల్లము అవ్యక్తమై యున్నట్లును మన దేహమంతటా వీర్యం వ్యాపించి యుంది" యని శుశ్రుతుడు వైద్యగ్రంథంలో తెలిపియున్నాడు.

బ్రహ్మచర్య మహిమచే ఆంజనేయుడు సముద్రమును లంఘించెను. భీష్ముడు స్వచ్ఛంద మరణము నొందెను. బ్రహ్మచర్యమును పాటించుట చేతనే శ్రీరాముడు రావణుని, లక్ష్మణుడు ఇంద్రజిత్తుని చంపగలిగిరి. భవసాగరమును దాట నిచ్ఛగించు సాధకులు తప్పక బ్రహ్మచర్యము నవలంబించవలెను. బ్రహ్మచర్యము యొక్క ప్రభావముచే ఇంద్రియములను నిరోధించవలెను.

ఈ సందర్భమున బ్రహ్మచర్యమునకు మరియొక అర్థమును గూడ గ్రహింపవలసిన అవసరమున్నది. బ్రహ్మ మనగా వేదమని గూడ భావము. చర్యమనగా చరించుట యని అర్థము. బ్రహ్మచర్యమనగా బ్రహ్మము నందు చరించుట. అనగా వేదము నధ్యయనము చేయుట యని భావము. బ్రహ్మచారి ఇంద్రియ నిగ్రహము గలవాడై శాస్త్రాధ్యయనమును సాగించవలెను. సనక సనందనాది మహర్షులు దిగంబరులై యుండెడివారు. వారి బ్రహ్మచర్యము అసమానము. అందుచేత వారు ముదిమి నెరుగని వారై సదా బాలుర వలె గన్పించుచుందురు.

రెండవ యవతారము వరాహావతారము. ఇదొక విశిష్టమైన అవతారము. **"వర"** యనగా శ్రేష్ఠమని అర్థము. **"అహము"** యనగా రోజు యని భావము. వరాహ మనగా శుభదినము యని అర్థము. సుదినమని భావము. సుదిన మనగా ఎయ్యది?

మృదంగ తాళము తంబుర శ్రుతి గూర్చి
మృదురాగముల గీర్తనలు పాడిన విన్న దినమే సుదినము

యని భద్రాచల రామదాసు కీర్తించినారు.

భక్తి రసామృతము మన హృదయములో ఏరోజు స్రవించునో అదియే శుభ దినము. వరాహము. భక్తి లోభము నంతమొందించును. ప్రశాంతతను, సంతృప్తిని కల్గించును. వరాహమూర్తి హిరణ్యాక్షుని వధించెను.

హిరణ్యాక్షుడనగా బంగారముపై దృష్టి గలవాడని భావము. మమకారమునకు ప్రతిరూపము. "అంతా నాకే కావాలి" యని హిరణ్యాక్షుడు భూమినే చాపగా చుట్టినాడు. ఇదియే లోభగుణము. వరాహమూర్తి యజ్ఞ రూపుడు. అనగా త్యాగమూర్తి. త్యాగమే లోభమును జయించును.

మన హృదయములో కీర్తనము ద్వారా భక్తి ఉద్భవించినచో అట్టి భక్తి త్యాగమును మనసున నిలుపును. సూర్యోదయము అంధకారము నదృశ్యమొనర్చునట్లు త్యాగము లోభమును హరించును. ఇదియే వరాహావతార వైశిష్ట్యము. ఉన్నదానితో తృప్తిచెందెడి అంత:కరణము ఏర్పడుటయే వరాహావతార వైశిష్ట్యము. బ్రహ్మచర్యము, త్యాగము, సంతృప్తి యనెడి లక్షణములు ఎవని హృదయము నధిష్ఠించునో అతడు భక్తిపరుడగును. కనుకనే తరువాత ఆర్షావతారము వచ్చును.

మూడవది నారదావతారము. **"నారం దదాతి ఇతి నారదః"** జ్ఞానమును ప్రసాదించువాడు నారదుడు యని అర్థము. మూఢభక్తి సుస్థిరముగా నుండదు. జ్ఞానయుతభక్తియే దృఢముగా నుండును. ఇదియే నారదావతారము. భక్తి ముక్తిని ప్రసాదించును. భక్తికి గమ్యము భగవానుడే. ఇదియే నాల్గవదియైన నారాయణావతారము.

చతుర్థావతారము నరనారాయణుల స్వరూపము. ధర్ముని భార్యయగు మూర్తి గర్భమున జన్మించి దుష్కరమగు తపస్సు చేసెను. భగవత్స్వరూపము తపోమయము. కనుక తపస్సు ద్వారానే భగవానుని పొందవలెను. పైసా కొరకు తపించడం అందరూ చేయగలరు. కానీ పరమాత్మ కొరకు అందరూ తపించలేరు. అది వైరాగ్యవంతులకే

సాధ్యము. విరాగి గాని వానికి పరమాత్మ యందు రాగ ముదయించదు. వైరాగ్యము లేని భక్తి మూలుగుచుండును. ఈ విషయమును ఐదవ అవతారము తెలుపును.

అయిదవ అవతారము కపిలదేవునిది. ఇచ్చట వైరాగ్యయుత భక్తి, జ్ఞానము, తపస్సు తెలిసివచ్చును. కపిలుడు తన తల్లియగు దేవహూతికి జ్ఞానోపదేశమును చేయును. ఈ విషయము తృతీయ స్కంధమున వచ్చును. అదియే కపిల గీత యనబడినది. జ్ఞానవైరాగ్యములచే దృఢమైన భక్తిని ఎవరూ కదలించలేరు. అది ప్రజ్ఞాన ఘన స్వరూపము. ఈ విషయమును ఆరవ యవతారము తెలుపును.

ఆరవ అవతారము దత్తాత్రేయుడు. అత్రి అనసూయల పుత్రుడు. ఇతడు అవధూత గీత, జీవన్ముక్త గీత యనెడి గ్రంథములను* రచించెను. ఇతడు ప్రహ్లాదునకు గూడ జ్ఞానబోధ చేసెను. దత్తాత్రేయుడు అనసూయ పుత్రుడు. అసూయ లేనివారు, నిర్మత్సరులు జ్ఞానపుత్రుని బొందెదరు. గుహ్యతమమైన ఆత్మజ్ఞానము అసూయా పరులకు లభించదు.

ఇదం తు తే గుహ్యతమం ప్రవక్ష్యా మ్యనసూయవే
జ్ఞానం విజ్ఞాన సహితం యద్ జ్ఞాత్వా మోక్ష్యసేఽశుభాత్

"దేనిని తెలిసికొనిన పిదప అశుభము నుండి విడిపడెదవో అట్టి అనుభవ సహితమైన రహస్య జ్ఞానమును అసూయలేని నీకు చెప్పుచున్నాను" యని శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ భగవద్గీతలోని రాజవిద్యా రాజగుహ్య యోగము నందు తెలిపెను.

జ్ఞానము కలిగిన తరువాత జీవితము యజ్ఞస్వరూపముగ మారును. కనుక ఏడవ అవతారము యజ్ఞరూపము. ఋచి యను బ్రాహ్మణునకు అకూతి యనునామె యందు భగవానుడు యజ్ఞరూపమున అవతరించెను. ఇది ఏడవ అవతారము.

జ్ఞాన, యజ్ఞరూపములు త్యాగమయములే గనుక సన్యాసమునకు ప్రతీకములు. అందుచేత బుద్ధిమంతులగు వారికి పరమహంస విధిని బోధించుటకై భగవానుడు ఋషభదేవుని రూపమున అవతరించెను. ఇది ఎనిమిదవ అవతారము.

యతిపురుషుడు ఇతరుల కొఱకే జీవించును. ఇతరుల సంతోషమునే తన సంతోషముగ భావించును. లోకకళ్యాణమును సదా వాంఛించుచుండును. ఇదియే పృథుమహారాజుగా అవతరించిన తొమ్మిదవ అవతారము. ఋషుల ప్రార్థన నాలకించిన భగవానుడు పృథివి నుండి ఓషధులను పిండెను. ఈ అవతారము పరమ రమణీయమని సూతుడు పలికెను.

పదియవ అవతారము మత్స్యావతారము. ఈ మత్స్యావతారమున హయగ్రీవుడను రాక్షసుని సంహరించుట ద్వారా దుష్టశిక్షణయు, సత్యవ్రతుడను భక్తుని రక్షించుట ద్వారా శిష్టరక్షణయు, వేదములను వెలికితెచ్చి బ్రహ్మదేవుని కిచ్చుట ద్వారా ధర్మ సంస్థాపన జరిగి అవతార ప్రాముఖ్యమును చక్కగా విశదపరచడము జరిగినది.

---

*ఈ రెండు గ్రంథములపై స్వామీజీ రచించిన వ్యాఖ్యలు కలవు.

కూర్మావతారము పదునొకండవ అవతారము. క్షీరసాగరమును దేవదానవులు కలసి మథించునపుడు శ్రీహరి కూర్మరూపమును దాల్చి మందరపర్వతమును వీపుపై ధరించెను. వాసనా సాగరమున మునిగిపోవుచున్న బుద్ధి యనెడి మందరాచలమును ధరించు భగవద్భక్తి యొక్క వర్ణనయే కూర్మనారాయణుని వర్ణనముగా మనకు భాగవతములో తెలియును. ఈ వర్ణనము అష్టమ స్కంధమున వచ్చును.

పండ్రెండవ అవతారము ధన్వంతరి రూపము. ఈయన అమృతహస్తుడై సాగరము నుండి బయల్వెడలును. జ్ఞాన నిర్మథనాభ్యాసము జరిగినపుడు హృదయసాగరము నుండి బయల్వెడలు అమృత స్వరూపమునకు ధన్వంతరి ప్రతీకము.

పదమూడవ అవతారము మోహినీరూపము. ఇచ్చట దానవులను వంచించి, దేవతలకు అమృతము నొసగును. ఇది బహుసుందరమైన అవతారము. దుష్ట వాసనలను నిర్జీవ మొనర్చి, సద్వాసనలు పెంపొందించుకోమని తెలుపును.

చతుర్దశం నారసింహం బిభ్రద్దైత్యేన్ద్ర మూర్జితమ్
దదార కరజై ర్వక్షస్యేరకాం కటకృద్యథా

నృసింహావతారము పదునాల్గవ అవతారము. రాక్షసుడు, గర్వితుడునైన కనక కశిపుని చాపలల్లువాడు వెదురుబద్దను జీల్చునట్లు గోళ్ళచే జీల్చెను.

హిరణ్యకశిపుడు అహంకారము యొక్క స్వరూపము. కనుక మమకారరూపుడైన హిరణ్యాక్షుని వలె తేలికగా చంపబడడు. అహంకారము ఎప్పుడూ జీవిని అంటుకొనియే యుండును. అది రాత్రిపూట చావదు. పగలు చావదు. లోపల చావదు. బయట చావదు. జంతువుల వలన చావదు. జనులవలన చావదు. ఇది చావడమంటూ జరిగితే మధ్యమస్థితి నుండియే చస్తుంది. ఈ సత్యమును వ్యక్త మొనర్చుచు రెండుగా పగిలిన స్తంభము మధ్యనుండి నరసింహమూర్తి ఆవిర్భవించెను.

పదునైదవ అవతారము వామనావతారము. బలిచక్రవర్తిని వంచించి దేవతలకు స్వర్గము నిచ్చుట ఈ అవతారమున విశేషము. ఈ అవతారమున యుద్ధము లేదు. బలి చక్రవర్తి భక్తి యనెడి బలమును గలిగియుండెను. అందుచేత శక్తితో గాక బలిని యుక్తితో వామనమూర్తి జయించెను.

పదునారవ అవతారము పరశురామావతారము. పరశురాముని భార్గవరాముడని కూడ పిలుతురు. త్రేతాయుగారంభమున పరశురాముడు ఆవిర్భవించి, క్షత్రియ కులమును నాశన మొనర్చినట్లు తెలియుచున్నది. ఇతడు ఇరువది యొక్కమారు పృథివిపై దండెత్తి దైవద్వేషులు, బ్రాహ్మణ ద్వేషులగు క్షత్రియులను పరిమార్చెను.

పదునేడవ అవతారము వేదవ్యాసుడు. సత్యవతీ పరాశరులకు బిడ్డడై జన్మించి, లోకకళ్యాణార్థమై వేదములను విస్తరింపజేసెను. అష్టాదశ పురాణములను రచించెను. ఉప పురాణములను రచించెను. భారతమును రచించెను. భాగవతమును రచించెను. బ్రహ్మసూత్రములను రచించెను. వ్యాసుడు లేని సనాతన ధర్మ వైభవము అనూహ్యముగ మిగులును.

పదునెనిమిదవ అవతారము శ్రీరామావతారము. రాముడు పోతపోసిన ధర్మ స్వరూపము. శ్రీరాముడు ఆదర్శ పురుషుడుగా, ఆదర్శ పుత్రుడుగా, ఆదర్శ ప్రభువుగా, ఆదర్శ భర్తగా, ఆదర్శ స్నేహితుడుగా, ఆదర్శ శిష్యుడుగా, ఆదర్శ గురువుగా, ఆదర్శ సోదరుడుగా, ఆదర్శ శత్రువుగా అన్యులు అనుకరించలేని రీతిలో జీవించి, సర్వులకు మార్గదర్శకుడయ్యెను.

పందొమ్మిదవ, ఇరువదియవ అవతారములలో భగవానుడు బలరామకృష్ణులుగ అవతరించెను. వీరిరువురు భూ భారమును హరించిరి. శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ పదారు కళలతో మూర్తీభవించిన పూర్ణావతారము. ప్రేమావతారము. జగత్తులో గోచరించిన ఏకైక పురుషోత్తము డితడే.

ఇరువది యొకటవ అవతారము బుద్ధావతారము. భాగవత రచన జరుగు నాటికి ఈ అవతారము ఆవిర్భవించలేదు. భవిష్యత్తులో ఆవిర్భవించునని సూతుడు చెప్పెను. బుద్ధభగవానుడు మహాత్యాగి. ఆదర్శవంతుడు. అపార కరుణా సముద్రుడు. కాలపరిస్థితులను దృష్టియం దిడుకొని నైతిక జీవనమును ప్రజలలో ప్రవేశపెట్టుటయే ముఖ్యోద్దేశ్యముగా కలిగియుండుటవలన బుద్ధుడు భగవంతుని గూర్చి ప్రవచించక, ధర్మమునకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యము నొసగెను.

ఇరువది రెండవ అవతారము 'కల్కి' యవతారము. ఇది కలియుగాంతమున వచ్చును. అధర్మము పెచ్చు పెరిగినపుడు ధర్మ సంస్థాపనకై శంబల యనెడి గ్రామమున విష్ణుయశు డనెడి బ్రాహ్మణునకు కల్కిరూపమున భగవానుడు ఆవిర్భవించును. ఈ విధముగ అసంఖ్యాకములై యున్న హరి యవతారములు- చదివిన వానిని పాపవిముక్తిని గావించుచున్నవి.

ఆ॥ అతి రహస్యమైన హరి జన్మ కథనంబు మనుజు డెవ్వడేని మాపురేపు
జాల భక్తి తోడ జదివిన సంసార దుఃఖరాశి బాసి తొలగిపోవు!

యని ఆంధ్ర భాగవతమున పోతనామాత్యుడు తెలిపెను.

భగవానుని అవతార వైభవమును గాంచలేని మూఢులు ఆయనను దేహధారిగా భావించుచుందురు. ఆకాశమున మేఘరాశిని ఆరోపించునట్లు, వాయువునందు ఇసుకరేణువుల నాపాదించునట్లు సచ్చిదానంద రూపుడగు భగవానుని యందు దేహమును గాంచుచున్నారు. ఈ అవిద్యావరణము నుండి బయటపడిన జీవుడు సర్వగతుడైన పరమాత్మను దర్శించుచున్నాడు.

రంగస్థలంపై నటించు నటుని మూర్ఖుడగు మానవుడు గుర్తించలేని విధముగ, మూఢుడైన మానవుడు నామరూపముల వెనుక భాసించు అస్తి భాతి ప్రియ రూపుడగు పరమాత్మను గాంచలేకున్నాడు. గాంచినవాడు ధన్యుడగుచున్నాడు. నిష్కల్మష హృదయముతో శ్రీహరిని భక్తి చేయువారికి అతడు సులభుడగును.

ఉ॥ ఇంచుక మాయ లేక మది నెప్పుడు బాయని భక్తి తోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వడేని హరి దివ్య పదాంబుజ గంధరాశి సే
వించు నతం డెఱుంగు నరవింద భవాదులకైన దుర్లభో
దంచితమైన యా హరి యుదార మహాద్భుత కర్మమార్గముల్

సూతుడు చెప్పుచున్నాడు. వేదవ్యాస భగవానుడు భాగవత పురాణమును రచించెను. శ్రీకృష్ణుడు వైకుంఠమున కేతెంచగనే కలియుగ మానవులు అజ్ఞానమతులైరి. అట్టి వారి నుద్ధరించుటకు సర్వవేద సమానము, కల్యాణప్రదమునగు భాగవతము ఆవిర్భవించినది. ఈ పురాణము జీవుల అజ్ఞానాంధకారమును తొలగించుటలో ఆదిత్యుని వంటిది.

సీ॥ పుణ్యకీర్తనుడైన భువనేశు చరితంబు బ్రహ్మ తుల్యంబైన భాగవతము
సకల పురాణరాజము దాల్చి లోక భద్రముగ ధన్యముగ మోదముగ బ్రీతి
భగవంతుడగు వ్యాస భట్టారకు డొనర్చి శుకు డనియెడు తన సుతుని చేత
జదివించె నింతయు సకల వేదేతిహాసములలోపల నెల్ల సారమైన

ఆ॥ యీ పురాణమెల్ల నెలమి నా శుకయోగి గంగనడుమ వచ్చి ఘన విరక్తి
యొదవి మునులతోడ నుపవిష్టుడగు పరీక్షిన్నరేంద్రు డడుగ జెప్పె వినుడు

వేదేతిహాసములలోని సారభూతమగు విషయమును గ్రహించిన వ్యాసుడు శ్రీమద్భాగవతమును రచించెను. అద్దానిని తన కుమారుడు, వైరాగ్యపురుషుడగు శుకయోగికి వినిపించెను. శుకుడు గంగాతీరమున మునిజన పరివేష్టితుడై, విరాగియై ప్రాయోపవేశము జేయుచున్న పరీక్షిన్మహారాజునకు బోధించెను. ఆ సమయమున శ్రోతలలో సూతమహర్షి కూడా యుండెను.

"శౌనకాది మునులారా! గంగాతీరమున శ్రీశుకుడు పరీక్షిత్తునికి బోధించిన భాగవతమును నేను వినియుంటిని. ఆయన దయచే అవగతమొనర్చుకొంటిని. దానినే మీకు బోధింతును" అనెను.

సూతుని మాటల నాలకించిన శౌనకాదులు ఇలా పలికిరి: "సూతుడా! పరమ పవిత్రమైన ఈ భాగవతము ఏ యుగమున చెప్పబడినది? ఎచ్చోట ఇది చర్చింపబడెను? వ్యాసుడు భాగవతమును వ్రాయుటకు గల కారణమేమి? వ్యాసపుత్రుడగు శుకదేవుని గూర్చి మేమెఱుగుదుము. అతడు మహాజ్ఞాని. అభేద దర్శనము చేయువాడు" యనుచు శుకుని గూర్చి చెప్పసాగిరి.

శ్రీశుకుడు దిగంబరుడై వనముల కేగుచుండెను. ఒకచోట కొందరు అప్సరస్త్రీలు ఒక సరోవరమున వివస్త్రలై స్నాన మాచరించుచుండిరి. ఆ సమయమున శ్రీశుకుడు యౌవన సౌందర్యముతో శోభించుచు దిగంబరుడై వెడలుచుండెను. అప్సరసలు ఆయనను గాంచిరి. అయినను వస్త్రములను ధరించలేదు. ఆ మహాత్ముని మనమున దాల్చి నమస్కరించిరి.

ఆ తరువాత వ్యాసుడరుదెంచెను. పుత్రుని అన్వేషించుచు వచ్చెను. అతడు వృద్ధుడు. పైగా వస్త్రములను ధరించియుండెను. అయినను వ్యాసుని జూడగనే అప్సరస్త్రీలు వస్త్రములను ధరించి సిగ్గుతో నిలబడిరి.

వ్యాసుడు వారిని ప్రశ్నించెను. "అప్సరసలారా! ఏమిటి మీ వింత ప్రవర్తనము? నా కుమారుడు యౌవనవంతుడు. అతనిని జూచి మీరు సిగ్గుపడలేదు. నన్ను గాంచి సిగ్గుపడుచుంటిరి. కారణమేమి?" యని అడిగెను.

"అయ్యా! నీ కుమారుడు యవ్వనవంతుడైనను, అతడు నీవలె మమ్ములను ప్రశ్నించలేదు. ఆయన యువకుడైనను వృద్ధునితో సమానుడు. అందుచేత ఆయనను జూచి మేము సిగ్గుపడలేదు. మీరు మమ్ములను గుర్తించినారు. పైగా కారణ మడిగినారు" యని సమాధాన మొసగినారు అప్సరస్త్రీలు.

శుకునకు భేదము గోచరించదు. ఆ దివ్యాత్మునికి స్త్రీలో స్త్రీత్వము గోచరించదు. బ్రహ్మమే గోచరించును. అతడు అందరిలో, అంతటా పరమాత్మనే దర్శించును.

శుకుడు గోచియు లేక పైజన జూచి తోయము లందు ల
జ్జకు జలింపక చీర లొల్లక చల్లులాడెడి దేవక
న్యకలు హా! శుక యంచు వెన్క జనంగ వ్యాసుని జూచి యం
శుకములన్ ధరియించి సిగ్గున స్రుక్కి రందఱు ధీనిధీ!

"సూతుడా! అవధూతయగు అట్టి శుకబ్రహ్మ గంగాతీరమున ఎట్లు లభించెను? అతడు గృహస్థుల ఇండ్లలో పండ్రెండు నిమిషముల కన్నను ఎక్కువకాలము నిలువడు. అట్టి దివ్యాత్ముడగు శుకదేవుడు ఏడురోజులు గంగాతీరమున ఎలా వసించెను? మహాత్ముడైన శుకయోగి నుండి భాగవతామృతమును పానము చేసిన పుణ్యాత్ముడు పరీక్షిత్తుని గూర్చి కూడా మాకు తెలుపుము;" యని శౌనకాది మునులడిగిరి.

క॥ సారముల నెల్ల నెఱుగుదు పారగుడవు భాషలందు బహువిధ కథనో
దారుడవు మాకు సర్వము భారము ముట్టంగ దెలియ బలుకు మహాత్మా

శౌనకాది మునులిలా ప్రశ్నించగా సూతుడు భాగవతరచనకుగల కారణమును, రచనోద్దేశ్యమును తెలుపుచున్నాడు.

వ్యాసుని నైరాశ్యము

ద్వాపర యుగము ముగియు సమయ మాసన్నమాయెను. సత్యవతీ నందనుడగు వ్యాసుడు ఒకనాడు సరస్వతీ నదీజలములలో స్నానాది కర్మములను ముగించి, నిర్మలమై, పవిత్రమై నొప్పారు బదరికాశ్రమమున ధ్యానచిత్తముతో కూర్చొని యుండెను.

వ్యాసుడు వేదములను సంస్కరించిన మహనీయుడు. అష్టాదశ పురాణములకు కర్తయైనవాడు. బ్రహ్మసూత్రములను రచించినవాడు. వేదవ్యాసుడని కీర్తింపబడెను.

వ్యాసుడు అశ్రుపూర్ణవదనుడై విచారముతో గూర్చొని యుండెను. ఆ దారిన అదే సమయానికి వెడుచుండిన నారదమహర్షి వ్యాసుని గాంచెను. వ్యాసుని ముఖారవిందమున గోచరమయ్యే బాధను గ్రహించెను. వ్యాసుని ప్రశ్నించెను: "పరాశరాత్మజా! మీ వదనమున విషాదఛాయలు అలుముకొనుటకు కారణమేమి? సర్వశాస్త్ర పారంగతులైన మీకు అశాంతి ఎలా ఏర్పడినది?"

ఉ॥ ధాతవు భారతశ్రుతి విధాతవు వేదపదార్థజాత వి
జ్ఞాతవు గామ ముఖ్యరిపు షట్క విజేతవు బ్రహ్మతత్త్వ ని
ర్ణేతవు యోగినేతవు వినేతవు నీవు చలించి చెల్లరే
కాతరు కైవడిన్ వగవ గారణమేమి పరాశరాత్మజా!

నారదుని మాటల నాలకించిన వ్యాసుడు ఇలా పలికెను: "నారదమునీంద్రా! అదియే నాకును అవగత మగుటలేదు. నీవు త్రిలోక సంచారివి. జ్ఞానివి. నీకు తెలియని విషయము లేదు. నీవు సూర్యునివలె మూడులోకముల యందు చరించుచుందువు. వాయుదేవుని వలె నిఖిల లోకముల యందు మెలగుచుందువు. బ్రహ్మ శరీరము నుండి పుట్టినవాడవు. పురాణపురుషుడైన విష్ణుమూర్తిని కీర్తించుచుందువు. అన్ని దిక్కులయందు నీ పవిత్రపాదముల నుంచితివి. గొప్ప జ్ఞానవంతుడవై తరించితివి.

క॥ పుట్టితి వజు తనువున జేపట్టితివి పురాణపురుషు భజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది ముట్టితివి మహాప్రబోధమున మునినాథా!

"మునీంద్రా! నీకు తెలియని ధర్మము ఏ లోకముననను లేదు. సమస్తమును దర్శించినవాడవు. ఈ నా నైరాశ్యమునకు కారణమేదియో నీకు తెలియును. దయతో నాకు వివరింపుము.

క॥ నీ కెఱుగరాని ధర్మము లోకములను లేదు బహువిలోకివి నీవున్
నా కొఱత యెట్టి దంతయు నాకున్ వివరింపుమయ్య నారద కరుణన్

నారదుడు క్షణకాల మాలోచించి వ్యాసునితో ఇలా పలికెను: "మహాత్మా! నీవు ధర్మార్థకామములను తెలిపెడి త్రివర్గములను గూర్చి మహాభారతాది గ్రంథములలో రచించితివి. శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క దివ్యగాథలను కీర్తించు మోక్షప్రదాయకమగు గ్రంథమును రచింపకుంటివి. హరినామ స్తుతికి నోచుకోని కావ్యము విచిత్రార్థములతో గూడి యుండినను కాకుల గర్తమువలె యుండును.

"మహాత్మా! వ్యాసా! జటిలమైన వేదాంత శాస్త్రమును ప్రవచించిన నీవు భగవద్భక్తిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా ప్రవచించవైతివి. ఎంతటి జ్ఞానము కలిగినను భక్తి లేనిదే ముక్తి రాదు. భగవానుని అనంత కళ్యాణ గుణములను కీర్తించకపోవుటయే నీ ఆవేదనకు ముఖ్యకారణము. హరిభక్తిని విరివిగ పంచెడి భాగవత కావ్యమును రచించి, మీ హృదిలోని ఆవేదనను పోగొట్టుకొనుడు" యని తెలియజేసెను.

ఉ॥ అంచితమైన ధర్మచయ మంతయు జెప్పితి వందులోన నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ లేర్పడ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నిన గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చుటెల్ల హరి గోరి నుతింపుమి నార్యపూజితా!

నిర్గతకర్మము, నిరుపాధికమునగు జ్ఞానము హరిభక్తి లేకుండా సిద్ధించదు. ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితో చేయబడని కర్మము ఈశ్వరప్రియము గాబోదు. భక్తిరహిత కర్మ జ్ఞానములు నిరర్థకములు. కనుక భవబంధములను తొలగించు వాసుదేవుని లీలా విశేషములను వర్ణింపుమని నారదుడు వ్యాసునికి చెప్పెను. భక్తియుతుడు సంసారమున చిక్కడు. భక్తిరస వశీకృతుండై హరిచరణ సేవను సదా చేయుచుండు మనెను.

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ ధీమహి
ప్రద్యుమ్నాయానిరుద్ధాయ నమ స్సంకర్షణాయ చ

అని నారదుడు కీర్తించి, కృష్ణనామ వైభవమును వివరించుచు తన పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును వివరించెను.

నారదుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము

పుణ్యకర్మలన్నియు పుణ్యశ్లోకుడగు శ్రీహరిని కీర్తించుటకేనని నారదుడు చెప్పెను.

తపస్సు, వేదాధ్యయనము, యజ్ఞానుష్ఠానము, దానము మొదలగువాని ఏకైక ప్రయోజనము పురాణపురుషుడైన శ్రీహరి గుణకీర్తనమే యని పలికిన నారదుడు తన పూర్వజన్మ విషయమును వ్యాసుని కెరింగించెను.

నారదుడు శాపవశాత్తు ఒక దాసి గర్భమున జన్మింపవలసి వచ్చెను. నారదుని తల్లి వేదవాదరతులగు బ్రాహ్మణుల కడ దాసిగా నుండెను. వర్షఋతువు యరుదెంచెను. యోగులైన ఆ బ్రాహ్మణులు ఒకచోట చాతుర్మాస్యవ్రతము నాచరించుచుండిరి. నారదుడు వారికి సేవ చేయుచుండెడివాడు.

బాల్యక్రీడలను బాలుడైన నారదుడు మానివేసెను. ఇంద్రియములను నిగ్రహించెను. మితభాషియై యుండెను. బాలుని ప్రవర్తనమును మెచ్చిన యోగులు అతనిని ప్రేమతో చూచుచుండిరి. ఒకసారి వారు తినగ మిగిలిన ఉచ్ఛిష్టాన్నమును బాలున కొసంగిరి. ఆ ప్రసాదమును భుజించుటచేత నారదునికి ప్రసన్నత ఏర్పడినది. పాపము తొలగినది. చిత్తము పరిశుద్ధమైనది. భగవత్కథల యందు ఆసక్తి మెండైనది.

చాతుర్మాస్యవ్రత సమయమున వేదవాదులగు ఆ యోగులు నిత్యము కృష్ణకథలను గానము చేయుచుండిరి. ఆ దివ్యకీర్తనమును నారదుడు శ్రవణము చేయుచుండెను. శ్రవణఫలముగా శ్రీహరియందు దృఢమైన భక్తి కలిగినది. భక్తి వలన బుద్ధి స్థిరపడినది. గుణదోషము లంతరించినవి. చాతుర్మాస్యము సమాప్తియగు సమయ మాసన్నమాయెను.

యోగులు నారదునికి ఉపదేశము నొసంగిరి. ఆ క్షణము నుండి నారదునికి అర్పణ భావము ఏర్పడినది. సమర్పణ భావము సిద్ధించినది. కర్మలు బంధములు గాకుండెను.

ఆమయో యశ్చ భూతానాం జాయతే యేన సువ్రత
తదేవ హ్యామయం ద్రవ్యం న పునాతి చికిత్సితమ్।
ఏవం నృణాం క్రియా యోగాః సర్వే సంసృతి హేతవః
త ఏవాత్మ వినాశాయ కల్పన్తే కల్పితాః పరే ॥

"వ్యాసుడా! రోగకారణములగు పదార్థములను భుజించుట వలన రోగములెలా ఉపశమింపవో, అజ్ఞాన జనితమైన కర్మలవలన కర్మరూపమగు సంసారము నివృత్తి గాదు. రోగకారణములగు ఆ పదార్థములనే వేరే పదార్థములతో కలసి సేవించునపుడు అవి హాని చేయవు సరిగదా మేలును చేకూర్చును. అలాగే కర్మలు బంధహేతువు లైనప్పటికి ఆ కర్మలనే ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితో చేసినచో అవి బుద్ధిని శుద్ధిచేసి ముక్తికి సాధకమగుచున్నవి.

"మహర్షీ! ఈ విధముగా శ్రీకృష్ణుని నేను సేవించుచుంటిని. పరమాత్మ కరుణించినవాడై నాకు జ్ఞానమును, ఐశ్వర్యమును ప్రసాదించెను" యని నారదుడు పలికెను. వ్యాసుని కోర్కె ననుసరించి తన శేషజీవిత విశేషమును గూడ వివరించెను.

నారదుని తల్లి ఒకనాడు ఆవును పాలు పితుకుటకై వెడలెను. ఆమెను త్రోవలో సర్పము కాటువేయగా ఆమె మరణించెను. అద్దానిని గూడ నారదుడు ప్రసాదముగనే స్వీకరించెను. ఆమె మరణానంతరము నారదుడు ఉత్తరదిక్కుగా వెడలెను. ఒక చెట్టు క్రింద కూర్చుని ధ్యానించుచుండెను. ఆ సమయమున శ్రీమహావిష్ణువు నారదుని హృదయమున దర్శనమొసగెను. శ్రీహరి హృదయమున దివ్య దర్శనమును జూపగనే స్పందించిన నారదునికి రోమాంచమాయెను. నేత్రములు ఆనంద బాష్పములతో నిండిపోయెను. ఈలోగా నారాయణుడు అంతర్హితుడాయెను.

నారదుడు దుఃఖించసాగెను. భగవద్దర్శనాభిలాషియై విలపించసాగెను. అంతట నారాయణుని అశరీరవాణి ఇలా పలికెను: "వత్సా! ఈ జన్మమున నీవు నన్ను దర్శించలేవు. వాసనలతో గూడియున్న చిత్తము నన్ను దర్శించలేదు. నాపై నీకు భక్తి కలుగుటకు, విస్తరించుటకు నేను నీకు ఒకమారు నా దర్శనము నొసగితిని. నీవు మహాత్ములకు చేసిన సేవవలన నీ బుద్ధి స్థిరపడినది. భక్తిని చేయుచు నింద్యమగు ఈ దేహమును త్యజించి నీవు నాకు దాసుడవయ్యెదవు" అనెను.

తదనంతరము నారదుడు సిగ్గును విడచి హరినామ సంకీర్తనము జేసెను. భగవత్కథలను స్మరించెను. సంతుష్టచిత్తుడాయెను. అహంకార, మమకారములను విడచెను. నిర్మత్సరుడయ్యెను. దేహమును త్యజించెను. పాంచభౌతికమగు శరీరము పతనమాయెను. ఈవిధముగా నారదుడు విష్ణుపార్షదు డయ్యెను.

"వ్యాసుడా! నీ ఆవేదనకు కారణమును నీ వడుగగా చెప్పితిని. అంతేగాదు. నా జన్మ, కర్మ విశేషములను గూడ తెలిపితిని;" యని పలికిన నారదుడు వ్యాసుని యనుజ్ఞను బొంది, వీణను మ్రోగించుచు, వాసుదేవుని దివ్య నామమును కీర్తించుచూ వెడలిపోయెను. నారదుడు అదృష్టవంతుడని సూతుడు శౌనకాదులతో చెప్పెను.

అశ్వత్థామ అనర్థావేశము

నారదమహర్షి వెడలిన తరువాత సరస్వతీ నదీతీరమున యున్న శమ్యాప్రాసమను ఆశ్రమమున ఆసీనుడై వ్యాసుడు శ్రీమద్భాగవతమును రచించెను. పరమపవిత్రమగు ఈ భాగవతమంతయు తన కుమారుడగు శుకునకు బోధించెను.

కురుక్షేత్రమున యుద్ధము ముగిసెను. భీమసేనుని గదాఘాతములచే దుర్యోధనుని తొడలు విరిగిపోయెను. దుర్యోధనునకు సంతసమును కల్పించు ప్రయత్నములో అశ్వత్థామ ఆలోచనా రహితుడై నిద్రించుచున్న ద్రౌపదీ కుమారుల శిరస్సులను ఖండించెను. దుర్యోధనుడు సంబరపడునని భావించి అశ్వత్థామ అనర్థావేశములో ఆ పని చేసెను. కానీ దారుణమైన ఈ కృత్యమును దుర్యోధనుడు గూడ ఖండించెను. అందరూ అశ్వత్థామను నిందించిరి.

తలలు తెగి పడియున్న తనయులను గాంచి దుర్భర దుఃఖముచే ద్రౌపది విలపించసాగెను. దుస్సహమగు శోకముచే కదలిపోయెను. ఏడ్చుచున్న ద్రౌపదిని అర్జునుడు ఓదార్చెను.

"కళ్యాణీ! దుఃఖింపకుము. పోయిన నీ తనయులు తిరిగిరారు. ఏడ్చినంత మాత్రమున నీవు వారిని పునర్జీవితులను గావింపలేవు. నీ బిడ్డలను వధించిన బ్రాహ్మణాధముడగు అశ్వత్థామ యొక్క శిరస్సును ఖండించి నీకు బహుమానముగ నిచ్చెదను. ఆ శిరస్సుపై ఆసీనురాలవు గమ్ము. పుత్రుల దహన సంస్కారములు ముగిసిన పిదప స్నానము చేయుము;" యని పలికి రథము నెక్కి గురుపుత్రుడగు అశ్వత్థామ ననుసరించెను.

కన్ను మిన్ను గానని స్థితిలో అనర్థావేశమున వ్యక్తి పాపము నాచరించును. పాపము కర్మ ముగియగనే ముగియదు. పాపిని పాపము వెంటబడుచునే యుండును. కొందరు మోసము చేసి ధనము నార్జింతురు. కానీ తాము చేసిన పాపము మదిలో కదలుచునే యుండును. నిద్రను నివారించుచునే యుండును.

రథారూఢుడై వచ్చుచున్న అర్జునుని దూరము నుండియే గాంచిన అశ్వత్థామ భీతి చెందినవాడై పరుగిడెను. అర్జునుడు తన సమీపమునకు వచ్చుచుండెను. ఏమిచేయుటకు తోచక ఉపసంహరించుట తెలియకపోయినను అశ్వత్థామ బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించెను. ఈ బ్రహ్మాస్త్రము వలన ప్రచండమైన అగ్ని బయలుదేరి సమస్త లోకములను పీడింపసాగెను. ఏమి చేయవలెనో తోచని అర్జునుడు భగవానుడైన శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను.

పరిస్థితులు మన అధీనములో యుండవు. ఏ క్షణమునైనను తారుమారు గావచ్చును. పరిస్థితులు విషమించినపుడు భీతిచెంద నవసరములేదు. పరమాత్మను ప్రార్థింపవలెను. భగవన్నామమును పలుకవలెను. పరిస్థితుల నెదుర్కొను శక్తిని భగవానుడు

మనకు ప్రసాదించును. భక్తుడైన అర్జునుడు బ్రహ్మాస్త్రము వలన సర్వదిక్కుల యందు ప్రకటమైన తేజమును గాంచి, భీతిచెంది పరమాత్మను ప్రార్థించెను.

"శ్రీకృష్ణా! మహాబాహో! ఈ భయంకరాగ్ని సర్వవ్యాపక మగుచున్నది. దీని పుట్టుక ఎక్కడో తెలిసివచ్చుట లేదు. నీవు తప్ప మాకు రక్షకు లెవ్వరును లేరు" యని ప్రార్థించెను.

సీ॥ పద్మలోచన కృష్ణ భక్తాభయప్రద వినుము సంసారాగ్ని వేగుచున్న
జనుల సంసారంబు సంహరింపగ నీవు దక్క నన్యులు లేరు తలచి చూడ
సాక్షాత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు ప్రకృతి పరుండవు ప్రభుడ వాద్య
పురుషుండవగు నీ ప్రబోధంబుచే మాయ నడతువు నిశ్శ్రేయ సాత్మయందు

ఆ॥ మాయయందు మునిగి మనువారలకు గృపసేసి ధర్మముఖ్య చిహ్నమయిన
శుభము సేయుచుందు సుజనుల నవనిలో గావ బుట్టుదువు జగన్నివాస!

క॥ ఇదియొక తేజము భూమియు జదలును దిక్కులును నిండి సర్వంకషమై
యెదురై వచ్చుచు నున్నది విదితముగా నెఱుగ జెప్పవే దేవేశా!

అని అర్జునుడు పలుకగా శ్రీకృష్ణుడు ఇలా చెప్పుచున్నాడు: "అర్జునా! అశ్వత్థామ బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించెను. అతడు ప్రయోగము నెరుగునే గాని ఉపసంహారము నెరుగడు. అర్జునా! నీవు ఉపసంహరింపగలవు. అందుచేత వెంటనే ఆ కార్యమును పూర్తి చేయుము" యనెను.

అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని వచనములను శిరోధార్యముగా భావించెను. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రమును నివారించుటకు తన బ్రహ్మాస్త్రమును సంధించుటకు నిర్ణయించుకొని శ్రీకృష్ణునికి నమస్కరించెను.

అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రమును అర్జునుడు సునాయాసంగా ఉపసంహరించగలడు. కానీ ప్రతి కార్యారంభము నందు పరమాత్మను స్మరించడం అర్జునునకు అలవాటయింది. అదియే అతనిని విజయుడుగా తీర్చిదిద్దింది. మనము కూడా పరమాత్మకు నమస్కరించిన తరువాతనే కార్యము నాచరించాలి. మనలో శక్తి సామర్థ్యము లుండవచ్చును. కానీ మనకు విజయమును చేకూర్చునది పరమాత్మ కృపయేనని మరువరాదు.

భగవత్కృపచే అర్జునుడు బ్రహ్మాస్త్రములను నివారించెను. తరువాత క్రుద్ధుడైన అర్జునుడు అశ్వత్థామను యజ్ఞపశువును బంధించినట్లు బంధించెను.

శ్రీకృష్ణుడు క్రుద్ధుడై అర్జునునితో ఇలా పలికెను: "అర్జునా! ఈ అశ్వత్థామ దారుణ పాపము నొనరించినాడు. నిరపరాధులు, నిద్రితులునైన బిడ్డలను రాత్రిపూట వధించినాడు. ఇతడు క్రూరుడు. నిర్దయుడు. ఈ బ్రాహ్మణాధముని వధింపుము. ఇతడు క్షమాభిక్ష కర్హుడుగాడు.

చ॥ వెఱచిన వాని దైన్యమున వేదుఱు నొందిన వాని నిద్ర మై
మఱచిన వాని సౌఖ్యముగ మద్యము ద్రావిన వాని భగ్నుడై
పఱచిన వాని సాధు జడభావము వానిని గావుమంచు వా
చఱచిన వాని గామినుల జంపుట ధర్మముగాదు ఫల్గునా!

"ఈ బ్రాహ్మణాధముడు చంపగూడని వారిలో చేరడు. ఈ మూఢుని వధించుటయే శ్రేయస్కరము. అర్జునా! ఈ దుష్టుని శిరస్సును కానుకగా నిచ్చెదనని నీవు చెప్పుటను నే నాలకించితిని. ఇతడు గావించిన దుష్టకార్యమును దుష్టుడైన దుర్యోధనుడు గూడ సమర్థించలేదు. అట్టివానిని విడచుట మంచిది గాదు. ఇతడు వధార్హుడే" యనెను.

అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని వచనముల నాలకించెను. కానీ అశ్వత్థామను వధించుట యను కార్యమును విడచిపెట్టెను. గురుపుత్రుడైన బ్రాహ్మణుని వధించినచో పాపమెుచ్చునేమో యని అర్జునుడు ఆలోచించెను. ఒక కార్యమును ఆచరించేముందు ఈ కార్యాచరణము పుణ్యమును ఇచ్చునా; పాపమును దించునా? అని ఆలోచింపవలెను. పాపకార్యమైనచో త్యజింపవలెను. పుణ్యాత్ములు పాపము నాచరించుటకు వెనుకాడుచుందురు. పాపమును గాంచి సాధకుడు భయము నొందుట ఒక చక్కని సుగుణము. ఈ సుగుణము వ్యక్తిని శీలవంతునిగ తీర్చిదిద్దును.

అశ్వత్థామను పశువువలె బంధించిన అర్జునుడు అతనిని ద్రౌపది వద్దకు తీసికొని పోయెను. అవమానముతో అశ్వత్థామ తలవంచి నిలబడియుండెను. "ఆవేశములో శిశువులను సంహరించితిని. ఆ దుష్టకార్యమును ఎందుకు చేసితిని?" యని తనలో తాను చింతించుచుండెను. పదుగురిలో తలవంచుకొని నిలబడెడి కార్యము నెప్పుడూ చేయరాదు. పాపము మనిషి తేజస్సును హరించును. వందనీయుడగు వ్యక్తి నిందనీయుడైనచో అది అతనికి మరణము కంటెను ఘోరమై యుండును.

అశ్వత్థామ బంధింపబడి యుండుటను ద్రౌపది సహింపలేకపోయెను. "అతనికి విముక్తిని ప్రసాదింపుడు. నాథా! ఆలోచింపుము. ఎవరివద్ద నీవు అస్త్ర శస్త్ర విద్యలలో పారంగతుడ వైతివో పుణ్యాత్ముడగు ఆ ద్రోణాచార్యుడు పుత్రుడైన ఈ అశ్వత్థామ రూపమున నున్నాడు. ఇతనిని వధించుట గురువును వధించుటయే కాగలదు. అతడు పాపము నాచరించి యుండవచ్చును. నీవును అతనివలె పాపము నాచరింతువా!

"నాథా! ఆలోచింపుము. బిడ్డలను పోగొట్టుకొని నేను దుఃఖించుచున్నాను. ఇతనిని వధించినచో నావలెనె ఇతని తల్లిగూడ రోదించును" యనెను.

ఇచ్చట ద్రౌపది చక్కని ఆదర్శమును అందించుచున్నది. అపకారికి సైతము ఉపకారము చేయు సన్మార్గమును చూపుచున్నది. ఆగ్రహము నెవ్వరైనను ప్రదర్శింపగలరు. నిగ్రహమును ప్రదర్శించువారే పుణ్యాత్ము లనబడెదరు.

బాధలకు గురియైనవారు అలాంటి బాధలు ఇతరులకు సంక్రమించ గూడదని సంకల్పించాలి. తన కేమి జరిగినను తన ద్వారా పాపము జరుగకూడదని ఆలోచించాలి.

ద్రౌపది చెప్పుచున్నది. "నాకు పుత్రులు లేరు. కానీ భర్తలున్నారు. అశ్వత్థామ తల్లియగు కృపి భర్తను పోగొట్టుకొని యున్నది. ఆమెకు ఆశాజ్యోతి బిడ్డడొక్కడే. ఆ వెలుగును గూడ ఆర్పి కృపిని అంధకార కూపములో పడవేయుట సముచితము గాదు" యని ద్రౌపది పలికెను. ద్రౌపది వచనములు సర్వులకు ఆమోదయోగ్యములై, కర్ణపేయములై యుండెను.

బంధింపబడియున్న అశ్వత్థామకు ద్రౌపది నమస్కరించెను. ఇంటి గడప వద్దకు వచ్చిన వాడెవడైనను అతనికి నమస్కరించాలి. ఇంటికి వచ్చినవానిని అవమాన పరచగూడదు. ద్రౌపది అశ్వత్థామతో ఇలా పలికెను:

"తండ్రీ! ఈ పని నీకు తగునా! నా భర్తలందరు మీ తండ్రియైన ద్రోణాచార్యుని వద్ద విద్య నభ్యసించినారు. నీ రూపమున నీ తండ్రియే భాసించుచున్నాడు. శిష్యులైనవారు బిడ్డల వంటివారు. వారి పుత్రులు మీకు పౌత్రులగుదురు. బాలురైన ఆ పసికందులను నిర్దయుడవై అలా దారుణముగా ఎలా వధించితివి?

క॥ భూసురుడవు బుద్ధి దయా భాసురుడవు శుద్ధ వీర భట సందోహా
గ్రేసరుడవు శిశుమారణ మాసురకృత్యంబు ధర్మమగునే తండ్రీ!

"గురుపుత్రా! బిడ్డలు బలిష్ఠులు గారు. శస్త్రధరులు గారు. నిన్నెదిరించలేరు. పైగా వారు శయ్యపై నిద్రించుచున్నారే గాని రణరంగమున లేరు. నీకు వారు ఏమి ద్రోహము చేసితిరి? యుద్ధరంగములో శత్రువుల శిరస్సులను ఖండించినట్లు అమాయకంగా నిద్రించు బాలుర శిరస్సులను ఖండించితివి. నీ చిత్తమెలా అంగీకరించినది? నీ చేతులెలా ఆచరించినవి?

"బ్రాహ్మణోత్తమా! నిన్ను అర్జునుడు బంధించి తెచ్చెనన్న వార్త నీ తల్లికి తెలిసినచో ఆమె ఎంత కుమిలిపోవునో గదా యని నేను విచారించుచున్నాను. నిర్దాక్షిణ్యంగా శిశువులను వధించినచో వారి తల్లినగు నేను దు:ఖింతునని నీ కనిపించలేదా" యనెను.

ధర్మయుతమై, కరుణా పూరితమైన ద్రౌపది పలుకులను సర్వులు ఆమోదించిరి. భీమునకు ద్రౌపది మాటలు నచ్చలేదు. భీముడిలా పలికెను.

"ఈ దుష్టబుద్ధిని విడువకూడదు. ద్రౌపది వెఱ్ఱిదానివలె ప్రసంగించినది. వీడు బ్రాహ్మణుడా! కాడు. కిరాతకుడు. తన బిడ్డలను చంపిన ఈ హంతకుని వధింప కుండుడని ద్రౌపది ఉన్మాదినివలె పలుకుచున్నది. ఈ దౌర్భాగ్యుని చంపవలసినదియే. మీలో ఎవరైనను ఇతనిని వధింపుడు. లేనిచో నా పిడికిటి పోటుతో వాని శిరమును భిన్నము చేసెద" నని పలుకుచూ భీమసేనుడు ద్రౌపది అశ్వత్థామల మధ్యకు వచ్చి నిలబడెను.

శ్రీకృష్ణుడు భీమసేనుని శాంతింపజేసెను. అర్జునునితో శ్రీకృష్ణుడిట్లనెను: "కిరీటీ! శిశువులను నిర్దాక్షిణ్యముగ సంహరించిన ఈ దుష్టాత్ముడు వధార్హుడే. కానీ గురుపుత్రు డైనందున ఇతనిని ద్రౌపది చెప్పినట్లు సంహరించుటయు తగదు. కనుక ఇది వధ గాకుండా చూడుము. అలాగని విడచిపెట్టకుము. మధ్యమార్గము నవలంబించుము."

ఉ॥ అవ్యుడు గాడు వీడు శిశుహంత దురాత్మకు డాతతాయి హం
తవ్యుడు బ్రహ్మబంధు డగు దప్పదు నిక్కము బ్రాహ్మణో న హం
తవ్య యటంచు వేద విదితం బగు గావున ధర్మ దృష్టి గ
ర్తవ్యము వీని గాచుట యథాస్థితి జూడుము పాండవోత్తమా!

అని శ్రీకృష్ణుడు పలుకగనే భగవానుని ఆంతర్యమును గ్రహించిన అర్జునుడు ఖడ్గమును చేబూని అశ్వత్థామ కేశములను ఖండించి అతని మస్తకమున భాసించుచున్న మణిని హరించెను. దానితో అశ్వత్థామ తేజోవిహీనుడాయెను.

అశ్వత్థామకు తగిన దండనయే విధింపబడినదని సర్వులు భావించిరి. కానీ తనకు మరణమే ఈ శిక్షకన్నా నయమని అశ్వత్థామ భావించెను. అవమానము కన్నా మరణమే మేలు. అశ్వత్థామ వెడలిపోయెను. పాండవులు శోకతప్తమైన ద్రౌపదితో గూడి మరణించిన శిశువులకు దహన సంస్కారములను గావించిరి.

కుంతీదేవి భగవానుని కీర్తించుట

పరలోకగతులగు బంధువులకు పాండవులు తర్పణము లొసంగిరి. సోదరులతోను, గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులతోను, కుంతి, ద్రౌపది మొదలగువారితో గూడినవాడై ధర్మరాజు గంగాతీరమున ఆసీనుడై యుండెను. అందరూ బంధునాశమును తలచుకొని దుఃఖించుచుండిరి. మునులతో గూడియున్న శ్రీకృష్ణుడు వారి నోదార్చెను. ఈ లోకమున ఎవ్వరూ కాలము నతిక్రమింపలేరనియు, కాలచక్రము నతిక్రమించుట ఎవ్వరికిని సాధ్యపడదు యని భగవానుడు తెలిపెను.

కాలము ఎవ్వరినీ కనికరించదు. కాలములోనే ఒకనాడు మృత్యుగాలము మనిషికి ఎదురౌతుంది. ఈ సత్యమును గ్రహించి దీపముండగనే ఇంటిని చక్కబెట్టుకోవాలి. కాలము మనకొరకు ఆగదు. ఆగని కాలాన్ని దృష్టిలో నుంచుకొని బ్రతుకును సాధనలో ముందుకు సాగించుకోవాలి.

దుర్యోధనుడు గ్రహించిన రాజ్యమును శ్రీకృష్ణుడు మఱల ధర్మరాజున కొసంగెను. ధర్మరాజు చేత మూడు అశ్వమేధయాగములను చేయించెను. ధర్మరాజు యొక్క కీర్తి ఇంద్రుని వలె వ్యాప్తి చెందెను.

శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకు వెడల దలచెను. సాత్యకి, ఉద్ధవులతో గలసి పయనమగుచుండెను. రథము నెక్కుచుండెను. ఇంతలో అభిమన్యుని ధర్మపత్నియగు ఉత్తర భీతితో కలత చెంది పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. శ్రీకృష్ణుని శరణుజొచ్చెను.

పాహి పాహి మహాయోగిన్ దేవదేవ జగత్పతే
నాన్యం త్వదభయం పశ్యే యత్ర మృత్యుః పరస్పరమ్

"దేవదేవా! జగదీశ్వరా! మహాయోగీ! నన్ను రక్షింపుము. ఈ ప్రపంచమున ఒకరినొకరు చంపుకొనుటకు సిద్ధపడియున్నారు. నీవు తప్ప ఈ లోకమున నా కభయమిచ్చువారు లేరు.

"అగ్నులను విరజిమ్ముచూ ఈ బాణము నా వైపునకు పరుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నది. నాథా! నన్ను అది దహించివేయు ననిపించుచున్నది. నా గర్భము నాశము గాకుండునట్లు ఆశీర్వదింపుము" అని ఉత్తర శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను.

శ్రీకృష్ణుడు తన దివ్యదృష్టిచే సమస్తమును గ్రహించెను. అవమానముచే క్రుద్ధుడైన అశ్వత్థామ ఈ ప్రపంచమున పాండవ శేషమును మిగల్చగూడదని భావించి బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించెనని గ్రహించెను. ఈలోగా మండుచున్న ఐదు బాణములు పాండవులవైపు వచ్చుచుండెను. శ్రీకృష్ణుడు సుదర్శన చక్రముచే ఆ బాణములను నివారించెను. తనను నమ్మి జీవించు భక్తులను భగవానుడు సదా రక్షించుచుండును.

బ్రహ్మాస్త్రమును గాంచి ఉత్తర వ్యాకులపడెను. కానీ ఆమె తనవారైన పాండవుల నాశ్రయించలేదు. శ్రీకృష్ణుని శరణుజొచ్చెను. ఆశ్రయమైనవాడు అచ్యుతుడే గాని అన్యులు గారని ఉత్తర గ్రహించెను. అందుచేతనే శ్రీకృష్ణుడు ఉత్తర గర్భమును రక్షించెను.

అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్ర ప్రభావముచే ఉత్తరయొక్క గర్భము భిన్నమగునని భావించిన పరమేశ్వరుడు ఉత్తరయొక్క ఉదరములో ప్రవేశించి తన యోగమాయచే ఆమె గర్భమును కప్పివైచెను.

పుట్టుక నెరుగని పరమాత్మ ఉత్తర గర్భములోనికి ప్రవేశించెను. శ్రీకృష్ణుడు జన్మించినట్లు దేవకీ వసుదేవులకు భావము కలిగెనే గాని వాస్తవానికి శ్రీకృష్ణుడు గర్భములో ప్రవేశించినదిలేదు. జన్మించినది లేదు. సర్వగతుడైన వానికి ఉపాధి ఎలా పొసగును? అయినను భక్తసులభుడైన పరమాత్మ ఉత్తర గర్భములో ప్రవేశించెను. అచ్చట పెరుగుచుండిన పరీక్షిత్తుని రక్షించెను.

పరీక్షిత్తు నొక్కనినే గాదు; ప్రతి జీవిని తల్లి గర్భములో పరమాత్మయే రక్షించు చున్నాడు. పుట్టిన తరువాత తానే రక్షించుచున్నాడు. గిట్టిన తరువాత గూడ తానే రక్షిస్తున్నాడు. సర్వవేళల సర్వ జీవులను పరమాత్మయే రక్షించుచున్నాడు.

శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకకు వెడలుటకు సిద్ధపడెను. ద్రౌపదితోను, కుమారులతోను గూడినదియై కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని సమీపించి స్తుతింపసాగెను..

కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని సమీపించి ఆయనకు నమస్కరించెను. ప్రతిరోజు శ్రీకృష్ణుడు కుంతీదేవికి నమస్కరించును. కానీ నేడు కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణునికి నమస్కరించినది. "అత్తమ్మా! అదేమిటి? నేను నీ మేనల్లుడను. నేను నీకు నమస్కరించాలి గాని నీవు నాకు నమస్కరింపగూడదు" యని శ్రీకృష్ణుడనెను.

"కృష్ణా! ఇంతవరకు నే నలాగే భావించితిని. కానీ నేడు నీ స్వరూపము నాకు తెలిసివచ్చినది. నీవు సాక్షాత్తు పరమాత్మవు. సర్వులకు ఆరాధ్యమూర్తివి. నీవు ఆదిదేవుడవు. సర్వగతుడవు. ఇంద్రియాతీతుడవు. అపరిచ్ఛిన్నుడవు.

కృష్ణాయ వాసుదేవాయ దేవకీ నందనాయ చ
నందగోప కుమారాయ గోవిందాయ నమోనమః

"నందగోప తనయుడు, దేవకీ పుత్రుడు, వాసుదేవుడు, గోవిందుడు నగు శ్రీకృష్ణునకు పదే పదే నమస్కరించుచున్నాను."

నమః పంకజనాభాయ నమః పంకజమాలినే
నమః పంకజ నేత్రాయ నమస్తే పంకజాంఘ్రయే

"పద్మమును నాభియందు గలవానికి నమస్కారము. పద్మమాలను కంఠము నందు ధరించిన వానికి నమస్కారము. పద్మలోచనుడగు వానికి నమస్కారము. పద్మచిహ్నములైన పాదములు గలవానికి నమస్కారము.

"కృష్ణా! దుష్టుడైన కంసుడు నీ తల్లిదండ్రులను కారాగారమున బంధించి చాలాకాలము బాధించినాడు. నీవు తల్లిదండ్రులకు విముక్తిని ప్రసాదించితివి. అలాగే నేను గూడా నీవలన నా పుత్రులతో గూడ విముక్తిని బొందితిని" యనెను.

భక్తులైన వారికి భగవానుడు సదా మేలు చేయుచునే యుండును. కానీ దానిని మనుజులు విస్మరించుచుందురు. పరమాత్మ జీవితములో మనకు ప్రసాదించిన అవకాశములను స్మరించుకొని సదా ఆయనకు భక్తులమై యుండవలెను. పరిస్థితులు మారవచ్చును. కానీ భక్తి మారకూడదు.

కురుక్షేత్రమున అర్జునుడు తీవ్రముగా వ్యథచెందెను. అట్టి దుఃఖములో గూడ పరమాత్మనే శరణుజొచ్చెను. కుంతీదేవికి ఈనాడు ఏవిధమైన కష్టములు లేవు. ధర్మరాజు రాజ్యపాలనము చేయుచున్నాడు. అయినను ఆమె శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించుచునే యున్నది. భీష్ముడు అంపశయ్యపై పరుండి యుండినపుడు గూడ శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించి, విష్ణుసహస్ర నామమును గాన మొనరించెను. దుఃఖములోగాని, సుఖములోగాని, అవసానదశయందు గాని స్మృతిలో నిలువదగిన ఆశ్రయుడు శ్రీకృష్ణుడే యని ఈ ముువ్వురును ఋజువు చేసిరి.

కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణునికి అమోఘమైన ప్రార్థనను వినిపించెను. గతంలో ఈవిధమైన ప్రార్థనను ఎవ్వరు చేసియుండరు.

విపదః సన్తు నః శశ్వత్తత్ర తత్ర జగద్గురో
భవతో దర్శనం యత్స్యా దపునర్భవ దర్శనమ్

"కృష్ణా! ఏ ఆపదలయందు నీవు మాకు దర్శనము నొసంగుచుందువో అట్టి ఆపదలను మఱల మఱల మా కొసంగుము" యనెను.

కుంతీదేవి ఆపదల నివ్వమని ఆహ్వానించుచున్నది. పరమాత్మను మరపించే సంపదల కన్నను పరమాత్మను జ్ఞాపకము చేయు ఆపదలే శ్రేయస్కరములని భావించినది.

"కృష్ణా! నీవు బాలుడుగ యుండినపుడు నేను గోకులమునకు వచ్చితిని. ఆనాడు నేనొక వింత దృశ్యమును గాంచితిని. నీవు పెరుగుకుండను పగులగొట్టితివని యశోద

నిన్ను త్రాటితో బంధించుటకు త్రాడును తెచ్చినది. అప్పుడు నీవు కన్నీటిని కదలించితివి. కాటుక జారి చెక్కిళ్ళ నంటినది. భయపడుతూ తలను వంచి నిలబడితివి. ఆ దృశ్యము ఇప్పటికిని నా కళ్ళముందు నిలిచియే యున్నది" యనెను.

భగవానుని దివ్యమయ లీలలను స్మృతికి తెచ్చుకొని మననశీలురగువారు, మాధవ నామామృత పానచిత్తులు నగు భక్తులు సదా కృష్ణానందము నందే మైమరచి యుందురు. కుంతీదేవి వలె శ్రీకృష్ణుని దివ్యమయ చేష్టలను, వాటిలోని అంతర్భావములను సాధకులు సదా స్మరించుకొనుచుండవలెను. కర్మలమధ్య భగవానుడు స్మృతిలో కదలవలెను. లేదా నామము ద్వారా రూపమును, రూపము ద్వారా రూపరహిత చైతన్యమును అనుభవమునకు తెచ్చుకొనవలెను.

శృణ్వన్తి గాయన్తి గృణన్త్యభీక్ష్ణశః స్మరన్తి నన్దన్తి తవేహితం జనాః
త ఏవ పశ్య న్త్యచిరేణ తావకం భవ ప్రవాహో పరమం పదాంబుజమ్

"కృష్ణా! నీ చరితమును ఎవరు సదా ఆలకించుచుందురో, కీర్తించుచుందురో, పలుకుచుందురో, స్మరించుచుందురో, ఆనందించుచుందురో అట్టివారు త్వరగ భవబంధముల నుండి విముక్తులై నీ పాదారవిందములను దర్శించుదురు."

"కృష్ణా! నీవే మా దైవము. నీవే మాకు గమ్యము. నిన్ను ఆశ్రయించుకొని మేము జీవించుచున్నాము. అట్టి మమ్ములను వదలి వెళ్ళదలచితివా ప్రభూ! ప్రాణము లేని దేహము వలె నీవులేని పాండవులుందురు. మేము పాలించు ఈ భూమి నీ పాద చిహ్నములతో శోభించుచున్నది. నీవు వెడలినచో దాని శోభ అంతరించును. తండ్రీ! పాండవులపై నాకున్న ప్రేమను త్రుంచివేయుము. కృష్ణా! అఖండమగు గంగా ప్రవాహము సాగరము . వైపునకే పరుగులిడునట్లు, అన్యరాగ మెరుగని నా బుద్ధి నీయందే రమించుచున్నది;"యనెను.

ఉ॥ యాదవులందు బాండవుల యందు నధీశ్వర! నాకు మోహ వి
చ్ఛేదము సేయుమయ్య, ఘనసింధువు జేరెడి గంగభంగి నీ
పాద సరోజ చింతనముపై ననిశంబు మదీయ బుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితో గదియు నట్లుగ జేయగదయ్య యీశ్వరా!

కుంతీదేవి మధుర వచనములతో శ్రీకృష్ణుని స్తుతించెను. ఆయన దివ్యలీలలను కీర్తించెను. శ్రీకృష్ణుడు మందహాసమును చిందించుచు ఆమెను మోహమునకు గురి చేసెను. శ్రీకృష్ణుడు బయలుదేరుటకు సిద్ధమాయెను. కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణునకు నమస్కారము నందించెను.

శా॥ శ్రీకృష్ణా! యదు భూషణా! నరసఖా! శృంగార రత్నాకరా!
లోకద్రోహి నరేంద్ర వంశ దహనా! లోకేశ్వరా! దేవతా
నీక బ్రాహ్మణ గోగణార్తి హరణా నిర్వాణ సంధాయకా
నీకున్ మ్రొక్కెద ద్రుంపవే భవలతల్ నిత్యానుకంపానిధీ!

శ్రీకృష్ణుడు బయలుదేరుటకు సిద్ధమయ్యెను. శ్రీకృష్ణుని తమతోపాటు కొంత కాల ముండుమని ధర్మరాజు ప్రార్థించెను.

ధర్మరాజు దుఃఖమగ్నుడై యుండెను. తన బంధువులందరు మరణించిరని వగచుచుండెను. వ్యాసాది మహర్షులు గూడ హితోపదేశము చేసిరి. అయినను అతని మనసు శాంతించలేదు. అతడు తీవ్ర శోకమునకు గురియయ్యెను.

"ఆహా! నేనెంత మూర్ఖుడను? స్వార్థపరుడను? నా హృదయములో అజ్ఞానాంధకారము దట్టముగ వ్యాపించియున్నది. ఒకనాడు నక్కలకు, కుక్కలకు ఆహారమగు ఈ దేహముకొరకు ఎన్నో అక్షౌహిణీ సేనలను సంహరించితిని. బ్రాహ్మణులను వధించితిని. స్నేహితులను సంహరించితిని. మిత్రులను మట్టుబెట్టితిని. సోదరులను చంపితిని. గురువులను హరించితిని. ఈ పాపమునకు నిష్కృతి లేదు. ఎన్నికోట్ల జన్మలెత్తినను ఈ పాపము కరుగదు.

"యుద్ధమున వధించుట పాపకార్యము గాదని శాస్త్రములు వచించుచున్నను నా మది కుదుటపడుటలేదు. తృప్తి కలుగుట లేదు. స్త్రీలకు భర్తలను దూరము చేసిన పాపము యజ్ఞకర్మల ద్వారా పోతుందని నేను భావించుట లేదు.

యథా పంకేన పంకాంభః సురయా వాసురాకృతమ్
భూత హత్యాం తథైవైకాం న యజ్ఞైర్మార్ష్టు మర్హతి

"బురదనీటిని బురదతో శుభ్రము చేయలేము. కల్లుకుండను కల్లుతో పరిశుద్ధ మొనర్పలేము. అలాగే ఒక్క ప్రాణినైనను హింసించుట వలన కలిగిన పాపమును బహు యజ్ఞము లాచరించినను పోగొట్టుకోలేము;" యని ధర్మరాజు దుఃఖించుచుండెను.

"ఎందుకు చంపితిని?" అని యుద్ధానంతరము ధర్మరాజు విలపించుచున్నాడు. "ఎందుకు చంపాలి?" యని అర్జునుడు యుద్ధారంభముననే దుఃఖించెను. పూర్వ సంకల్పము మనిషిని పరిపూర్ణునిగ మార్చుతుంది. గతజల సేతుబంధనము ఎవ్వరికి శ్రేయము నొనగూర్చదు.

ధర్మరాజు దుఃఖమును గాంచి ద్వారకకు బయలుదేరిన శ్రీకృష్ణుడు తిరిగి హస్తినాపురమునకు వచ్చెను.

"నా ప్రార్థన నాలకించి శ్రీకృష్ణుడు ప్రయాణము నాపుకొని తిరిగి వచ్చెను" యని కుంతీదేవి భావించి సంతృప్తి చెందెను.

" నా అభ్యర్థనను మన్నించి శ్రీకృష్ణుడు హస్తినాపురమునకు తిరిగి వచ్చెను" యని ధర్మరాజు భావించెను. తన ఆవేదనను తొలగించుటకే అచ్యుతు డరుదెంచెనని అభిప్రాయపడెను.

"నాకు కృష్ణుడు స్నేహితుడు. మిత్రులను వదలి చనుట అంత సులభసాధ్యమైన పని గాదు. నా భాగ్యము పండినది" యని అర్జునుడు చింతించెను.

"నా సోదరుడు గనుక నామీద ప్రేమతో వెళ్ళలేక తిరిగి వచ్చెను" అని సుభద్ర భావింపగా, నాయందు గల వాత్సల్యముచే వెనుదిరిగి వచ్చెనని ద్రౌపది భావించెను.

అయినా శ్రీకృష్ణుడు ఏ కారణము వలన తిరిగి వచ్చెను? ఏమో ఆ జగన్నాథునకే ఎరుక. తమ కొరకే వచ్చినట్లు అందరూ భావిస్తున్నారు. కానీ నిర్యాణమునకు సిద్ధంగా యున్న మహాభక్తుడగు భీష్మునికి దర్శనము నొసగుటకు వచ్చినాడని ఎందరికి తెలుసు?

భీష్మ నిర్యాణము

యుద్ధఫలితములు యుధిష్ఠిరుని కలతపెట్టెను. భీష్ముడు అంపశయ్యపై పరుండి యుండెను. ధర్మజ్ఞుడైన భీష్ముని కడ ధర్మరహస్యముల నెరిగినచో ధర్మజుని బుద్ధి స్థిరపడునని భావించిన శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుని భీష్ముని కడకు పంపెను.

భీష్ముడు శరతల్పగతుడై యున్న ప్రదేశమునకు ధర్మరాజు వెళ్ళెను. ఆయన వెంట ఆయన సోదరులు, వ్యాసుడు, ధౌమ్యుడు, శ్రీకృష్ణుడు గూడ వెళ్ళిరి. భీష్ముని దర్శించుటకు అనేకమంది రాజర్షులు, బ్రహ్మర్షులు, దేవర్షులు వచ్చియుండిరి. నారద, వ్యాస, భరద్వాజ, వసిష్ఠ, గౌతమాదులు గూడ వచ్చియుండిరి.

మహాత్ముల మరణము మంగళకరమైనది. దానిని గాంచుటకు దివ్యాత్ములెల్లరు విచ్చేసిరి. మహాత్ములు జీవనదుల వంటివారు. నది పుట్టిన చోటికి వెళ్ళి చూసినచో దాని వైభవ మేమియును గోచరించదు. కానీ అదే నది సాగరమున సంగమించునపుడు విశాలముగా, శోభాయమానముగా గోచరించును.

మహాత్ముల జననము సామాన్యముగనే యుండును. కానీ వారి నిర్యాణము అమోఘముగ యుండును. అద్భుతముగ యుండును. చరించడములోనే నది విశాలమైంది. జీవించడములోనే మహాత్ముడు వికాసమును బొందుతాడు.

భీష్ముడు తనను దర్శించుటకు వచ్చిన మునులందరికి నమస్కరించెను. సదా తన హృదయంలో అర్చింపబడుతున్న అంతర్యామియగు శ్రీకృష్ణదేవుడు మాయామానుష విగ్రహుడై ఎదుట నిలబడి యుండుటను గాంచెను. దివ్య పారవశ్యంతో చలించిపోతూ చేతులెత్తి శ్రీకృష్ణునకు నమస్కరించెను.

ప్రేమానురాగ జనిత బాష్పములతో నిండిన నేత్రములు గల భీష్ముడు పాండవులను జూచెను. వినయ ప్రేమ సుందరులయిన పాండునందనులను గాంచి గంగానందనుడు స్పందించెను.

"పాండవులారా! మీరు ధర్మము నాశ్రయించి జీవించినారు. బ్రాహ్మణులను అనుసరించినారు. భగవానుని దిక్కుగా దలచి బ్రతికినారు. అయినను మిమ్ములను బాధలు వదలిపెట్టలేదు. కష్టాలు కనికరించలేదు. ఇది చాలా విచిత్రముగా నాకు దోచుచుండును.

ఆ॥ ధరణి సురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగా బ్రతుక దలచి మీరు బహు విధముల
నన్నలార! పడితి రాపత్పరంపర లిట్టి చిత్రకర్మ మెందు గలదె?

"పాండవులారా! మీరు శిశువులుగా యున్న కాలమున మీ తండ్రి పాండురాజు మరణించెను. మిమ్ములను వృద్ధిజేయుటకు నా కోడలగు కుంతీదేవి ఎంతగానో శ్రమించినది. అనేక కష్టములను అనుభవించినది.

"నాయనలారా! మేఘములు వాయువు యొక్క అధీనములో యుండి కదలునట్లు ఈ ప్రపంచము కాలాధీనమై యున్నది. కాలము ప్రసాదించే కష్టముల ననుభవింపక తప్పదు. భగవానుని లీలలు సామాన్యులకు అనూహ్యములు. ఏ సమయమున ఎవరి జీవితమును ఏ విధముగ మార్చునో ఎవ్వరికీ తెలియదు. అతని మాయను గాంచుటలో మహాత్ములు గూడ అంధులే యగుచున్నారు.

ఆ॥ ఈశ్వరుండు విష్ణు డెవ్వేళ నెవ్వని కేమి సేయు బురుషు డేమి యెఱుగు
నతని మాయలకు మహాత్ములు విద్వాంసు లడగి మెలగుచుందు రంధులగుచు

"పాండవులారా! దైవతంత్రమైన ఈ విషయమున మీరు చింతింప నవసరము లేదు. ధర్మరాజా! నీ భాగ్యమే భాగ్యము! సర్వగతుడైనవాడు నీకు సర్వమై నిలిచాడు. చూసితిరా! భగవానుని కరుణ అనిర్వచనీయము. అప్రమేయము. మరణ సమయమున ఈ దీనుని కరుణించుటకు తానే స్వయముగా వచ్చియున్నాడు. నా మరణమును మంగళకరము జేయుటకు ప్రేమతో అరుదెంచినాడు" అనెను.

మహాత్ముడైన భీష్మునికి మరణకాలమున మాధవదర్శన మగుచున్నది. మరణము మంగళకరముగ మారుచున్నది. పరమాత్మను దర్శించుచు ప్రాణములను విడువవలెనని భీష్ముడు సంకల్పించెను. దానిని నిజము చేయుటకు నిరంజను డరుదెంచెను.

జీవితము శుభముగ నడచినచో మృత్యువు గూడ శుభకరముగనే యుండును. జీవితకాలమంతయు పరమాత్మను ధ్యానించు వారలకు మృత్యు సమయమున యమదూతలకు బదులుగ యదుభూషణుడు దర్శనమిచ్చును. "భగవాన్! నా మరణ సమయమున నా నేత్రములలో నిలువుము" అని నిత్యము భగవంతుని స్మరింపవలెను.

స దేవదేవో భగవాన్ ప్రతీక్షతాం కలేవరం యావదిదం హినోమ్యహమ్

"దేవదేవుడగు భగవానుడు నా యెదుట యుండి ఈ దేహము పతనమగు వరకు నాకు గోచరించుగాక!" యని భీష్ముడు తలచెను.

సూతుడు చెప్పుచున్నాడు: "శౌనకాది మునులారా! ఆ సమయమున ధర్మరాజు అనేక విషయములను, ధర్మసూక్ష్మములను అడిగెను. భీష్ముని ద్వారా చక్కని ధర్మములను నేర్చెను. రాగ వైరాగ్యోపాధులతో గూడిన ప్రవృత్తి నివృత్తి ధర్మములను చెప్పెను. దానధర్మములను, రాజ ధర్మములను, ధర్మార్థ కామమోక్షములను, వానిని బొందు సాధనములను తెలియజేసెను. సర్వ ధర్మములలో ఉత్తమమగు ధర్మ మెయ్యది? యని ధర్మరాజడిగెను. విష్ణుసహస్రనామమును పారాయణము చేయుటయే ఉత్తమ ధర్మమని భీష్ముడు తెలిపెను. విష్ణుసహస్రనామ పారాయణము వలన సర్వదుఃఖములు ఉపశమించునని భీష్ముడు తెలిపెను.

దివ్యాత్ములైన శ్రీకృష్ణార్జునుల సంవాదము వలన మనకు భగవద్గీత లభించినట్లు, భీష్మ యుధిష్ఠిర సంవాద ఫలితముగ మనకు విష్ణుసహస్రనామము* లభించినది. భగవద్గీతను శ్రవణము చేయుటకు అర్జునుడు అధికారి యైనట్లు, విష్ణుసహస్రనామమును ఆలకించుటకు ధర్మరాజు అధికారి యయ్యెను. ధర్మయుత జీవనము, సహనము, శాంత స్వభావములతో జీవితమును సత్యమార్గములో నడుపుటయే అతని అర్హతకు కారణములైనవి.

ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలము సమీపించినది. ఈ పుణ్యకాలమున దేహమును చాలింపవలెనని భీష్ముడు అభిలషించి యుండెను. భీష్ముడు ఇంద్రియములను అంతర్ముఖము గావించెను. మనస్సును అనాసక్త మొనర్చెను. శ్రీకృష్ణుని యందే లగ్నమొనర్చెను. శ్రీకృష్ణుని దర్శించుచు ప్రాణములను త్యజించుటకు సిద్ధపడెను. భీష్ముడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించెను. ఇది అసమాన స్తోత్రము. దీనినే భీష్మస్తుతి యనియు, భీష్మస్తవరాజ స్తోత్రమనియు పిలుతురు. వ్యాసభగవానుడు అద్భుతముగా రచించిన ఈ స్తుతిని పోతనామాత్యుడు ఆంధ్రమున అత్యద్భుతముగ తెనిగించెను. కొన్నిటిని అందించే ప్రయత్నమును చేయుదును.

మ॥ త్రిజగన్మోహన నీలకాంతి తనువుద్దీపింప బ్రాభాత నీ
రజ బంధు ప్రభమైన చేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజ సంయుక్త ముఖారవింద మతి సేవ్యంబై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడు వన్నెలాడు మది నావేశించు నెల్లప్పుడున్

"సృష్టికి కారణభూతుడు, యదుశ్రేష్ఠుడు, త్రిభువన సుందరాకారుడు, నీలమేఘ శ్యాముడు, పీతాంబరధారి, అర్జున సఖుడు, యుద్ధరంగమున గుఱ్ఱపు డెక్కలచే లేచిన దుమ్ముచేత కప్పబడినవాడు, ముంగురుల నుండి జారిన స్వేద బిందువులు గలవాడు, నా శరఘాతములచే గాయపడిన దేహము గలవాడు నగు శ్రీకృష్ణుని యందు నా చిత్తము స్థిరముగా నిలుచుగాక!

క॥ తనవారి జంప జాలక వెనుకకు బో నిచ్చగించు విజయుని శంకన్
ఘన యోగ విద్య బాపిన మునివంద్యుని పాదభక్తి మొనయున్ నాకున్

మహాభారత యుద్ధమున ఏ విధమైన అస్త్రశస్త్రములు ధరింపనని శ్రీకృష్ణుడు ప్రతిజ్ఞ చేసెను. యుద్ధరంగమున భీష్ముని బాణముల తాకిడికి అర్జునుడు కలత చెందెను. మూర్ఛిల్లెను. అది గాంచిన శ్రీకృష్ణుడు రథమునుండి క్రింది కురికెను. రథచక్రమును చేబూని ఏనుగు మీదికి దుముకు సింహము వలె పరుగెత్తెను. ఆ దివ్యరూపమును గాంచి భీష్ముడు పరవశించెను. తన్మయుడయ్యెను. తన జన్మ ధన్యమైనదని భావించెను. భక్తుడైన అర్జునునకు విజయమును చేకూర్చుటకు తన ప్రతిజ్ఞను వమ్ము చేసికొనుటకు గూడ భగవానుడు వెనుకాడలేదు. తాను అపజయము పాలైనను తన భక్తులకు జయము కలుగవలెనని భావించెను. ఆ ప్రేమను దర్శించి భీష్ముడు పులకాంకితుడయ్యెను. భగవానుడు రథచక్రమును చేబూని తనపై కురికిన ఆ ప్రేమమయ దృశ్యమును పోతనామాత్యుడు అత్యద్భుతముగ రచించెను.

* స్వామీజీ రచించిన "విష్ణుసహస్రనామము" వ్యాఖ్యానము చూడగలరు.

సీ॥ కుప్పించి యెగసిన గుండలంబుల కాంతి గగన భాగంబెల్ల గప్పి కొనగ
నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న జగముల వ్రేగున జగతి గదల
జక్రంబు జేపట్టి చనుదెంచు రయమున బైనున్న పచ్చని పటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు నగుబాటు సేయకు మన్నింపు మని క్రీడి మఱల దిగువ
తే॥ గరికి లంఘించు సింహంబు కరిణి మెఱసి నేడు భీష్ముని జంపుదు నిన్ను గాతు
విడువు మర్జున యనుచు మద్విశిఖ వృష్టి దెరలి చనుదెంచు దేవుండు దిక్కునాకు.

ఈవిధమైన రూపము తన నేత్రములలో నిలిచి యుండుగాక! యని భీష్ముడు స్తుతించుచున్నాడు. ధర్మరాజు రాజసూయయాగ మొనరించినపుడు సభామధ్యమున శోభించిన దివ్యరూపము తనకు నేత్రపర్వ మొనర్చుగాక యని ధ్యానించుచున్నాడు.

ఏ భగవానుని పలుకులను, నవ్వులను, నడకలను అనుకరించి ప్రేమ స్వరూపిణులగు గోపికలు బంధములను తొలగించుకొని తరించిపోయిరో అట్టి శ్రీకృష్ణ భగవానుడు తన చిత్తమున నిలుచుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాడు.

క॥ పలుకుల నగవుల నడపుల నలుకల నవలోకనముల నాభీరవధూ
కులముల మనముల తాలిమి కొలుకులు వదలించు ఘనుని గొలిచెద మదిలోన్

ఈవిధముగా శ్రీకృష్ణుని హృదయంబున దాల్చి, నిశ్వాసల నాపెను. ఇంద్రియ మనోబుద్ధులను కృష్ణుని యందే నిలిపెను. శ్వాసను నిరోధించి ప్రాణములను త్యజించెను. నిరుపాధికమైన వాసుదేవ పరబ్రహ్మము నందు భీష్ముడు లీనమయ్యెను. దానిని గాంచి సర్వులు సాయంకాల సమయాన పక్షులవలె మౌనముగా నిలబడిపోయిరి. ఆకాశమునుండి పుష్పవృష్టి వర్షించినది.

ధర్మరాజు భీష్మునకు అంత్యక్రియల నాచరించెను. నిగ్రహమును కోల్పోయి పిల్లవానివలె దుఃఖించెను. ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుని వెంటనిడుకొని హస్తినాపురమునకు వచ్చెను. దుఃఖితులై యున్న గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులను ఓదార్చెను. ధృతరాష్ట్రుని ఆజ్ఞతో, శ్రీకృష్ణుని ఆశీర్వాదముతో ధర్మరాజు రాజ్యమును పాలింపసాగెను.

భీష్ముడు మహాభక్తుడు. ఆయన గాథ అమరగాథ. ఆయన జీవితము సర్వులకు ఆదర్శనీయము. అనుసరణీయము. స్ఫూర్తిదాయకము.

భీష్ముని గూర్చి మహాత్ములు ఒక చక్కని విషయమును చెప్పుచుందురు. దీనికి ప్రమాణ మున్నట్లు నాకు తెలియుటలేదు. అయినను విషయము సరసపూర్ణమై యున్నందున భావజగత్తులో విహరించుట కుపకరించునని భావించి తెలుపుచున్నాను.

భీష్ముడు అంపశయ్యపై యుండెను. ఆ సమయమున శ్యామసుందరుడు భీష్ముని ప్రశ్నించెను. "భీష్మా! నీవు ధర్మాత్ముడవు. ధర్మజ్ఞుడవు. అధర్మపరులైన దుర్యోధనాదుల వైపు నిలబడి పోరుట నీకు తగునా?" యని ప్రశ్నించెను.

అందులకు భీష్ముడు ఇలా సమాధాన మిచ్చెను. "భగవంతా! నా దేహము కౌరవుల సైన్యమున నిలబడి యుండెనే గాని నా మనస్సంతయు పాండవులవైపే యుండెను. నీవు అర్జున సారథివి. నేను కౌరవుల పక్షమున నిలబడినచో యెదురుగ నిన్ను గాంచు భాగ్యమునకు నోచుకొందును. పాండవుల వైపు నిలచినచో ఇట్టి భాగ్యము ప్రాప్తించునా?" యని భీష్ముడు ప్రశ్నించినాడట. ఎంత చక్కని భావము! సదా పరమాత్మనే దర్శించాలని అభిలషించే ఆ మహాత్ముని హృదయ సౌందర్యమును ఎవరు వర్ణించగలరు?

శ్రీకృష్ణుని ద్వారకానగర ప్రవేశము

ధర్మరాజు రాజయ్యెను. బంధువులను వధించితి ననెడి బాధను మనసులో ధరించి యుండెను. అందుచేత రాజ్యభోగముల యందు ఆసక్తి లేకుండెను. కానీ రాజ్యమును చక్కగా పాలించుచుండెను. ధర్మము చతుష్పాదములతో చరించుచుండెను.

సకాల వర్షములుండెను. గోవుల పొదుగులు క్షీరపూర్ణమై యుండెను. పంటలు సమృద్ధిగ నుండెను. వృక్షములు రసపూర్ణములైన ఫలములతో నిండియుండెను. పాండవులను ఓదార్చుటకై శ్రీకృష్ణుడు కొంతకాలము హస్తినాపురములో యుండి, అక్కడనుండి ద్వారకకు బయలుదేరెను. శ్రీకృష్ణుని ఎడబాటును సహింపలేక హస్తినాపురమున సర్వులు శోకసముద్రమున మునిగిరి. "శ్రీకృష్ణుని గూర్చి ప్రసంగించు సత్పురుషుల సాంగత్యమును వదలుటచే చాలా దుఃఖము ననుభవించుచుందుము. సాక్షాత్తు శ్రీకృష్ణునితో కలిసి తిరిగినవారు ఆయన వియోగమును భరింపగలరా?" యని సూతుడు ప్రశ్నించెను.

శ్రీకృష్ణుడు బయలుదేరు సమయమున దుఃఖించుట అమంగళకరమని భావించి పొంగివచ్చు దుఃఖమును పాండవులు ఆపుకొనుచుండిరి. మృదంగ భేరీ వీణాదులు మ్రోగింపబడినవి. శ్రీకృష్ణుని దర్శింప నభిలషించు అంతఃపుర స్త్రీలు మేడలమీద నిలబడి పుష్పములను గురిపించిరి. అర్జునుడు ముత్యాల మాలాయుతమగు రత్న నిర్మితమైన దండముతో గూడిన తెల్లని ఛత్రమును శ్రీకృష్ణుని శిరముపై నుంచెను. రథముపై సాత్యకీ ఉద్ధవులు నిలబడి చామరములను బట్టుకొనిరి. దారిలో అన్నివైపుల నుండి పుష్పధార పడుచుండెను. "శ్రీకృష్ణునకు జై" యనెడి విజయఘోషలు మిన్నుముట్టుచుండెను. పురస్త్రీలందరు పరస్పరము సంభాషించుకొనుచు శ్రీకృష్ణుడే భగవానుడని చెప్పుకొనుచుండిరి. కొంతదూరము సైన్యమును వెంట నిడుకొని పాండవులు కృష్ణుని అనుసరించిరి. ఆయన యాజ్ఞచే వెనుదిరిగిరి.

ద్వారకకు చేరుసరికి సాయంత్రమయ్యెను. సూర్యుడు అస్తమించెను. శ్రీకృష్ణుడు రథము నుండి దిగి ఒక జలాశయమును జేరి సంధ్యావందనము నాచరించెను. సర్వసాధనా ఫలరూపమగు శ్రీకృష్ణునకు సంధ్యావందనము యొక్క అవసరమున్నదా? శ్రేష్ఠుడైన వాడు తనకు అవసరము లేకున్నను అన్యుల కాదర్శముగా నుండుటకు ఆయా కర్మముల నాచరించుచుండును.

యద్య దాచరతి శ్రేష్ఠ స్తత్త దేవేతరో జనః
స యత్ప్రమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే

"శ్రేష్ఠుడగువాడు దేనిని నాచరించునో ఇతరులు అద్దానినే ఆచరింతురు. శ్రేష్ఠుడు దేనిని ప్రమాణముగ గ్రహించునో ఇతరులును దానినే ప్రమాణముగ గ్రహింతురు" అని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భగవద్గీతలోని కర్మయోగము నందు తెలిపియున్నారు.

శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకలో ప్రవేశించెను. పాంచజన్యమును పూరించెను. ఆ ధ్వని నాలకించిన ద్వారకావాసులు శ్రీకృష్ణుని దర్శింపవలె ననెడి అభిలాషతో పరుగెత్తికొని వచ్చిరి. మొదట ధ్వని వినిపించును. తరువాత దర్శనము లభించును. ఎవరయితే భగవన్నామ మనెడి ధ్వనిని విందురో వారే శ్రీకృష్ణుని దర్శనభాగ్యమును పొంది తరింతురు.

నామము జీవులను నామి వద్దకు చేర్చును. శంఖధ్వని ద్వారకావాసులను శ్రీకృష్ణుని వద్దకు చేర్చినది. నామము సర్వపాపములను పోగొట్టును. అధర్మపరుని గూడ నామము ఉద్ధరించుచున్నది.

సర్వ ధర్మ బహిర్భూత స్సర్వపాపరత స్తథా
ముచ్యతే నాత్ర సందేహో విష్ణోర్నామానుకీర్తనాత్

"సర్వ ధర్మముల నుండి తొలగినవాడైనను, సర్వపాపముల నాచరించువాడైనను భగవంతుని కీర్తించుట వలన ముక్తిని బొందుచున్నాడు" యని వైశంపాయన సంహితలో చెప్పబడి యున్నది.

శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకలో శంఖమును పూరించెను. నామసాధన చేసినచో భవబంధములు తొలగునని పరోక్షముగా శంఖధ్వని ద్వారా తెలిపెను. ఈ విషయమునే సూతమహర్షి శౌనకాదులతో చెప్పుచున్నాడు.

తముపశ్రుత్య నినదం జగద్భయ భయావహమ్
ప్రత్యుద్యయుః ప్రజాః సర్వా భర్తృ దర్శన లాలసాః

"సంసార భయమునకు భయమును కల్గించు శంఖధ్వని నాలకించి తమ నాథుని దర్శించుటకు ద్వారకావాసులెల్లరు అచ్చటికి యరుదెంచిరి" యని సూతుడనెను. భగవన్నామమే భవభయహరము గనుక శంఖధ్వనిని నామకీర్తనగా సమన్వయించుటలో అసమంజస మేమియును లేదు.

ద్వారకావాసులు శ్రీకృష్ణుని చుట్టుముట్టిరి. నమస్కరించిరి. కుశలమడిగిరి. బిడ్డలు తండ్రితో భాషించునట్లు పులకితగాత్రులై పలికిరి.

"కృష్ణా! నీకు శుభము గలుగుగాక! నీవే మాకు తండ్రివి. తల్లివి. బంధువువు. నాథుడవు. గురుదేవుడవు. దేవదేవుడవు. నిన్ననుసరించు మా జన్మ ధన్యమైనది. స్వర్గవాసులకు సైతము అలభ్యమగు నీ దివ్యసుందర రూపము మాకు ప్రత్యక్షమైనది. కృష్ణా! బంధువుల కొరకై నీవు చాలాకాలము హస్తినాపురమున, వ్రజపురమున యుంటివి.

నీవు లేని మేము సూర్యుడు లేని నేత్రముల వలె యుంటిమి" యనిరి. శ్రీకృష్ణుడు వారితో భాషించి కుశలమడిగెను. ద్వారకావాసులిలా పలికిరి.

క॥ ఉన్నారము సౌఖ్యంబున విన్నారము నీ ప్రతాప విక్రమ కథలన్
మన్నారము ధనికులమై కన్నారము తావ కాంఘ్రి కమలములు హరీ:

క॥ ఆరాటము మది నెఱుగము పోరాటము లింద్లకడల బుట్టవు పురిలో
జోరాటన మెగయదు నీ దూరాటన మోర్వలేము తోయజనేత్రా!

యని ద్వారకావాసులు శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించిరి.

పరీక్షిత్తు జననము

నైమిశారణ్యంలో శౌనకాది మునులు సూతుని ప్రశ్నించుచున్నారు. "మహాత్మా! మహాజ్ఞానియగు పరీక్షిత్తుని వృత్తాంతమును తెలుపుడు. శుకుని ద్వారా పరీక్షిత్తు గ్రహించిన జ్ఞానమును శ్రద్ధావంతులమగు మాకు తెలుపుము" యనిరి.

సూతుడు శౌనకాదులకు చెప్పుచున్నాడు. "ధర్మరాజు ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పాలించుచుండెను. శ్రీకృష్ణ చరణకమల సేవాభాగ్యము లభించుటచే అతనికి భోగముల యందు ఆసక్తి లేకుండెను. ఆకలిగొన్న వానికి ఆహారము తృప్తినొసగును గాని చందన తాంబూలాదులు తృప్తి నొసగవు. అలాగే ధర్మరాజునకు శ్రీకృష్ణ సందర్శనాభిలాష కన్నను అన్యముగా వేరొక వాంఛ లేకుండెను" యని పలికి పరీక్షిత్తుని జన్మవృత్తాంతమును సూతుడు చెప్పసాగెను.

అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రము ఉత్తర గర్భములోనికి ప్రవేశించెను. చతుర్భుజుడగు నారాయణుడు ఆ సమయమున సుదర్శనచక్రధారియై పరీక్షిత్తుని రక్షించెను. ఆ దివ్య రూపమును పరీక్షిత్తు దర్శించెను. గదను త్రిప్పుచు బ్రహ్మాస్త్రమును ఛేదించుచున్న పురుషుని దర్శించెను. పరీక్షిత్తు పుణ్యాత్ముడు. తల్లిగర్భము నందే పరమాత్మను దర్శించిన ధన్యాత్ముడు.

పరీక్షిత్తు జన్మించెను. అనుకూలమైన శుభగ్రహములు ఆ సమయమున ఇతర గ్రహములతో కలిసి యుండెను. రెండవ పాండురాజు వలె పరీక్షిత్తు ప్రకాశించుచుండెను.

తస్య ప్రీతమానా రాజా విప్రై ర్ధౌమ్య కృపాదిభిః
జాతకం కారయామాస వాచయిత్వా చ మంగలమ్

"ధర్మరాజు ప్రీతిచెందిన చిత్తము గలవాడై ధౌమ్యుడు, కృపాచార్యుడు మున్నగు పెద్దలద్వారా స్వస్తి పలికించి, బాలునకు జాతకర్మాదుల నొనరించెను."

శుభఫలితమునకు సూచకంగా ధర్మరాజు అనేక దానములను చేసెను. జీవితములో మనకు ఏ శుభము కలిగినను అద్దానిని భగవత్ప్రసాదముగా స్వీకరింపవలెను. ప్రసాదమును ఒంటరిగ భుజింపరాదు. ఇతరులతో పంచుకొని అనుభవింపవలెను. కనుక ఏ

శుభఫలితము కలిగినను, దానిని ప్రసాదముగా స్వీకరించి, అందులో కొంతభాగమును సమాజమున కుపకరించవలెను. బాలుని జాతకమును చెప్పుమని ధర్మరాజు బ్రాహ్మణుల నడిగెను.

బ్రాహ్మణులు పరీక్షిత్తుని భవిష్యత్తు వైభవోపేతముగా నున్నదని కీర్తించిరి. అతడు అసమాన తేజోసంపన్నుడనిరి.

పరీక్షిత్తు ఇక్ష్వాకునివలె ప్రజలను రక్షించును. రామునివలె సత్యరూపుడగును. శిబివలె దానము లొసగును. అగ్నివలె భయంకరముగ నుండును. సాగరునివలె గంభీరముగ యుండును. సింహము వంటి పరాక్రమము గల్గియుండును. భూమివలె సహనము కల్గియుండును. శివునివలె ప్రసన్నుడై యుండును. హరివలె సర్వులకు ఆశ్రయస్థానమై యుండును. బలిచక్రవర్తి వలె ధైర్యవంతుడై యుండును. ప్రహ్లాదుని వంటి భక్తి కలిగి యుండును. యజ్ఞము లాచరించును. పెద్దలను గౌరవించును అని బ్రాహ్మణులు చెప్పిరి. ఉత్తరయొక్క కుమారునికి పరీక్షిత్తుయని నామకరణము చేసిరి. ఆ పేరెందులకు పెట్టిరి?

స ఏష లోకే విఖ్యాతః పరీక్షిదితి యత్ప్రభుః
గర్భే దృష్ట మనుధ్యాయన్ పరీక్షేత నరేష్విహ

"తల్లిగర్భమున దర్శించిన దివ్యపురుషుని ధ్యానించుచు, అతడు ప్రపంచమున గల జనులలో ఎవరాయని సదా అన్వేషించుచుండుటచేత అతడు పరీక్షిత్తుడని పిలువబడెను."

ప్రపంచము నామరూపాత్మకము. పరమాత్మ సచ్చిదానంద స్వరూపము. నామ రూపములలో నిగూఢమైయున్న పరమాత్మ నెవడు అన్వేషించుచుండునో అతడే పరీక్షిత్తు డనబడును. పరీక్షిత్తునివలె ప్రతి ఒక్కరు పరమాత్మ నన్వేషింపవలెను.

పరీక్షిత్తుడు బాలుడయ్యెను. బాల్యావస్థయందే అతడు ధర్మబుద్ధి గలవాడై యుండెను. కృష్ణభక్తుడై యుండెను. సర్వప్రాణి హితుడై యుండెను. బుద్ధిమంతుడై యుండెను.

విదురుని ఆగమనము - గాంధారీ ధృతరాష్ట్రుల నిర్గమనము

విదురుడు తీర్థయాత్రలు పూర్తిచేసికొని హస్తినాపురమునకు వచ్చెను. విదురుడు తీర్థాటన సమయాన ప్రభాస క్షేత్రమునకు రాగానే కౌరవులు మరణించిన వార్త ఉద్ధవుని ద్వారా తెలిసికొనెను. అనంతరము మైత్రేయునిద్వారా జ్ఞానమును బొంది బంధుజనులున్న హస్తినాపురమునకు వచ్చెను.

విదురుడు వాస్తవానికి బంధువులను సందర్శించుటకు రాలేదు. వారి బంధములను తొలగించుటకు వచ్చెను. విందు నారగించుటకు రాలేదు. వయస్సువచ్చినా విజ్ఞానము రాని ధృతరాష్ట్రునకు వికాసము నందించుటకు వచ్చెను.

విదురునకు ధర్మరాజాదులు స్వాగతము పలికిరి. ఇంతకాలము విదురుని చూడనందుకు బాధపడుతూ కన్నీటిని విడిచిరి. ధర్మరాజు విదురుని గూర్చుండబెట్టి పూజించెను.

విందారగించి విశ్రమించుచున్న విదురుని కడకేగి ధర్మరాజు అవనత శిరస్కుడై ఇలా పలికెను. "తండ్రీ! గతంలో మేము అనేక ఆపదలకు గురి అయితిమి. విషప్రయోగము, లక్కగృహ దహనము మొదలైన ఆపదల నుండి మీచే రక్షింపబడితిమి. పక్షి సంతానమువలె దిక్కు లేక యున్న మేము మీ పక్షపాత నీడలో పెరిగితిమి.

క॥ పక్షులు తమ ఱెక్కలలో బక్షంబులు రాని పిల్ల పదువుల మమతన్
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు సేయ బ్రతికితిమి గదే

"తండ్రీ! మీ తీర్థాటన విశేషములను వివరింపుడు" యని ధర్మరాజు విదురుని అడిగెను. విదురుడు ముక్తసరిగ ముఖ్యమైన విషయములను మాత్రమే చెప్పెను.

తీర్థాటన యనునది పవిత్రమైన కార్యము. తీర్థక్షేత్రములను సందర్శించుట యనునది విషయ సేకరణకు, స్థలసందర్శనమునకు కాగూడదు. విశిష్ట జీవనమును గడుపుటకై యుండాలి. గృహస్థులైనవారు ఇంటిలో యుండి సాధనను కొనసాగించలేరు. అట్టివారు యాత్రలకు వెళ్ళి, పుణ్య క్షేత్రాలలో ఎక్కువకాలము విశేషసాధన లాచరించాలి. తీర్థాటన సమయాన సాధన విశేషముగా జరుగనిచో ఆ తీర్థయాత్ర నిష్ఫలమైనదని భావము.

విదురుడు కొన్ని సంవత్సరములు తీర్థయాత్రలు చేసెను. అయినను ఏమియు తెలియని వానివలె వినమ్రుడై యుండెను. ఆత్మస్తుతి విదురునకు మరణ సదృశమై యుండెను. నేటి కాలమున ఎవరైనను యాత్రలకు వెళ్ళినచో, వారు తిరిగివచ్చిన తరువాత ప్రక్కఇంటి వారికి నిద్రే యుండదు.

గొప్పలు చెప్పుకొనేందుకు, తప్పులు దాచుకొనేందుకు మనము అలవాటుపడి యున్నాము. శ్రేయోమార్గమున చరించువారు తప్పులను చెప్పాలి. ఒప్పులను దాచుకోవాలి. చేసిన పుణ్యాన్ని మరచిపోవాలి. చేసిన పాపాన్ని జ్ఞాపక ముంచుకోవాలి. దానివలన పుణ్యము ఎక్కువగా చేసుకొనే అవకాశము లభించును. పాపమును క్షాళన మొనర్చుకొనే పరిస్థితి ఏర్పడును.

కొన్ని రోజులు గడచెను. ఒకనాటి అర్ధరాత్రి సమయాన విదురుడు ధృతరాష్ట్రుని సమీపించెను. కాలమహిమను వివరించెను. ఈ ప్రపంచములోని సంయోగ వియోగాలను వివరించి చెప్పెను.

"రాజా! నీ సోదరులు, కుమారులు, బంధువులందరూ నాశనమైరి. నీ దేహము గూడ ముసలితనముచే నీరసించి యున్నది. నీ ఆయువు తీరు సమయ మాసన్నమగుచున్నది. ఇంకను నీవు పరుల గృహమును అంటిపెట్టుకొనియే యున్నావు.

"నీవు జాత్యంధుడవు. చెవిటివాడవైతివి. స్మృతిని కోల్పోయితివి. దంతములను పోగొట్టుకొంటివి. జీర్ణశక్తి నశించిపోయెను. కఫ ముద్భవించుచున్నది. అయినను నీవు విషయాసక్తిని విడచుటలేదు.

శా॥ పుట్టంధుండవు పెద్దవాడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
పట్టెల్లం జెడిపోయె దుస్సహ జరాభారంబు పైగొప్పె నీ
చుట్టాలెల్లను బోయి రాలు మగడున్ శోకంబునన్ మగ్నులై
కట్టా దాయల పంచనుండ దగవే కౌరవ్యవంశాగ్రణీ!

"భ్రాతా! మీరు వారింటికి నిప్పుపెట్టితిరి. విషమును వారికి బెట్టితిరి. వారి భార్యయగు ద్రౌపది నవమానించితిరి. వారి సంపదలను దోచుకొంటిరి. రాజ్యము నపహరించితిరి. నేడు వారు పెట్టెడి అన్నమును దిని బ్రతుకుచున్నారు. ఇది మీకు ఉచితమా!

"ఒకవైపు దైన్యము ననుభవించుచు మరొకవైపు ధన్యుడవైనట్లు భావించు కొనుచున్నావు. నీ దేహము పాతవస్త్రమువలె జీర్ణమగుచున్నది. ఇది అనివార్యమైన విషయము.

అహో మహీయసీ జన్తో ర్జీవితాశా యయా భవాన్
భీమాపవర్జితం పిండ మాదత్తే గృహపాలవత్

"ఆహా! ఈ ప్రపంచంలో జీవుల యాశ ఎంత విచిత్రమైనది? సోదరా! ఆశకు దాసుడవైన నీవు నీ పుత్రుని జంపిన భీముడుపెట్టు పట్టెడన్నమును పెంపుడు కుక్కవలె దినుచున్నావు" అనెను.

"విదురా! నన్ను ఏమి చేయమందువు? పైగా ఇది రాత్రికాలము" అని ధృతరాష్ట్రుడనెను.

"రాజా! దివారాత్రములు చక్షుష్మంతులకే గాని అంధులకు గాదు. పగటిపూట ధర్మరాజు మిమ్ములను వెళ్ళనివ్వడు. ఈ రాత్రి సమయమే అనువైనది. బయలుదేరుడు. ఉత్తరదిక్కుగా బయలుదేరుడు. రాబోవు కాలము అనుకూలమైనది గాదు," యనెను.

ధృతరాష్ట్రుడు అంగీకరించెను. గాంధారి, ధృతరాష్ట్ర విదురులు గలసి హిమాలయములకు వెళ్ళిరి. అచ్చట సప్తస్రోత మనుచోట వసింపసాగిరి.

పరమ పవిత్రమైన గంగానది సప్తఋషులను తృప్తిపరచుటకై ఈ సప్తస్రోత మనుచోట యేడు పాయలుగా చీలినది. అచ్చోట మూడువేళల ధృతరాష్ట్రుడు స్నానమాచరించుచు, జలమును మాత్రము గ్రహించుచు జీవించుచుండెను.

మరునాటి ఉదయము యుధిష్ఠిరుడు సంధ్యావందనాది కర్మములను పూర్తి చేసికొని గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులకు నమస్కరించుటకై అంతఃపురములోనికి వచ్చెను. ఎంత వెదకినను విదురుడు, ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారి కనిపించలేదు. ఉద్విగ్న మనస్కుడైన ధర్మరాజునకు సంజయుడు అగుపించెను.

"సంజయా! వృద్ధుడు, అంధుడుయైన మా పెద్దతండ్రి ఎక్కడ? మా తల్లియగు గాంధారి ఎక్కడ? ఆత్మీయుడు, పినతండ్రి యగు విదురుడెక్కడ? బంధువులందరు మరణించుట వలన నావంటి దౌర్భాగ్యుని వలన కీడు కలుగునని భ్రమించి గంగలో దూకి జీవితమును సమాప్తము చేసికొనియెనా?

"సంజయా! నా మనస్సు కలవరపడుచున్నది. మా తండ్రి మా చిన్నతనముననే మరణించెను. వీరిరువురే మమ్ములను బిడ్డలవలె పెంచి పెద్దచేసినారు" అని దుఃఖింప సాగెను.

సీ॥ మా తల్లిదండ్రులు మందిరమున లేరు సంజయ! వారెందు జనిరొ నేడు
ముందఱ గానడు ముదుసలి మాతండ్రి పుత్రశోకంబున బొగులు దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుడు మా పినతండ్రి మందబుద్ధులమైన మమ్ము విడిచి
యెందు బోయిరో మువ్వ రెటిగింపు గంగలో దన యపరాధంబు దడవికొనుచు
ఆ॥ భార్యతోడ తండ్రి పరితాపమున బడు గపట మింతలేదు కరుణ గలదు
పాండు భూవిభుండు పరలోక గతుడైన మమ్ము బిన్నవాండ్ర మనిచె నతడు

ధర్మరాజు మాటల నాలకించి సంజయుడు దుఃఖించెను. కన్నీరు తుడుచుకొనుచు, "ధర్మరాజా! ప్రతి విషయమును ధృతరాష్ట్రుడు నాతో సంప్రదించుచుండెను. ఈ విషయమున నన్ను మరచిపోయెను. నిన్న విదురునితో శయ్యామందిరమున మంతనము లాడుచుండెను. నేడు వారెవ్వరూ లేనివారై, ఉన్న నన్ను ఏమియును లేని వానినిగ జేసిరి. నన్ను వంచించి వెడలిపోయిరి" అని దుఃఖించుచుండెను.

ఇంతలో తుంబురునితో గూడి నారదమహర్షి అరుదెంచెను. యుధిష్ఠిరుడు ధర్మాత్ముడు. అట్టివానికి కష్టము లొచ్చినచో వాటిని నివారించుటకు, కన్నీరు తుడుచుటకు మహాత్ములు వత్తురు.

ధర్మరాజు అనుజులతో గూడి మహర్షులను పూజించెను. వినమ్రుడై ఈవిధముగా పలికెను:

"దేవా! నారదమహామునీ! దుఃఖసాగరమున బడిన ఆర్తులకు నీవు నావికుని వంటివాడవు. మా తల్లిదండ్రులు ఎవ్వరికి చెప్పకుండా వెడలినారు. వారు ఎచ్చటున్నది తెలియుటలేదు. పుత్రులను పోగొట్టుకొని దుఃఖపీడితురాలైన మా తల్లి గాంధారి ఏ విధమైన బాధల ననుభవించుచున్నదో?" యని ఏడ్వసాగెను.

ధర్మరాజుని ఓదార్చుచు నారదమహర్షి చెప్పుచున్నాడు: "పాండవాగ్రజా! ఈ విశ్వము ఈశ్వర వశము. ఆయనయే ప్రాణులను కలుపుచున్నాడు. నియమముల నెరిగి ఆయనయే విడదీయుచున్నాడు.

"క్రీడాకారుడు బంతులతో, పాచికలతో క్రీడించుచుండును. పాచికలు కలియుచుండును. అలాగే విడిపోవుచుండును. ఆ విషయమున క్రీడాకారుని ప్రమేయమే

గాని క్రీడోపకరణముల ప్రమేయముండదు. మోహమే సర్వదుఃఖములకు కారణమై యున్నది. నీ తల్లిదండ్రులను గూర్చి విలపించుచున్నావు. నీ దేహము శాశ్వతమా!

అహస్తాని సహస్తానా మపదాని చతుష్పదామ్

ఫల్గూని తత్ర మహతాం జీవో జీవస్య జీవనమ్

"హస్తములు లేని జంతువులను హస్తములు గల మనుజులు తినుచున్నారు. పాదహీనములగు తృణాదులను పాదములుగల పశువులు మేయుచున్నవి. చిన్న జీవులను పెద్దజీవు లారగించుచున్నవి. ఒకజీవి మరియొక జీవికి జీవిక యగుచున్నది.

"రాజా! నీ పినతండ్రియగు విదురుడు, పెదతండ్రియగు ధృతరాష్ట్రుడు, గాంధారియు కలిసి సప్తస్రోత మనుచోట వసించుచున్నారు. ధ్యానమగ్నులై యున్నారు. ధర్మరాజా! సర్వకర్మ నిర్ముక్తులై యున్నవారికి నీవు విఘ్నములను కల్పింపకుము. నేటికి ఐదవరోజున ధృతరాష్ట్రుడు దేహమును త్యజించును. ఆయన దేహమునుండి బయల్వెడలిన యోగాగ్నిచే అతడు భస్మీభూతుడగును. పతివ్రతయగు గాంధారి గూడ అగ్నిలో దూకి మరణించును. అదిగాంచి సంతాపమునొందిన విదురుడు మరల తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరును" అని చెప్పి తుంబురునితో గూడి నారదుడు వెడలెను. నారదుని సత్యవచనములను మనమున దాల్చి ధర్మరాజు శోకమును విడచిపెట్టెను.

విదురుడు గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులను బోధద్వారా బాగుచేసెను. నారదుడు ధర్మరాజు బుద్ధిని స్థిరపరచెను.

ఈ ప్రపంచములో ఎవ్వరూ స్థిరము గాదు. అందరును ఒకనాడు పోయెడివారే. పోయేవారిని గూర్చి చింతించుట కన్నను ఉన్నవారు పోయేదెప్పుడో ఆలోచించుట మంచిది. ఈ ప్రపంచంలో ఎవరూ మరొకరితో కలసి వెళ్ళలేరు. కలసి రాలేదు గనుక కలసి వెళ్ళేది యుండదు. అందరికీ ఒంటరితనమే. ఇది అనివార్యము.

చనిపోయిన వానిని శ్మశానమునకు గొనిపోవునపుడు బంధుమిత్రాదులు అతని ననుసరించి వెనుక వెళ్ళుచుందురు. నీవు ఈ ప్రయాణములో సాగిపోతున్నావు. మా ప్రయాణము నీ వెనుకే సాగుచున్నది యని గ్రహించుటకే అలా నడచుచుందురు.

మరణము ప్రాప్తించే వరకు మానవుడెన్నియో ఆలోచనలు చేయుచుండును. కుమారులను గొప్పవాళ్ళను చేయాలి. కుమార్తెలను గొప్పవారింటికి పంపాలి. బంధువులను ఆదుకోవాలి. మేడలు కట్టాలి. ఆస్తులను పెంచాలి. పేరు ప్రఖ్యాతులను ఆర్జించాలి. ఇలా ఎన్నెన్నో ఆలోచనలను చేయును. కానీ ఏదో ఒక్కక్షణాన ఎక్కడనో ప్రాప్తించే మృత్యువుతో తన ఆలోచన లన్నింటికీ ఒకేసారి తెరపడును.

ధర్మరాజునకు హితవుచెప్పి నారద తుంబురులు వెళ్ళిరి. ఆరు మాసములలో కలి ప్రవేశించుచున్నది. దుష్టభావాలతో, దుశ్చర్యలతో కలియుగ మానవులు వాతావరణమును కూడా దూషిత మొనర్చుదురు. కలియుగము ప్రవేశించుచున్నందున ధర్మరాజాదులకు కూడా సమయమాసన్న మగుచున్నదని నారదుడు సూచనచేసి వెళ్ళెను.

అపశకునములు - అరిష్టములు

అర్జునుడు ద్వారకకు వెడలియుండెను. కొన్ని మాసములు గడిచెను. ధర్మరాజునకు అనేక దుశ్శకునములు గోచరించెను. అరిష్టములు అగుపించెను. కాలవైపరీత్యము సంభవించెను. ధర్మరాజు తన రాజ్యములో సంభవించుచున్న అరిష్టములను గాంచి కలతచెంది భీమసేనునితో ఇలా చెప్పెను:

"భీమసేనా! అర్జునుడు ద్వారకకు వెళ్ళి ఏడు మాసములైనది. ఇంతవరకు రాలేదు. శ్రీకృష్ణుడు తన అవతార వైభవమును ఉపసంహరింప దలచినట్లు నారదుడు చెప్పగా విని యున్నాను. నా మనస్సెందులకో ఆందోళన చెందుతున్నది. ఆ దివ్యాత్ముని కృప చేతనే మనము సుఖముగా జీవనయాత్ర చేయుచున్నాము. భీమా! నేను చాలా దుశ్శకునములను గాంచుచున్నాను" అని చెప్పసాగెను.

"ఉదయభానుని కెదురుగ నిలుచుని ఒకనక్క రోదించుచుండెను. ఒక శునకము నన్ను జూచి ఏడ్చెను. గుఱ్ఱములు విలపించుచున్నవి. గుడ్లగూబలు, కాకులు విషాద రవములను వినిపించుచున్నవి. సూర్యుడు కాంతిహీనుడై గన్పట్టుచున్నాడు. దూడలు పాలు త్రాగుటలేదు. తల్లులు పాలిచ్చుట లేదు. గోవులు దుఃఖించుచున్నవి. ఆలయములలో దేవతామూర్తులు కాంతిహీనములై యున్నవి.

"భీమసేనా! నిన్నటిరోజున నేను వాహ్యాళికి వెళ్ళియుంటిని. అక్కడ ఒక లోహకారుడు కనిపించెను. అతని చేతియందు ఒక విచిత్రమైన వస్తువును గాంచితిని. అది ఏమిటని ప్రశ్నించితిని. తాళమని అతడు సమాధానమిచ్చెను. చూచితివా! ప్రజలలో చోరభయము ఆరంభమైనది. తాళములు వేసి యుంచవలసిన పరిస్థితి ఆసన్నమైనది;" అని చెప్పసాగెను.

"ప్రజలు అబద్ధము లాడుచున్నారు. ప్రతి చిన్నవిషయానికి క్రుద్ధులగుచున్నారు. లోభము బాగా ప్రబలినది. స్నేహములో మోసం చేరిపోయింది. వనములు కాంతి హీనములై గన్పట్టుచున్నవి. గ్రామముల శోభ అంతరించినది.

క॥ కాకంబులు వాపోయెడి ఘూకంబులు నగర బగలు గుండ్రలు గొలిపెన్
లోకంబులు విభ్రష్ట శ్రీకంబులగతి నశించి శిథిలములయ్యెన్

"భీమా! ఆరునెలల క్రితం ఒక వైశ్యుడు తన గృహమును బ్రాహ్మణున కమ్మెను. కొంత కాలమైనది. ఆ గృహమును బ్రాహ్మణుడు మరమ్మతు చేయుచుండగ అతనికి కొంత బంగారము లభించెను. బ్రాహ్మణుడు ఆ బంగారమును తీసికొని వైశ్యుని వద్దకెళ్ళెను. తాను కొన్నది ఇంటినే గాని స్వర్ణమును గాదనియు, ఆ స్వర్ణము వైశ్యునకే చెందుననియు చెప్పెను. దానికి వైశ్యు డంగీకరించలేదు. గృహమును విక్రయించడము

జరిగినది గనుక అందులోని సర్వమును విక్రయించినట్లే అగుననియు గనుక ఆ సువర్ణము విప్రునికే చెందునని చెప్పెను. నా రాజ్యము ఇలాంటి ధర్మాత్ములతో నిండియుండెను.

"ఆరునెలలలో ఎంతో మార్పు వచ్చినది. నిన్నటిరోజు వారిరువురు నావద్దకు వచ్చినారు. ఆ సువర్ణముపై తమ తమ హక్కును ప్రకటిస్తూ వాదోపవాదాలు చేశారు. ప్రజల బుద్ధులు మారిపోయినవి."

అర్జునుడు ద్వారకనుండి వచ్చెను. అర్జునుని ముఖమున విషాదఛాయలు నిండియుండెను. కాంతివిహీనుడై గన్పట్టుచుండెను. అర్జునుని గాంచి ధర్మరాజు ఉద్విగ్న మనస్కుడయ్యెను.

"అర్జునా! ద్వారకలో మన బంధువులందరు కుశలమా? నీ ఆరోగ్యము బాగున్నదా? నీవు కాంతిహీనునివలె గన్పట్టుచున్నావు. బంధువుల గృహమున ఎక్కువ రోజులు గడిపితివి. గౌరవమునకు లోటు రాలేదు గదా! ఆశ్రితులను నిరాదరణ చేయలేదు గదా! అతిథులను విడచి భోజనము చేయలేదు గదా! హేయమైన కర్మను చేయలేదు గదా! అర్జునా! భక్తవత్సలుడైన శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకా పట్టణమునందలి సుధర్మ సభామందిరమున సుఖముగ నున్నాడా?" యనెను.

శా॥ అన్నా ఫల్గున! భక్తవత్సలుడు బ్రహ్మణ్యుండు గోవిందు డా
పన్నానీక శరణ్యు డీశుడు జగద్భద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్న వ్యాంబుజ పత్రనేత్రుడు సుధర్మామధ్య పీఠంబునం
దున్నాడా బలభద్రు గూడి సుఖియై యుత్సాహియై ద్వారకన్

అర్జునుడు పొంగివచ్చుచున్న దుఃఖము నాపుకొనుచు "అన్నా!" యని భోరున విలపించుచు ధర్మరాజు పాదములపై పడెను.

"అగ్రజా! నా శ్రీకృష్ణుడు నన్ను వదలివెళ్ళెను. నా శోభ అంతరించుటకు ఇదియే కారణము. ప్రాణము పోయిన తరువాత దేహము శవమై అప్రియమగునట్లు, శ్రీకృష్ణుడు లేని ఈ జగత్తు అప్రియముగ గోచరించుచున్నది. ద్రుపదరాజు సభలో ఏ శక్తి నావెంట యుండుట వలన మత్స్య యంత్రమును ఛేదించితినో ఆ శక్తి ఈనాడు నాకు దూరమైనది. ఏ దివ్యతేజము నా రథములో ఆసీనమై యుండుట చేత భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్యాదులనెడి భయంకర తిమింగలములచే నిండిన దుస్తరమగు కౌరవసేనా సాగరమును అనాయాసముగా దాటితినో ఆ తేజము ఈనాడు నాకు దూరమైనది. కార్యము నారంభించునపుడు "పార్థ! అర్జునా! సఖా! కురునందనా!" అని వినిపించెడి మనోహర వాక్కులు ఇక నా శ్రవణపుటములలోనికి ప్రవేశింపవు. నా దీపములో తైలము అయిపోయినది. అందుచేతనే స్త్రీలకు రక్షకుడుగా నున్న నన్ను కొందరు గోపులు ఓడించిరి.

చ॥ అటమట మయ్యె నా భజన మంతయు భూవర! నేడు చూడుమా
యిటువలె గారవించు జగదీశుడు కృష్ణుడు లేని పిమ్మటం
బటుతర దేహలోభమున బ్రాణము లున్నవి వెంట బోక, నే
గటకట పూర్వజన్మమున గర్మము లెట్టివి చేసివాడవో

"రాజా! ద్వారకలో మునిశాపము వలన నీవు కుశల మడిగిన మన బంధువు లెల్లరు ముసలం పట్టి పరస్పరము బాధించుకొని హతులైరి. వారిలో నలుగురైదుగురు మాత్రమే మిగిలిరి;" అనెను.

శ్రీకృష్ణుని అమృతమయ వాక్కులు అర్జునుని మదిలో ప్రతిధ్వనించుచుండెను. శ్రీకృష్ణ పాదారవింద ధ్యానము వలన మనస్సులోని దోషములన్నియు తొలగిపోయెను. భగవానుడు బోధించిన గీతాజ్ఞానము తిరిగి ప్రస్ఫుటమయ్యెను. అర్జునుడు కృష్ణ స్మరణలో తృష్ణకు దూరుడయ్యెను. శోకమునకు దూరుడయ్యెను.

శ్రీకృష్ణుని గమనమును గూర్చి అర్జునుడు చెప్పగా ఆలకించిన కుంతీదేవి తన మనో బుద్ధులను శ్రీకృష్ణుని పాదారవిందముల యందు నిలిపి ఇహలోకమును త్యజించెను. స్థిర బుద్ధిగల ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుడు లేని ఈ ప్రపంచమున మనుగడను సాగించుట నిరర్థకమని భావించెను.

శ్రీకృష్ణుడు ఈ ప్రపంచమును త్యజించి వెళ్ళిననాడే జగత్తున కలి ప్రవేశించినది. కలి యనగా కలహము. కృష్ణుడున్న చోట కలి యుండదు. ఎవరయితే కృష్ణనామమును సదా కీర్తించుచుందురో వారిని కలి అంటదు.

ధర్మరాజు తన మనుమడును, ఉత్తర యొక్క కుమారుడును అగు పరీక్షిత్తునకు రాజ్యము నొసగెను. ధర్మజుడు సన్యసించెను. చిరిగిపోయిన వస్త్రములను ధరించి, జుట్టును విరబోసికొని, పిచ్చివానివలె ఎవరు పిలిచినను మారు పలుకక గృహమును విడచి ఉత్తరదిశగా బయలుదేరి వెడలెను. సోదరులందరు అన్నయగు యుధిష్ఠిరు ననుసరించిరి. కృష్ణగత చిత్తులైన పాండవులు శ్రీకృష్ణుని చరణకమలములనే ధ్యానించుచు పయనించిరి.

విదురుడు గూడ శ్రీకృష్ణుని పాదపద్మముల యందు లగ్నమైన చిత్తము గలవాడై, సదా భగవానునే ధ్యానించుచు ప్రభాస తీర్థమున దేహమును చాలించెను. నిరపేక్షులగు తన భర్తలు శ్రీకృష్ణుని పొందిరని గ్రహించిన ద్రౌపది గూడ శ్రీకృష్ణునే ధ్యానించుచు ఆయననే పొందెను.

పరీక్షిత్తుని ప్రతిపాలనము

పాండవులు మహాప్రస్థానము చేసిరి. శ్రేష్ఠులైన వారి సలహాలను పాటిస్తూ, పరీక్షిన్మహారాజు ధరిత్రిని చక్కగా పరిపాలించుచుండెను. ధర్మము చతుష్పాదాలతో నిలబడియుండెను. జనన సమయాన జ్యోతిష్కులు ఊహించిన వన్నియు సత్యము లయ్యెను.

పరీక్షిత్తుడు ఉత్తరుని కుమార్తెయగు నిరావతిని వివాహమాడెను. ఆమె వలన నలుగురు కుమారులు గలిగిరి. వారిలో జనమేజయుడు ఒకడు. కృపాచార్యుని గురువుగా పొందినవాడై పరీక్షిన్మహారాజు మూడు అశ్వమేధ యాగముల నొనరించెను.

అశ్వమును అనగా గుఱ్ఱమును బలిపశువుగా నిర్ణయించి నిర్వహించు యజ్ఞమునకు అశ్వమేధ యాగము అనిపేరు. అశ్వము చపలత్వమునకు సంకేతము. అందుచేతనే గుఱ్ఱము నేత్రములకు గంతలు గట్టి నడపించుచుందురు. ఈవిధమైన చంచలత్వము మానవునిలో ఇంద్రియ మనోబుద్ధులనెడి మూడింటిలోను తెలియుచున్నది. ఇంద్రియములను నిగ్రహించి, మనస్సును నియమించి, బుద్ధిని స్థిరపరచువాడే స్థితప్రజ్ఞత్వమునకు అర్హుడగును. కనుక ఆత్మజ్ఞానమునకు ఉపకరించు ఈ త్రివిధ సాధనలు యజ్ఞస్వరూపములే యని భావింపవలెను. పరీక్షిత్తుడు మూడు అశ్వమేధ యాగములను నిర్వహించి ఇంద్రియ మనోబుద్ధులను స్వాధీన పరచుకొనెను. అనగా జీవిని చలింపజేయు వాసనలు ప్రక్షాళనమైనవి యని భావము.

హే నిదాఘ మహాప్రాజ్ఞ నిర్వాసన మనాభవ బలాచ్చేతః సమాధాయ నిర్వికల్ప మనాభవ

"మహాప్రాజ్ఞుడవైన ఓ నిదాఘుడా! మనసును వాసనా రహితముగ జేయుము. చిత్తమును బలవంతముగ నియమించి నిర్వికల్ప మనస్కుడవు కమ్ము" యని అన్నపూర్ణోప నిషత్తు ప్రవచించినది.

కృపాచార్యుని గురువుగా పొంది పరీక్షిత్తు మూడు అశ్వమేధయాగములను నిర్వహించెను. గురువు యొక్క కృప లేనిదే సాధకుని మనస్సు నిర్వికల్పమును బొందలేదు. గురుదేవుని కృపయే కృపాచార్యుడు.

ఆచార్యః ప్లావితా తస్య జ్ఞానం ప్లవ ఇహోచ్యతే

"జ్ఞానమనెడి తెప్పచే తీరమునకు జేర్చు నావికుడే గురుదేవుడు".

పరీక్షిత్తుడు దిగ్విజయ యాత్ర చేసెను. ఆ సమయమున కలిపురుషుడు ఒకచోట గోమిథునమును కాలితో తన్నుచుండుటను పరీక్షిత్తుడు గాంచెను. పరీక్షిత్తుడు ఏదైనను పాపము నాచరించినచో అతని మనసులోనికి ప్రవేశింపవచ్చునని కలి ఆలోచించెను. ప్రభువు మనసు పాడైనచో ప్రజల మనసులను పాడుచేయుట పెద్ద కష్టముగాదని అతని అభిప్రాయము. కానీ పరీక్షిత్తుడు పాపరహితుడు. నిర్వాసనా మనస్కుడు.

దిగ్విజయయాత్రా సమయాన ఒకచోట పరీక్షిత్తుడు ఒక గోమాతను, ఒక వృషభమును గాంచెను. వృషభము ఏకపాదముతో నిలబడి యుండెను. గోమాత బిడ్డలులేని తల్లివలె దుఃఖించుచుండెను. వృషభము ధర్మస్వరూపము. ఆవు ధరణీ స్వరూపము.

ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా

"సమస్త ప్రపంచముయొక్క మనుగడకు ధర్మమే ఆధారముగా యున్నది" యని తైత్తిరీయోపనిషత్తు ప్రవచించినది. అట్టి ధర్మము మూడు పాదములు లేనిదై యుండెను. ధర్మదేవుడైన వృషభము ధరణీమాతయగు గోమాతతో ఇలా పలికెను:

"కళ్యాణీ! నీవు ఆరోగ్యముగా నుంటివా! నీ దీనావస్థను గాంచి నేను కలత పడుచున్నాను. ఏదో విషయము నిన్ను బాధించుచున్నట్లున్నది. త్రిపాద హీనుడనగు నన్నుజూచి దుఃఖించుచుంటివా? లేక ప్రభువుల దుష్టపరిపాలన నీకు దుఃఖమును కలిగించినదా? లేక క్షామముతో బాధపడు ప్రజలను గాంచి దుఃఖించుచుంటివా?

"ఓ ధరణీ! కాలములో మార్పువచ్చినది. భర్తలు భార్యలను రక్షించుటలేదు. తండ్రులు సంతానమును పోషించుటలేదు. కర్కశముగ రాక్షసులవలె ప్రవర్తిస్తున్నారు. ఆచారహీనులైన వారివద్ద జ్ఞానమున్నది. బుద్ధిగలవారు బుద్ధిలేని నాయకులను సేవించుచున్నారు. ఇదంతయునూ జూచి దుఃఖించుచుంటివా?" యని ప్రశ్నించెను.

గోమాత రూపములో యున్న భూమాత పలుకుచున్నది: "ఓ ధర్మదేవుడా! నా బాధ నీకు తెలియనిది గాదు. నీవు పూర్వము చతుష్పాదములతో పూర్ణంగా శోభించుచుంటివి. ఈనాడు ఒక్కపాదముతో చరించుచున్నావు. సర్వగుణములకు ఆశ్రయుడగు శ్రీకృష్ణుడు ఈలోకమును వదలివెళ్ళినాడు. పాపాత్ముడగు కలిపురుషుడు జనులను బాధించుచున్నాడు. దానిని గాంచి నేను శోకించుచున్నాను" అనెను.

కలికి కళ్ళెము

ఏకపాదముపై నిలబడియున్న వృషభ మును రాజలక్షణములు లేక రాజ చిహ్నములను మాత్రమే ధరించియున్న దండధరు డొకడు కఱ్ఱతో కొట్టుచుండుటను పరీక్షిత్తుడు చూసెను. అలాగే అతనిచేత తన్నబడియున్న గోమాతను గూడ గాంచెను. దండధరునితో పరీక్షిత్తుడిలా పలికెను:

"ఓయీ! నీవెవడవు? నటుని వలె రాజవేషమును ధరించియున్నావు. కర్మచే నీచునివలె గోచరించుచున్నావు. దుర్బలులగు నోరులేని పశువులను ఎందులకు కొట్టు చున్నావు?"

శా॥ నిన్నుం గొమ్ముల జిమ్మెనో కదిసెనో నిర్భీతివై గోవులం
దన్నం గారణమేమి మద్భుజ సనాథక్షోణి నే వేళలం
దున్నేరంబులు సేయరా దెఱుగవా ధూర్తత్వమున్ భూమి భృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వడవు నిన్ శాసించెదన్ దుర్మతీ!

పరీక్షిత్తుడు వృషభము నుద్దేశించి, "ఏకపాదముతో సంచరించు నీ వెవరవు? నిన్ను జూచి నేను జాలి పడుచున్నాను. నా రాజ్యములో కన్నీరు పెట్టినవారు నీవు తప్ప మరెవ్వరు నాకు గోచరించలేదు. నీవు దుఃఖింపవలదు. ఈ దుష్టుని నేను శాసింపగలను.

యస్య రాష్ట్రే ప్రజాః సర్వాస్త్రస్యన్తే సాధ్వ్య సాధుభిః
తస్య మత్తస్య నశ్యన్తి కీర్తి రాయుర్భగో గతిః

"పార్థివా! ఎవని రాజ్యమున ప్రజలు దుష్టులచే పీడితులగుదురో అట్టి రాజు కీర్తి, ఆయువు, సంపద, గతియు సర్వము నాశనమగును.

"సురభినందనా! నీ మూడు పాదము లేమైనవి? వాటిని ఖండించిన వాడెవడు? నిన్ను కురూపినిగ జేసిన దెవరు? నిరపరాధులకు అశుభము కలుగగూడదు!" అనెను.

వృషభరూపములో యున్న ధర్మదేవత చెప్పసాగెను: "రాజా! శ్రీకృష్ణునిచే రక్షింపబడిన పాండవుల వంశములో నీవు ఉత్పన్నుడవు. అభయమిచ్చుటకు తగినవాడవే. పాదములను ఖండించిన దెవ్వరో నాకు తెలియుట లేదు. కాలము అని కొందరు, కర్మయని మరికొందరు, స్వభావమని ఇంక కొందరు చెప్పుచున్నారు. రాజా! దుఃఖమునకు కారణమును మీరే యోచింపుడు;" యనెను.

పరీక్షిత్తు ఇలా పలికెను: "వృషభమా! నిన్ను హింసించిన దెవరో నీకు తెలిసినను చెప్పుటకు నీవు ఇష్టపడకున్నావు. నీవు ధర్మదేవతవేనని నాకనిపించుచున్నది. నిన్ను బాధించినవాడు కలిపురుషుడే యని గూడ అవగతమగుచున్నది.

"కృతయుగమున నీవు నాలుగు పాదములతో శోభాయమానముగ చరించుచుంటివి. తపస్సు, దయ, శౌచము, సత్యము యనునవియే ఆ నాలుగు పాదములు. గర్వము వలన తపస్సు చెడినది. స్త్రీ సాంగత్యము వలన పవిత్రత పాడైనది. మధుపానము వలన దయ దూరమైనది. ఇక ఇప్పుడు సత్యమొక్కటియే మిగిలియున్నది. దాని బలముపైననే నీవు జీవించుచున్నావు. కలిపురుషుడు అసత్యము ద్వారా నీ ఈ ఒక్కపాదమును గూడ గ్రహింపవలెనని భావించుచున్నాడు. గోరూపమున యున్న భూదేవి దుఃఖమును గూడ నేను గాంచినాను. మీరు దుఃఖింపవలదు. నేను మిమ్ములను రక్షించెదను" అని పరీక్షిత్తు ఖడ్గమును చేబూనెను. కలిపురుషుడు భీతిచెందినవాడై, రాజ చిహ్నములను త్యజించి పరీక్షిత్తుని పాదములపై బడెను.

పరీక్షిత్తుడు కలిపురుషునితో నవ్వుతూ ఇట్లనెను: "కలీ! అర్జునుని వంశీయులకు శరణాగతులైనవారు భయపడ నవసరములేదు. కానీ నీవు అధర్మప్రవర్తకుడవు. అందుచేత నా రాజ్యములో నీకు స్థానము లేదు" యనెను.

"రాజా! నీయాజ్ఞను నేను పాలింతును. నేనెక్కడ చరించినను బాణము ఎక్కుపెట్టియున్న నీవే నాకు గోచరించుచుందువు. కనుక నేను ఎక్కడ స్థిరముగ నుండగలనో నీవే తెలుపుడు" యనెను.

"కలిపురుషుడా! జూదము, మద్యపానము, వ్యభిచారము, హింస యను నాలుగు స్థానముల యందు వసింపు" మనెను.

ఈ నాలుగు చోట్ల అధర్మము నిలిచియుండునని భావము. అధర్మమున్న చోట కలి వసించును. ఈ నాలుగు స్థానములను పొందిన కలిపురుషుడు మరియొక స్థానము నివ్వుమని కోరగా పరీక్షిత్తు సువర్ణము నిచ్చెను. బంగారు నందు గూడ కలి నిలిచియుండును.

కలియొక్క కల్మషము నుండి విడిపడ గోరువారు ఈ ఐదు విషయముల యందు జాగరూకులై యుండవలెను.

పరీక్షిన్మహారాజు కలిని దండించుట

పరీక్షిత్తు ధర్మదేవత యొక్క తపస్సు, దయ, శౌచము యను మూడు పాదములను గూడ పునరుద్ధరించెను.

పరీక్షిత్తుని పరిక్లేశము

“నేను ప్రవేశించుటకు పరీక్షిత్తుడు ఐదు స్థానముల నొసగినాడు. ఈ అయిదింటిలో ఏదో ఒకదాని ద్వారా పరీక్షిత్తుని స్థానములోనికి గూడ ప్రవేశింపగలను” యని కలిపురుషు డాలోచించెను.

ఒకనాడు పరీక్షిత్తునకు వింతయైన ఆలోచన కలిగెను. తన కొరకు తాతయైన అర్జునుడు ఏమి దాచియుంచెనో కనుగొనవలెనని బుద్ధిపుట్టెను. అన్వేషణ జరుపుచుండగా ఒకపెట్టెలో సువర్ణ కిరీటము లభ్యమయ్యెను. వెంటనే దానిని పరీక్షిత్తు శిరముపై ధరించెను. ఆ కిరీటము జరాసంధునిది. జరాసంధుని పుత్రుడు యర్థించినను ఇవ్వకుండా భీముడు బలవంతముగ సంగ్రహించి తెచ్చెను. అందుచేత ఈ సంపద అధర్మముతో కూడియుండెను. అందుచేత పాండవులెవ్వరు దానిని ధరింపకుండిరి. నేడు పరీక్షిత్తుడు దానిని ధరించెను. సమయము కొరకు నిరీక్షిస్తుండిన కలిపురుషుడు దాని ద్వారా పరీక్షిత్తునిలో ప్రవేశించెను. ఆ కిరీటమును ధరించి పరీక్షిత్తుడు వేటాడుటకై అరణ్యమున కేగెను.

శౌనకాది మునులకు సూతమహర్షి చెప్పుచున్నాడు: “శౌనకాదులారా! పరీక్షిత్తుడు పుణ్యాత్ముడు. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రముచే తప్పుడైనను శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహమునకు పాత్రుడై తల్లిగర్భమున మృతిచెందలేదు. శృంగి శాప కారణముగా మృత్యువు యెదుట నిలిచినను భీతిచెందని దివ్యాత్ముడు. శుకమహర్షి కడ జ్ఞాన గంగను పానంచేసి పాంచభౌతికమైన మృతకళేబరమును గంగలో విడచిన మహితాత్ముడు. భగవత్కథలను చెప్పువారు, ఆలకించువారు, భగవానుని పాదపద్మములను సేవించు వారు మోహమునకు గురికారు.”

క॥ హరివార్త లెఱుగువారికి హరిపదముల దలచువారి కనవరతంబున్
హరికథలు వినెడివారికి మరణాగత మోహ సంభ్రమము లేదనఘా ॥

సూతుని జ్ఞానవచనముల నాలకించిన శౌనకాది మునులు సూతునకు నమస్కరించుచు “మహానుభావా! నీకు శుభముగుగాక! మృతజీవులమైన మాకు శ్రీకృష్ణదేవుని అమృతమయ గాథను వినిపించుచున్నావు. భక్తుల సాంగత్యము అపూర్వమైనది. అమోఘమైనది. అది స్వర్గమోక్షాదుల కన్నను శ్రేష్ఠమైనది. దేవా! నీవు పరమ భాగవతోత్తముడవు. పరమ పవిత్రము, భక్తియోగప్రదమునగు భాగవతమును మాకు వినిపించుము;” యనిరి.

"ఋషులారా! మీరు వేదవిదులు. జ్ఞానరూపులు. శ్రీకృష్ణదేవుని లీలా విశేష... వర్ణించమని నన్ను అడిగితిరి. నాకు తెలిసినంత వరకు వివరింతును. పక్షి త... ననుసరించి ఆకాశమున విహరించినట్లు నా బుద్ధి ననుసరించి మీకు వివరింతును... పరమపవిత్రమైన భాగవత కథను చెప్పుట కుపక్రమించెను.

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

ఒకనాడు పరీక్షిన్మహారాజు వేటాడుటకు వనమున కెళ్ళెను. వేటాడి అలసిపో... శ్రమాధిక్యత వలన దాహము అధికమయ్యెను. ఎంత వెదకినను ఆ ప్రదేశమున జల... లభించలేదు. అన్వేషణ జరుపుచుండగ పరీక్షిత్తునకు ఆశ్రమమొకటి కనిపించె... తొందరగా ఆశ్రమప్రదేశమున కరుదెంచినాడు. అది శమీక మహాముని ఆశ్రమము. ఆ సమయానికి శమీక మహర్షి ధ్యానమగ్నుడై యుండెను. మనస్సు సంపూర్ణము... అంతర్ముఖమై యుండెను. సంకల్పాల సందడి అణగియుండెను. నిర్వికల్ప సమాధిలో శమీకుడు నిరంజన రూపుడై నిలచియుండెను. పరీక్షిత్తు ఋషిని ప్రశ్నించెను.

క॥ తోయములు దెమ్ము మాకీ తోయము వేటాడువేళ దొల్లిపొడమ దీ

తోయము క్రియ జల దాహముతోయము వారలును లేరు దుస్సహ మనఘా!

పిపాసాపీడితుడై యున్న పరీక్షిత్తుడు మంచి నీరివ్వమని మహర్షిని అర్థించాడు. అంతర్ముఖమై యున్న మహర్షికి బాహ్యశబ్దాలు వినిపించునా? పరీక్షిత్తుని పలుకులు శమీకుని మనస్సును చేరలేక పోయాయి. పరీక్షిత్తుని మనస్సు చివుక్కు మన్నది. చిత్తము వికలమైనది. హృదయము గాయపడింది. మహర్షి తనను అవమాన పరచు చున్నట్లు భావన కలిగింది. ఇంద్రియ ప్రకోపములో ఇంద్రుడైనా దారితప్పుట తథ్యము. దాహముచే పీడింపబడుటచే కలవరపడుతున్న పరీక్షిత్తుని చిత్తము ఆలోచనా శక్తిని, అవగాహనను కోల్పోయింది. అవగాహన లోపించిన అంత: కరణలో ఆవేశము కలుగుటలో ఆశ్చర్యము లేదు.

కామాత్క్రోధో౽భిజాయతే

తీరని కోరిక క్రోధంగా మారింది. ఇంతలో ఋష్యాశ్రమ సమీపమున మృతసర్పమొకటి గోచరించినది. పరీక్షిత్తుని ఆంతర్యంలోని ఆవేశానికి బాహ్యంలో ఆకృతి లభించినట్లైనది. అంతే. ఆ మృతసర్పాన్ని తెచ్చి శమీకుని మెడలో వేసినాడు. ఆహా! దురవగాహన ఎంతటి దుశ్చర్యను కదిలించినది? ఆవేశము ఎంతటి అనర్థమును కలిగించినది?

మృతసర్పము మెడలో పడినదని శమీకునికి తెలియలేదు. తెలిసికొనెడి మనస్సు అంతకు పూర్వమే శమీకునిలో చచ్చి పడియుండుటయే ఈ అగ్రాహ్యస్థితికి కారణము. పరీక్షిత్తుడు దిగ్భ్రాంతి చెందెను. తాను భావించింది వేరు. జరిగింది వేరు. శమీకుడు వాస్తవంగా సమాధిలో నున్నాడా? లేక తనను అవమాన పరచుటకు అలా నటించుచున్నాడా? అని తెలిసికొనేందుకే పరీక్షిత్తుడు అలా ప్రవర్తించాడు. శమీకుని స్థితి నిజసమాధియే నని

తెలియగనే బాధాహృదయంతో చేసిన తప్పిదానికి కలత చెందుతూ పశ్చాత్తాపముతో రాజు వెనుదిరిగి వెళ్ళెను.

ఈ సంఘటనను సమీపంలో నున్న కొందరు బ్రహ్మచారులు చూశారు. వెంటనే వెళ్ళి నదీతీరమున యున్న శమీకుని కుమారుడగు శృంగికి తెలిపారు.

శృంగి మనస్సు కలతపడింది. మహాత్ముడైన తన తండ్రి శమీకునికి జరిగిన అన్యాయానికి ఆవేదన పడ్డాడు. ధర్మమును రక్షింపవలసిన ప్రభువే ధర్మము నుల్లంఘించినాడు. ఇది భయంకరమైన నేరము. ఇది క్షమార్హము గాదని భావించాడు.

నా తండ్రియగు శమీకుడు భగవత్స్వరూపుడు. దూషణము లెరుగనివాడు. భీషణము తెలియనివాడు. భగవన్నామమునే భూషణముగా సదా ధరించువాడు. తీక్షణమైన ప్రవర్తన తెలియనివాడు. ఈషణత్రయమును దాటినవాడు. విష్ణుభక్తి తప్ప అన్యము లెరుగని పావనాత్ముడు. దానము లాశించడు. ధనము నభిలషింపడు. వనప్రదేశములో మననము సాగించుకొనుచు జీవించుచున్న ఆ సాధుసత్తముని గళమున మృతభుజంగమును ఉంచుట ఏమి వైపరీత్యము? ఇది క్షమించరాని దోషము అని పలుకుచు శృంగి కౌశికీనది వద్దకెళ్ళి ఆచమనం చేసి పరీక్షిత్తునికి శాపము ననుగ్రహించెను.

ఉ॥ ఓడక వింటి కోపున మృతోరగమున్ గొనివచ్చి మాఱు మా
టాడక యున్న మజ్జనకు నంసతలంబున బెట్టి దుర్మద
క్రీడ జరించురాజు హర కేశవు లడ్డిన నైన జచ్చుబో
యేడవనాడు తక్షక ఫణీంద్ర విషానల హేతి సంహతిన్

"ఈ రాజులు ఉచ్ఛిష్టములను తిను కాకులవలె బలిసి ఘోరమైన పాపములను చేయుచున్నారు. దాసులై కూడా ఇంటినిగాయు కుక్కలవలె యజమానిని తిరస్కరించు చున్నారు. వీరు క్షమార్హులుగారు. మర్యాదహీనుడు, నా తండ్రికి ద్రోహము చేసిన పరీక్షిత్తుని నేటికి ఏడవనాడు తక్షకుడు కాటు వేయగలడు" అని శృంగి పరీక్షిత్తుని శపించెను.

అంతా జరిగిపోయింది. పరీక్షిత్తుని అంతిమ క్షణము నిర్ణయింపబడింది. క్షణికావేశము బ్రతుకును శ్మశానానికి తరలించింది. నిగ్రహాన్ని కోల్పోవడం వలన నిండుజీవితం నీరుగారి పోయింది. పదిలంగా యున్న పరీక్షిత్తుని బ్రతుకు ఫణిరాజుకు బలి అయింది.

పరీక్షిత్తుని శాపగ్రస్తుని జేసి శృంగి ఆశ్రమానికి అరుదెంచినాడు. తండ్రి మెడలోని మృత సర్పమును దీసి దూరంగా పారవేశాడు. శృంగిలోని ఆవేశము ఇంకా చల్లారలేదు. ఆగ్రహం అంతరించలేదు.

ఇంతలో తండ్రియైన శమీకుడు బహిర్ముఖుడయ్యాడు. కళ్ళు తెరిచి చూశాడు. ఆగ్రహోదగ్రుడైయున్న తన కుమారుని గాంచినాడు. ప్రక్కనే అల్లంత దూరాన పడియున్న మృతసర్పాన్ని వీక్షించాడు. జ్ఞానదృష్టి ద్వారా జరిగిన విషయము నంతటిని క్షణంలో అవగత మొనర్చుకున్నాడు. బాధాతప్తుడైనాడు. తన బిడ్డడైన శృంగి చేసిన తప్పిదమునకు

చింతించినాడు. పరమభాగవతోత్తముడైన పరీక్షిత్తుడు శాపమునకు గురియగుట శమీకునకు అపరిమితమైన దు:ఖమును కలిగించినది. జరిగిన దానికి చింతించుచు మహాత్ముడైన శమీకుడు శృంగిని సమీపించి ఇలా పలికెను:

"కుమారా! ఎంత పొరపాటు చేసితివి? శ్రీకృష్ణభగవానుని నిర్యాణము తరువాత కాపరిలేని గొఱ్ఱెలమంద చోరులవాత పడినట్లు, ఈ ప్రపంచము ధర్మమును కోల్పోయి చరించుచున్నది. ధర్మదేవతకు నూతన సొగసులిచ్చి ధర్మమును చతుష్పాదములతో చరింపజేయు ధీశాలియగు పరీక్షిత్తుడు ధర్మాత్ముడు. అట్టి మహితాత్ముడు చేసిన చిన్న పొరపాటుకు ఇంతటి కఠిన శిక్షను విధించితివా? ధర్మాత్ముని శపించితివా? దుర్మార్గులు దుష్టక్రియలకే అలవాటుపడి యుంటారు. సజ్జనాత్ములగువారు ప్రారబ్ధాధీనులై ఎప్పుడైనా ఏదో అయోమయ పరిస్థితులలో ఒక అపచారాన్ని చేస్తారు. ఆ తరువాత ఎంతగానో చింతిస్తారు. పశ్చాత్తాపంతో కుమిలిపోతారు. కుమారా! వారు యొనర్చెడి సహస్ర సత్కార్యములను విస్మరించి, వారాచరించిన ఒక దుష్కార్యానికి వారిని శిక్షిస్తే, ఆ తరువాత వారిలాగ ధర్మాచరణ జేయువారు భువికి లభించుదురా? ఎంత పొరపాటు చేసితివి? అతిథిగా అరుదెంచిన విమలచరితుని సత్కరించుటకు బదులుగ శాపము నిచ్చితివా? ఇది నీకు ధర్మమా?

"కుమారా! పరీక్షిత్తు లాంటి రాజు లేనిచో లోకములో చోరులు అధికమయ్యెదరు. హింస ప్రబలిపోవును. పశు, స్త్రీ, ధనాదుల నపహరింతురు. తరువాత ధర్మము నశించును. ధర్మము నశించగనే జనులు కుక్కలవలె, కోతులవలె అర్థకామముల యందే అభిరుచి కలిగియుందురు. చూసితివా! నీ శాపకారణముగ దేశమునకు ఎన్ని అనర్థములు వాటిల్లుచున్నవో గాంచితివా!" అని శమీకుడు పరితపించెను. తన బిడ్డడు ఆవేశములో అనాలోచితముగ చేసిన తప్పిదమును మన్నించమని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను.

క॥ భూపతికి విరపరాధమ శాపము దా నిచ్చె బుద్ధి చాపలమున మా
పాపడు వీడొనరించిన పాపము దొలగింపు కృష్ణ! పరమేశ! హరీ!

అని పరమేశ్వరుని శమీకుడు ప్రార్థించాడు. ఆహా! ఇదికదా సాధుహృదయము. తమకు జరిగిన అన్యాయమును కర్మ ఫలితంగా భక్తులు భావిస్తారే గాని అన్యాయము చేసిన వారిపై ప్రతీకారమును చేయరు. పగబూనరు.

శమీకుడు మునిబాలురను చేరబిలిచి శృంగి యొసంగిన శాపమును పరీక్షిత్తునకు వివరించమని చెప్పిపంపెను. మునిబాలురు శాప విషయమును పరీక్షిత్తునకు తెలిపిరి. శమీకుని విషయంలో తానొనరించిన తప్పిదమును తలచుకొని మఱల మఱల బాధ పడుతున్న పరీక్షిత్తునకు శాపమును గూర్చి తెలియగనే అతని హృదయము తేలికపడెను. తన పాపానికి త్వరలోనే ఫలితము లభించినదని భావించెను. ఏడురోజులలో తన జీవితము సమాప్త మవుతున్నదని గ్రహించెను.

శాంతిని అన్వేషిస్తూ ప్రపంచమనెడి వనములో పరిభ్రమించే జీవుడే పరీక్షిత్తుడు. ప్రాపంచిక విషయానంద మనెడి పిపాస తీరేదిగాదు. పరీక్షిత్తుడు పిపాసా పీడితుడయ్యాడు. విషయపిపాస తీరేదికాదు. తృప్తి నిచ్చేదిలేదు. పరీక్షిత్తు పిపాస కూడా అలాగే తయారైనది.

శాంత్యుపశమనములను పొంద నిచ్ఛగించిన పరీక్షిత్తు అన్వేషణలో శమీకుని ఆశ్రమాన్ని కనుగొనెను. శమమనగా మనోనిగ్రహమని భావము. మనసును నిగ్రహించిన వాడే శమీకుడు. అతడే సద్గురువు. సద్గురువు సదా అంతర్ముఖుడై యుండును. శిష్యుడు ప్రవేశించలేని ఆంతరంగిక హర్మ్యములో గురుదేవుడు నివసించుచుండును. ఆ కారణము చేతనే పరీక్షిత్తుని మాటలు శమీకునికి వినిపించలేదు.

శిష్యుడగువాడు విద్యారంభమున యున్న విద్యార్థియే గనుక ఆరంభశూరత్వము, ఆవేశము యనెడి రెండు చక్రముల బండిపై సదా చరించుచుండును. ఆవేశపరుడైన శిష్యుడు ఆత్మానుభవముగల ఆచార్యుని ఆంతర్యాన్ని అర్థం చేసుకోలేడు. పైగా అపార్థము చేసికొనుటకు గూడ వెనుకాడడు. ఆవేశజనిత అపార్థజీవనము ఆచార్యుని అవమానపరచినా, అష్టకష్టములకు గురిచేసినా ఆశ్చర్యపడ నవసరము లేదు. శమీకుని మెడలో పరీక్షిత్తు మృతసర్పాన్ని వేసెను. దారితప్పిన శిష్యుడు గురువు మెడకు గుదిబండయై నిలుచును. అంతమాత్రాన గురువు చలించునా? గోవింద పాదారవిందముల యందు చిత్తమును లయమొనర్చి చరించువానిని అయోమయ జీవుల అనర్థ ఆవేశములు చలింపజేయగలవా? శమీకుడు చలించలేదు.

ఆచార్యుడు ఆగ్రహించకపోవచ్చు. అక్రమజీవనము అప్రతిష్ఠపాలు గాకపోవునా? కర్మ ఆచరింపబడిన తరువాత ఫలము అందకపోవునా? పరీక్షిత్తుని దోషమును గాంచి శృంగి కదలిపోయెను. శాపము నందించెను. శృంగమనగా కొమ్ము యని అర్థము. దేహమును దాటి కొమ్ము పెరుగునట్లు కర్మ ఆగినను కర్మఫలము కదలి ముందుకుపోవును. అనుభవమును తప్పక అందించును. కర్మఫలమే శృంగి యని భావము. కర్మ ఫలానుభవమును అనుభవించక తప్పదు. శృంగి శాపమూ అంతే.

కర్మఫలితాలు భగవదధీనములు. వాటిని ఎవ్వరూ నివారించలేరు. విడచిన బాణాన్ని వెనుకకు మఱలించలేని విధముగ ఆచరింపబడిన కర్మవలన కలిగే ఫలితమును నిరోధించలేము. అలాగే శృంగి శాపము కూడ అనివార్యమై యున్నది.

పొరపాటు మానవ సహజము. మనిషే పొరపాటు చేస్తాడు. పశ్చాత్తాప హృదయంతో సవరించుకొని జీవిస్తే తాను మనీషి అవుతాడు. మనీషి యైనవానికి మహాత్ముల సహచర్యం లభిస్తుంది. మహాత్ముల సహచర్యం లభించినవాడు మహర్షి అవుతాడు.

తనను గాయపరచిన శిష్యుని గళమునుండి కూడ అమృతనాదమును ఆలకించవలెనని ఆశించువాడే ఆచార్యుడు. ఆచార్యునిది ప్రేమహృదయము. మాతృహృదయము. అమృత హృదయము. అమరజీవనము నందించు అపూర్వహృదయము.

తనను అవమానపరచిన శిష్యుని గూడ ఆశీర్వదించే అమృతహృదయుడు సద్గురువు. పరీక్షిత్తుని ఛర్యకు శమీకుడు బాధపడలేదు. పైగా ప్రేమను చిందించాడు. మునిబాలురను పంపి కర్తవ్యమును సూచించినాడు.

దారితప్పిన శిష్యుని గురువు తృణీకరించడు. విస్మరించడు. తన ప్రేమ వీక్షణములను సదా అతనిపై కురిపించుచునే యుండును. నిరంతరము ప్రవచనము లనెడి మునిబాలుర ద్వారా సత్యసందేశమును అందించుచునే యుండును.

శమీకుని సందేశాన్ని మునిబాలురు పరీక్షిత్తునకు తెలిపారు. పరీక్షిన్మహారాజుకు కనువిప్పు కలిగింది. శాపవార్త తనలో వైరాగ్యజనిత నైరాశ్యమును నింపింది. ఇహలోక సౌఖ్యాలు, పరలోక భోగాలు తుచ్ఛమనిపించింది. సమస్తమును పరీక్షిత్తు త్యజించాడు. మనసును మాధవుని యందే నిలిపినాడు. ప్రాయోపవిష్టు డగుటకు గంగాతీరమును కరుదెంచినాడు.

మ॥ తులసీ సంయుత దైత్య జిత్పద రజస్తోమంబు కంటెన్ మహో
జ్జ్వలమై దిక్పతి సంఘ సంయుత జగత్సౌభాగ్య సంధాయియై
కలి దోషావళి నెల్ల బాపెడి వియద్గంగా ప్రవాహంబు లో
పలికింబోయి మరిష్యమాణు డగుచుం బ్రాయోపవేశంబునన్

ముకుందుని చరణకమలముల చెంత అనన్య చింతనావ్రతుడై, సంగత్వము వీడి మునివ్రతుడయ్యెను. గంగానదిలో ధర్మాత్ముడైన పరీక్షిత్తుడు ప్రాయోపవిష్టుడై యున్నాడని తెలియగనే మహాత్ములూ, మహర్షివర్యులైన మహితాత్ములెల్లరు విచ్చేసిరి. విశ్వకళ్యాణ కర్తయగు విశ్వామిత్రుడు, పవిత్రాత్ముడగు పరశురాముడు, వరిష్ఠుడగు వసిష్ఠుడు, నారాయణ నామామృతపాన చిత్తుడగు నారదుడు, భ్రాజిత జ్ఞానరూపుడగు భరద్వాజుడు, ఆత్మవిదుడైన అగస్త్యుడు, లోకమిత్రుడగు మైత్రేయుడు ఇత్యాది మహానుభావులందరు అరుదెంచిరి.

శమీకుని సందేశ మనెడి గురువచనము నాలకించగనే శిక్షణ యోగ్యుడైన శిష్యుడనెడి పరీక్షిత్తుడు స్పందించెను. గురుబోధ నిజముగ అవగతమైనచో అట్టివారిలో మోహజాడ్యములు, అహంకార మౌఢ్యములు తలఎత్తవు. సంగత్వము నశించును. జ్ఞానాభిలాష స్ఫురించును. అలాగే పరీక్షిత్తుని యందు వైరాగ్యముదయించి జ్ఞాన సముపార్జనకై హృది ఆరాటపడసాగెను. ఇదియే ఆత్మాన్వేషణ. ఆనందాన్వేషణ. ఆత్మకన్నా అన్యమైన విషయముల యందు మనస్సు చరించని, రమించని నైరాశ్య జీవనస్థితి.

విరాగియైన సాధకుడు గృహఛిద్రములను విలోకించుచు కూర్చొనడు. జ్ఞానగంగా తీరమును చేరును. ఆత్మార్పణ గావించుకొని యైనను ఆత్మానుభూతి నొందుటకు ప్రయత్నించును. అదియే పరీక్షిత్తుని ప్రాయోపవేశము. పుష్పము విరబూయగనే ఆహ్వానముతో పనిలేకనే తుమ్మెదలు అరుదెంచునట్లు పరిశుద్ధాంతఃకరణ గల సాధకుని ఉద్ధరించుటకు మహాత్ములు అరుదెంచుచుందురు. అలాగే గంగాతీరమున ప్రాయోపవిష్టుడగు పరీక్షిత్తుని చెంతకు మహాత్ములు అరుదెంచినారు.

పరీక్షిన్మహారాజు మహాత్ములను అర్చించినాడు. వందన మాచరించినాడు. చేతులు జోడించి నమస్కరించుచు, వినమ్రతతో "మహానుభావులారా! మృతసర్పమును మహర్షి మెడలో అనాలోచితముగ పడవైచి అనర్థమును, అమంగళమును కొనితెచ్చుకొంటిని. ఈ

పాపము తొలగు ఉపాయమును సెలవిండు. పవిత్రాత్మ స్వరూపులారా! ఈశ్వర సంకల్పమును ఎవరు కాదనగలరు? విధాత నిర్ణయాలను ఎవరు ఎదిరించి పోరాడగలరు? తక్షకునికి నా దేహమును సమర్పించుటకు సిద్ధముగా యున్నాను. కాని రాబోవు జన్మజన్మలకు శ్రీహరి పదాబ్జములపై చింతనాసక్తి నిలుచునట్లు ఈ భృత్యుని అనుగ్రహింపుడు" అని ప్రార్థించెను.

తన పుత్రుడైన జనమేజయుని రప్పించెను. రాజ్యభారమును అతని కప్పగించెను. మహాత్ములకు నమస్కరించి భక్తి పరవశుడైన పరీక్షిత్తుడు

క॥ ఏడు దినంబుల ముక్తిం గూడగ నే రీతి నచ్చు గురు సంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగు జూడుడు మా తండ్రులార శ్రుతి వచనములన్

అని ప్రార్థించెను. అవును. ఏడురోజులలో ముక్తి ఎలా లభిస్తుంది? ఏ సాధన లాచరించిన ఈ శ్రేష్ఠఫలము ప్రాప్తిస్తుంది? అని మహాత్ములు పరస్పరము చర్చించుకొనుచుండ, సకలాగమార్థ పారంగతుడును, అకలంక గుణాభిరాముండును, అవధూత రూపుండును, సాక్షాత్తు పరబ్రహ్మ స్వరూపుండును, వ్యాసపుత్రుండును నగు శుకయోగి మహాత్మ డచ్చటికి అరుదెంచెను.

శుకబ్రహ్మ రాక సర్వులను పరవశింపచేసింది. ఆదిత్యుని కిరణ సమూహమును గాంచి కమలములు విరబూయునట్లు శుకభాస్కరుని జ్ఞానతేజము వలన మహాత్ముల హృదయ పద్మములు విరబూసి ఆనంద మధువును చిందించినవి.

పరీక్షిన్మహారాజు శుకబ్రహ్మను అర్చించినాడు. గృహస్థుల ఇండ్లయందు పండ్రెండు నిముషముల కన్నను ఎక్కువసేపు నిలువని శుకావధూత పరీక్షిత్తుని పుణ్యముల పంటగా నేడు లభించెను. చేసిన భక్తి ఎన్నడూ వృథా గాదు. చూపిన ప్రేమ ఎప్పటికీ నశించదు.

పరబ్రహ్మ స్వరూపులైన శుకయోగీంద్రులను పరీక్షిత్తు మనసారా కీర్తించాడు. ఆసన్న మరణులైనవారు చేయదగిన కార్యమును ఎరుక పరచవలసిందని ఐదు పదిచేసి అర్థించాడు.

సీ॥ అవ్యక్త మార్గుఁడ వైన నీ దర్శన మాఱడి బోనేర దభిమతార్థ
సిద్ధిగావించుట సిద్ధంబు నే డెల్లి దేహంబు వర్జించు దేహధారి
కేమి చింతించిన నేమి జపించిన నేమి గావించిన నేమి వినిన
నేమి సేవించిన నెన్నడు సంసార పద్ధతి బాసిన పదవి గలుగు
తే॥ నందు ననరాదు గురుడవు యోగి విభుడ వావు బతికిన తడవెంత యంతసేపు
గాని యొకదెస నుండవు కరుణతోడ జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిం జేరు తెరువు!

అని పరీక్షిన్నరేంద్రుడు శుకబ్రహ్మ నడిగెను. అభ్యర్థించెను. ప్రార్థించెను.

ప్రథమ స్కంధము సమాప్తము

..... ఓం .....

అశుభహరం - శుభకరం

యత్కీర్తనం యత్స్మరణం యదీక్షణం
యద్వన్దనం యచ్ఛ్రవణం యదర్హణమ్
లోకస్య సద్యో విధునోతి కల్మషం
తస్మై సుభద్రశ్రవసే నమో నమః

ఎవరిని కీర్తించుట వలన, స్మరించుట వలన, దర్శించుట వలన, ఎవరికి నమస్కరించుట వలన, ఎవరిని గూర్చి వినుట వలన, అర్చించుట వలన లోకము నందలి సమస్త పాపములు వెంటనే నశించు చున్నవో అట్టి శుభకీర్తిమయు డగు భగవానునకు మాటిమాటికి నమస్కారములు.

Salutations again and again to that Lord of most auspicious renown, by singing whose praises, by thinking of, Seing, greeting and adoring whom and by hearing whose glory men are cleansed of their impurities at once.

శ్రీమద్భాగవతము మహాజ్ఞానియైన వ్యాస మహర్షి కలము నుండి కదలి, మహా వైరాగ్యమూర్తి యైన శుకబ్రహ్మ గళము నుండి స్రవించి, మహా భక్తుడైన పరీక్షిత్తుని హృదయమున నిలిచినది. కనుక ఈ మహోత్కృష్ట గ్రంథము భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్య స్వరూపముగ తెలియుచున్నది.

వ్యాసమహర్షి విరచితమును, నిరోధలీలా ప్రతిపాదకమునగు ఈ భాగవత గ్రంథము పరమ పావన గ్రంథము. భాగవతము అనెడి పదములోని ఐదు అక్షరములు స్వరూపాను భూతికి పంచ సోపానముల వలె తెలియుచున్నవి.

"భా" యనెడి మొదటి అక్షరము భక్తిని తెలుపుచుండ, రెండవ అక్షరమైన **"గ"** శబ్దము ప్రజ్ఞాన ఘనమైన జ్ఞానమును నిర్దేశించుచుండ, మూడవ అక్షరమైన **"వ"** శబ్దము వివేకయుతమైన వైరాగ్యమును సూచించుచుండ, నాల్గవ అక్షరమైన **"త"** శబ్దము తమోభాస్కరమగు తపస్సును నిర్వచించుచుండ, ఐదవ అక్షరమైన **"ము"** శబ్దము మోక్షరూపమగు ముక్తిని ముంజేతి కంకణము వలె చూపుతున్నది. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను వెంట నిడుకొని తపోధనుడవై ముక్తి సింహాసనమును అధిష్ఠింపుమని భాగవతము బోధిస్తుంది.

వ్యాస భాగవతము సంస్కృత సౌరభముతో గుభాళించు చున్నందున భాషా వైదుష్యము లేనివారు అందులోని సుగంధమును ఆఘ్రాణించ లేక పోతున్నారు. పోతనామాత్యుని భాగవతము ద్రాక్షాపాకమైనను పద్యభరితమై నందున సామాన్య జనులు గ్రహించుటకు సులభం గాకున్నది. అందుచేత మూల గ్రంథములను చదువలేని వారు సులభముగా గ్రహించుటకు, ముఖ్యముగా కథలోని ఆధ్యాత్మిక భావ సౌందర్యమును దర్శింప జేయుటకు

జ్ఞానబ్రహ్మ
స్వామి సుందర చైతన్యానందుల వారు
ఈ చైతన్య భాగవతము ద్వారా ఆ బృహత్కార్యమును నిర్వహించి, ఆంధ్రదేశానికి ఎనలేని కృషి చేసినారు.

ఇది అందరూ చదువ వలసిన గ్రంథము. చదువుతూ ఉండవలసిన గ్రంథము. ఎప్పటికీ చదువదగిన గ్రంథము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.